

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR
AKTARIMINDA NASREDDİN HOCA FIKRALARININ
B2 SEVİYESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ**

**ELİF TURGUT YEŞİLYURT
15741011**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. NESLİHAN KARAKUŞ**

**İSTANBUL
2019**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
KÜLTÜR AKTARIMINDA NASREDDİN HOCA
FIKRALARININ B2 SEVİYESİNDE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**ELİF TURGUT YEŞİLYURT
15741011**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. NESLİHAN KARAKUŞ**

**İSTANBUL
2019**

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
KÜLTÜR AKTARIMINDA NASREDDİN HOCA
FIKRALARININ B2 SEVİYESİNDE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**ELİF TURGUT YEŞİLYURT
15741011**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:
Tezin Savunulduğu Tarih: 25.06.2019
Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur**

Unvan Ad Soyad

İmza

Tez Danışmanı

: Doç. Dr. Neslihan KARAKUŞ

Jüri Üyeleri

: Doç. Dr. Bayram Baş

: Doç. Dr. Esra Nur Tiryaki

**İSTANBUL
MAYIS 2019**

ÖZ

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR AKTARIMINDA NASREDDİN HOCA FIKRALARININ B2 SEVİYESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Elif Turgut Yeşilyurt

Mayıs, 2019

Bu araştırmanın genel amacı; Nasreddin Hoca fıkralarının kültürel bağlamda incelenmesi ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilirliğini belirlemektir. Çalışmada önce dil ve kültür kavramları açıklanmış, iki kavram arasındaki bağ, yabancı dil öğretimi boyutunda ele alınmıştır. Bu bağlamda yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının yeri ve önemi anlatılmış, kültürel aktarımın Avrupa ortak dil çerçeve programı çerçevesinde gerçekleşmesinde yazılı metinler ve sözlü kültür ürünlerinin işlevine değinilmiştir. Daha sonra Türk zekâsının ve dehasının kültür elçiliğini yapan Nasreddin Hoca tanıtılmış; onun fıkralarının genel yapısı ve özellikleri üzerinde durulmuştur. Nasreddin Hoca fıkralarının yabancılara Türkçe öğretiminde hangi yapısal ve içerik özellikleriyle kullanılabileceği meselesinin yanında, ayrıntılı olarak fıkraların taşıdığı kültürel değerler aktarılmaya çalışılmıştır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Farklı yazarların yorum ve derlemeleriyle hazırlanmış 7 adet Nasreddin Hoca fıkrası, yabancılara Türkçe öğretiminde metinlere yansıyan kültürel öge ve alt ögeler dikkate alınarak doküman analizi yöntemiyle seçilmiş ve kültürel aktarım bağlamında kullanılabilirliğinin tespiti için uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen puanların “Lawshe tekniği” ile kapsam geçerlilik oranlarının tespit ve değerlendirmesinden sonra çalışmanın uygulama bölümüne geçilmiştir. Fıkralar, yarı yapılandırılmış form aracılığıyla 34 kişilik Yıldız Teknik Üniversitesi B2 seviyesi TÖMER öğrencilerine sunulmuş; öğrenci yorumları fıkraların kültürel değeri, seviyeye göre anlaşılabilirliği, dil öğretiminde kullanılabilirliği, öğrenci beğeni ve tercihleri açısından incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuç ve bulgulara göre öğrenci uygulaması sonuçları ile uzman görüşleri analizi birbirini destekler niteliktedir. Yapısal özelliklerinin yanında toplum ve insan hayatının iç içe geçtiği Nasreddin Hoca fıkraları, geçmişi ve bugünü yansıtan renkli birer aynadır. Yabancı öğrenciler fıkralar aracılığı ile hem kaynak kültür ile hedef kültür arasında bağ kurabilecek hem de Türkçeyi öğrenirken, Türk insanını ve Türk toplumunu tanıyacaklardır. Bu tez, Nasreddin Hoca fıkralarının, sahip olduğu kültürel nitelikler ile yabancı dil öğretiminde daha fazla yer alması gereğine kaynak teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nasreddin Hoca, Kültür aktarımı, fıkra, Yabancılara Türkçe öğretimi, B2 dil seviyesi.

ABSTRACT

EVALUATION OF NASREDDIN HOCA JOKES IN LEVEL B2 IN CULTURAL TRANSFER IN TURKISH TEACHING FOR FOREIGNERS

Elif Turgut Yeşilyurt

May, 2019

The general aim of this study is to examine the Nasreddin Hodja anecdotes in a cultural context and to determine their usability in teaching Turkish as a foreign language. In the study, the concepts of language and culture were firstly explained and the connection between the two concepts was discussed within the scope of foreign language teaching. In this context, the place and importance of cultural transmission in foreign language teaching was explained and the functions of written texts and oral culture products were discussed in order to fulfill cultural transmission within the common European framework of reference for language program. Later, Nasreddin Hodja was introduced and the general structure and characteristics of his anecdotes were emphasized. In addition, which structural and content characteristics of Nasreddin Hodja anecdotes could be used in teaching Turkish to foreigners was explained and the cultural values carried by the anecdotes were tried to be conveyed. In this study, document analysis method which is from qualitative research designs was used. 7 Nasreddin Hodja anecdotes prepared with the comments and compilations of different authors were selected by document analysis method while the cultural elements and sub-elements reflected to the texts were taken into consideration in teaching Turkish to foreigners and then presented to the expert opinion in order to determine their usability in the context of cultural transfer. After the determination and evaluation of the content validity ratios of the expert scores by “Lawshe technique”, the application of the study was started. The anecdotes were presented to 34 B2 level TÖMER students of YTU through semi-structured forms. The students' comments were examined and evaluated in terms of cultural value of the anecdotes, their comprehensibility, their usability in language teaching, their likability and preferability by the students. According to the results and findings obtained from the study, the results of the students' applications and the analysis of expert opinions supported each other. Nasreddin Hodja's anecdotes, in which social and human life intertwine along with their structural characteristics, are a colored mirror reflecting the past and the present. Foreign students will be able to connect the source culture with the target culture through these anecdotes while learning Turkish and get to know Turkish people and Turkish society, as well. This thesis constitutes a source of the need for the Nasreddin Hodja anecdotes to be more involved in foreign language teaching with the cultural characteristics they have.

Key Words: Nasreddin Hodja, Cultural transmission, anecdote, Teaching Turkish to foreigners, B2 language level.

ÖN SÖZ

Çalışmamın ön sözünde yüksek lisans sürecimin başından sonuna hem maddi hem de manevi hiçbir desteğini esirgemeyen isimlere teşekkür etmek istiyorum.

İlk teşekkürüm, Türkçe eğitimi alanında akademik çalışmalar yapabileceğime, yol uzun, ama belki de yolun sonunda akademisyen olabileceğim konusunda bana benden daha çok inanan canım hocam Doç. Dr. Bayram Baş'a. Unvan ve mevkiden bağımsız, bu hayattaki en büyük çabasının insana ve emeğe yatırım olduğunu bildiğim hocama, güzel Türkçemizin önce bana katkısı, benim de dile ve kültüre hizmetim devam ettiği sürece vefa borcum bitmeyecek. Alan dışı bir öğrenci olarak karşısına çıktığımda, Türkçe eğitimine olan ilgimi ve çabamı görüp, programa kabulümde diğer tüm jüri üyelerinin de bana inanmasını sağladığı ve hayallerimi desteklediği için kendisine çok teşekkür ediyorum.

İkinci teşekkürüm danışman hocam Doç. Dr. Neslihan Karakuş'a. Bu uzun süreçte hem danışmanım, hem ablam, hem arkadaşım oldu. Kendisine özellikle manevi desteği ve bana kazandırdığı çok kıymetli arkadaşlıklar için teşekkür ederim. Bu çalışmanın kendisiyle henüz bir başlangıç olduğunu ve yolumuzun uzun olduğunu biliyorum...

Sıradaki teşekkürüm sadece hayatımda var olmaları bile şükür sebebim olan kıymetli anneme ve babama. Her anlamda tam ve eksiksiz olmamı sağladığınız için teşekkür ederim. Bugün bu kadar özgüvenli, ayakları yere sağlam basan, yaşama tutkuyla bağlı ve mutlu bir kişiysem, ilk öğretmenlerim olarak bu sizin sayenizde... Allah sizleri başımdan eksik etmesin.

En büyük teşekkürüm biricik eşim'e. Hayallerime ve hedeflerime en az benim kadar sahip çıktığın, öğretmen olarak doğduğumu bana hatırlattığın ve yola çıkmam için cesaretlendirdiğin, maddi manevi hiçbir desteği esirgemediğin için sana minnettarım. Yolun sonunda akademisyen olabilir miyim bilinmez ama olduğum yerde mutlu değilsem, orayı terk edebilme gücümü fark etmemi sağladığın için teşekkür ederim. Ayrıca bu çalışma sürecinde gösterdiğin sabır ve anlayış çok kıymetli. Seni seviyorum.

Son teşekkürüm, halen Tübitak Bilgem'de beraber çalıştığım ofis arkadaşlarıma olacak. Özellikle çalışmamdaki teknik desteği için Asiye'ye, ben kendileriyle gelemiyorum diye çalışmamın en yoğun son döneminde bütün gezilerini iptal eden canım arkadaşlarım Orhan, Levent, Tahsin, Tuna ve Ümit'e hem sabırları için hem de içten arkadaşlıkları için çok teşekkür ederim.

Yukarıda bahsettiğim isimlerin yanında eğitim-öğretim hayatım boyunca bende emeği olan, hayatıma dokunan, yaşamımı anlamlı kılan öğretmenlerime, öğrencilerime, arkadaşlarıma, dostlarıma ve tüm sevdiklerime benim ben olmamı sağladıkları tüm katkıları için çok teşekkür ederim.

Son sözüm bir teşekkür değil, ithaf cümlesidir. Bu çalışmamı, son günlerde şahit olduğumdan çok daha fazla sıkıntılar içerisinde olduğunu bildiğim canım ağabeyim Binbaşı Mehmet Erkan Turgut ve aydınlık bir geleceğin aydın gençleri olmalarını dilediğim biricik tatlı yeğenlerim Ayça ve Deha'ya armağan ediyorum.

İstanbul; Mayıs, 2019

Elif Turgut Yeşilyurt

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	6
1.2. Amaç	7
1.3. Önem	8
1.4. Sınırlılıklar	9
2. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR AKTARIMI	11
2.1. Dil ve Kültür İlişkisi	11
2.2. Dil ve Kültür Bağlamında Yabancı Dil.....	14
2.2.1. Kaynak Kültür.....	16
2.2.2. Hedef Kültür.....	17
2.3. Yabancılar a Türkçe Öğretiminde Kültürel Unsurlar.....	19
2.4. Dil Öğretiminde Kültür Aktarım Araçları Olarak Yazınsal Metinlerin Yeri..	23
2.5. Avrupa Ortak Dil Çerçeve Programına Göre Seviyelere Uygun Kültür Aktarımı Meselesi	30
3. FIKRA VE NASREDDİN HOCA FIKRALARI	35
3.1. Fıkra Nedir?	35
3.2. Nasreddin Hoca.....	37
3.3. Nasreddin Hoca Fıkralarının Yapısı ve Genel Özellikleri	41

3.4. Yabancılara Türkçe Eğitimi ve Nasreddin Hoca Fıkraları.....	44
3.5. Nasreddin Hoca fıkralarındaki Kültürel Unsurlar.....	49
3.6. Nasreddin Hoca Fıkralarının Kültür Aktarımı ve Dil Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi.....	54
4. YÖNTEM.....	61
4.1. Araştırmanın Modeli	61
4.2. Evren ve Örneklem	61
4.3. Veri Toplama Aracı.....	62
4.3.1. Doküman İnceleme:	62
4.3.2. Lawshe Tekniği:.....	63
4.4. Verilerin Analizi.....	64
4.4.1. Uzman Görüşü Sonuçlarının Analizi	65
4.4.1.1. “Sen De Haklısın” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi	66
Fıkranın Kazandırdıkları	66
4.4.1.2. “Ye Kürküm Ye” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi	67
Fıkranın Kazandırdıkları	67
4.4.1.3. “Testi” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi.....	69
Fıkranın Kazandırdıkları	69
4.4.1.4. “Benim Sazım” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi	70
Fıkranın Kazandırdıkları	70
4.4.1.5. “Tabut” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi	71
Fıkranın Kazandırdıkları	71
4.4.1.6. “Düdük” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi.....	72
Fıkranın Kazandırdıkları	73
4.4.1.7. “Karın Çok Geziyor” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi	73
Fıkranın Kazandırdıkları	74
5. BULGULAR VE YORUMLAR	75

5.1. Avrupa Ortak Dil Çerçeve Programı'nda Belirtilen Kültürel Ögelere göre Seçilmiş Fıkraların B2 Seviyesi Öğrenci Uygulaması Sonuçlarının Analizi	75
5.2. Fıkraların Ana Fikrine Yönelik Öğrenci Yorumlarının Analizi	76
5.2.1. Günlük Yaşam Ana Ögesine Uygun “Ye Kürküm Ye” Adlı Fıkra İçin Öğrenci Yorumları Analizi	77
5.2.2. Kişilerarası İlişkiler Ana Ögesine Uygun “Sen De Haklısın” Adlı Fıkra İçin Öğrenci Yorumları Analizi	78
5.2.3. Değerler ve Eğitim Ana Ögesine Uygun “Testi” Adlı Fıkra İçin Öğrenci Yorumları Analizi	80
5.2.4. Edebiyat, Sanat ve Müzik Ana Ögesine Uygun “Benim Sazım” Adlı Fıkra İçin Öğrenci Yorumları Analizi	81
5.2.5. Gelenekler ve Folklor Ana Ögesine Uygun “Tabut” Adlı Fıkra İçin Öğrenci Yorumları Analizi	82
5.2.6. Sosyal Yaşam Ana Ögesine Uygun “Düdük” Adlı Fıkra İçin Öğrenci Yorumları Analizi	83
5.2.7. Coğrafya ve Yaşam Ana Ögesine Uygun “Karın Çok Geziyor” Adlı Fıkra İçin Öğrenci Yorumları Analizi	85
5.3. Fıkralara Yönelik Genel Sorulara Verilen Öğrenci Yorumlarının Analizi	86
5.3.1. “Bu Fıkralar Komik Mi? Fıkraların Sonunda Gülümsediniz Mi?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi.....	87
5.3.2. “Bu fıkralar Türk kültürü ve Türkler hakkında size küçük bilgiler veriyor mu?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi	87
5.3.3. “Türkçe öğrenme kitabınızda fıkralar olsun mu?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi	88
5.3.4. “Nasreddin Hocayı daha önce duymuş muydunuz?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi	88
5.3.5. “Daha önce fıkra okumuş veya dinlemiş miydiniz?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi	89

5.3.6. “Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarınızda fıkra var mı?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi.....	89
5.3.7. “Öğretmenleriniz fıkra anlatıyor mu?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi.....	89
5.3.8. “Okuduğunuz bu fıkraları anlamakta güçlük çektiniz mi?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi	90
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	91
KAYNAKÇA	100
EKLER.....	109
Ek 1. Uzman Görüşü Formu	109
Ek 2. Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu.....	114
ÖZ GEÇMİŞ.....	119

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Avrupa Ortak Başvuru Metnine Göre Ortak Dil Seviyeleri	30
Tablo 2: Avrupa Ortak Başvuru Düzeylerinin Temel Becerilere Göre Betimlenmesi	31
Tablo 3: Yabancılar Türkçe Öğretim Setlerinde Nasreddin Hoca Fıkralarına Yer Verilme Durumu	56
Tablo 4: Kapsam Geçerlilik Ölçütü Tablosu	64
Tablo 5: “Sen De Haklısın” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi	66
Tablo 6: “Sen De Haklısın” Adlı Fıkra İçin Yüzde Ve Frekans Oranları.....	67
Tablo 7: “Ye Kürküm Ye” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi.....	67
Tablo 8: “Ye Kürküm Ye” Adlı Fıkra İçin Yüzde Ve Frekans Oranları	68
Tablo 9: “Testi” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi	69
Tablo 10: “Testi” Adlı fıkra için Yüzde ve Frekans oranları.....	69
Tablo 11: “Benim Sazım” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi.....	70
Tablo 12: “Benim Sazım” Adlı Fıkra İçin Yüzde Ve Frekans Oranları	71
Tablo 13: “Tabut” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi	71
Tablo 14: “Tabut” adlı fıkra için Yüzde ve Frekans oranları.....	72
Tablo 15: “Düdük” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi	72
Tablo 16: "Düdük" adlı fıkra için Yüzde ve Frekans oranları	73
Tablo 17: "Karın Çok Geziyor" Adlı Fıkra İçin Kapsam Geçerlilik İndeksi.....	73
Tablo 18: "Karın Çok Geziyor" Adlı Fıkra İçin Yüzde Ve Frekans Oranları	74
Tablo 19: “Evet” ve “Hayır” Cevapları Dağılım Tablosu.....	76
Tablo 20: Fıkralara Yönelik Genel Sorular İçin Öğrenci Değerlendirmesi	87

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Metinlere Yansıyan Kültürel Öge ve Alt Ögeler.....	62
Şekil 2: Bölgelere Göre Öğrenci Dağılımı	75

KISALTMALAR

ACTFL	: American Council On The Teaching of Foreign Languages
AOBM	: Avrupa Ortak Başvuru Metni
CEFR	: Common European Framework of Reference for Languages
KGO	: Kapsam Geçerlilik Oranı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Ö	: Öğrenci
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÖMER	: Türkçe Öğretim Merkezi
YTÖ	: Yabancılarla Türkçe Öğretimi
YYGF	: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1. GİRİŞ

Kültür, bir toplumun tarihi boyunca biriktirdiği dil, din, gelenek, görenek sanat, edebiyat, giyim, mimari, kısaca; insanoğlunun maddi ve manevi olarak ürettiği değerlerin bütünüdür. Kültürel varlıklar insandan insana, kuşaktan kuşağa dil sayesinde ve aracılığıyla aktarıldığı için de dil ve kültür arasında güçlü bir bağ vardır. Bu bağdan yola çıkarak ikinci bir dil, ikinci bir kültür demek olacaktır.

Dil'in kültürün aktarıcısı olduğundan hareketle yabancı dil öğreniminin de, aynı zamanda hedef dildeki kültür'ün öğrenimidir yorumu yapılabilir. Ozil (1991,96), bu bağlamda dil ve kültür arasındaki bağı şöyle ifade eder: “Yabancı bir dili öğrenirken aslında değişik ve farklı değer sistemlerini, algılama ve düşünme yöntemlerini de tanır, öğreniriz.” Yabancı bir dil edinme, ana dilimizdeki kavramların, anlatımların karşılığını o dilde bulup, kullanma değildir. Bir toplumun ya da bir toplumun bireylerinin çeşitli etkinliklerini, davranış biçimlerini kavrayabilmenin yolu, o toplumun dilini öğrenmek, bilmekten geçer.

Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı aracı olarak önemli bir yeri olan yazınsal metinler, hedef dilin konuşulduğu topluma ait bilgileri ve o toplumun kültürel birikimini yansıtmaktadır. Dolayısıyla ders ortamında kullanılan metinler rastgele seçilmiş değil, öğrenciye dili ve kültürü tanıtıcı, yakınlaştırmacı özellikte olmalıdır.

Dili öğrenirken öğrencinin güdülenmesi dil öğrenme sürecini etkiler. Dil öğrenen kişi, yazınsal metinler aracılığı ile öğrendiği dile özgü güdülenmesini arttırıcı ya da azaltıcı, kendine merak uyandırıcı, bir yanlış anlamayı, bir duyguyu kamçılayıcı ya da bu duyguları dizginleyici türden çağrışımlar edinir. Yabancı dil öğretim süreci de bu tür çağrışımların etkisi altında gerçekleşir. (Köse, 2008: 59)

Yabancı bir dili kültürel karşılaştırmalara olanak sağlayan metinlerle öğrenmek, metinlerle aktarılan kültürel öge ya da değerlerin günlük yaşamda karşılıklarını görmek, dile karşı ön yargıyı ortadan kaldırıp, öğrenen motivasyonunu arttıracaktır.

Yabancı dil öğrenen bireylerin başlangıçtaki kaygı düzeyleri en üst seviyededir. Bireyler dilini öğrenmeye çalıştığı kültürle tanıştıkça, ortak kültür öğelerini

keşfettikçe bu kaygı düzeyi makul seviyeye iner. Kaynak kültür - hedef kültür ekseninde oluşturulacak yabancı dil öğretim sistemleri sayesinde; öğrenen bireyler ilk defa karşılaştıkları hedef kültür unsurlarına olumsuz ve yüksek kaygıyla bakmayacak; bu sayede kısa zamanda istenir düzeyde motivasyon (ki yabancı dil öğretiminin en önemli ayağıdır) sağlanmış olacaktır (Yiğit, 2016,2)

Folklor metnlerinin (halk hikayeleri masallar, efsaneler, fıkralar, tekerlemeler vb) insanların farklı durum ve davranışları üzerine kurulu yapısı yanında toplumsal kültürü yansıtan özellikleri, bu metinlerin yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılabilirliğini artırmaktadır.

Elçin (2010,566) tarafından “genellikle gerçek hayat olaylarından hareketle “hisse” kapmayı hedef tutan ve temelinde az çok nükte, mizah, tenkit ve hiciv unsuru bulunan sözlü, kısa, mensur hikâyeler” olarak tanımlanan fıkralar, dilin en iyi işlendiği ve kültür birikiminin en iyi yansıdığı sözlü anlatılardan biridir. Sadece kültürel aktarım rolüyle değil, merak uyandıran, ilgi çekici ve mizahi yapısı gereği yaratıcı ve üretici çalışmalarla temel dil becerilerini geliştirmeye oldukça uygundur. (Akkaya, 2013, 172)

Türk halk kültürü içinde yer alan fıkralar, kısa oluşları nedeniyle yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılmaya çok uygun metinlerdir. Düşündürücü ve gülünç insanlık durumları üzerine kurulmuş bu kısa metinlerle karşılaşan öğrenciler, genellikle bu tür fıkraların sonunda yer alan mizah yüklü cümleyi anladıklarında, kendilerini metni kavramak için ortaya koydukları tüm zihinsel çabanın ödülünü de almış gibi hissederler (Özdemir 2013: 161).

Nasreddin Hoca fıkraları, hem fıkraların dil öğretimine katkı sağlayacak özelliklerinin tümünü barındırması hem de Türk kültür unsurlarını yansıtmaları bakımından Türkçe’nin yabancı dil olarak öğretiminde kültür aktarımı bağlamında kullanılabilir kaynak metinlerdir.

Halk edebiyatı ürünlerinin en belirgin özellikleri halka ait olma, anonim, sözlü, kalıplaşmış, çeşitlenmiş ve geleneksel olmasıdır. Sözlü kültür geleneğinin ürünlerinden olan fıkralar, yüzyılların tecrübe ve deneyimlerine dayanan bir kültürün süzgecinden geçmiş, bireylerin değil toplumun ortak dilidir (Özdemir, 2007: 372).

Nasreddin Hoca fıkralarındaki güldürü unsurları ve gündelik konuşma dilindeki kalıplaşmış ifadeler, kaynak kültür - hedef kültür arasındaki etkileşimi artırmakta, kültürel öğeleri cümle içerisindeki bağlamında öğretmektedir.

Milli, manevi değerler bir toplumun kültür öğeleridir ve yabancı dil öğretiminde de hedef dildeki toplumsal ilişkilerin temeli olarak aktarılmalıdır. Nasreddin Hoca fıkralarında hoşgörü, alçakgönüllülük, sağduyu, sevgi ve saygı gibi temalar ustaca vurgulanır.

“Türk milletinin birçok meseleyi Nasreddin Hoca’nın dilinden, ağzından ifade etmekten hoşlanması, onun akli ve zekâsı ile meseleleri yargılaması, hükme bağlaması, tenkit etmesi, üzerinde ciddiyetle durulması gereken ayrı bir mevzudur. Çünkü bu ortak güç, halkın ortak gücüdür; Nasreddin Hoca şeklinde aksediştir” (Yıldırım, 1999: 26).

Sakaoğlu (1992:168)’nin “Nasrettin Hoca, her şeyden önce düşüncesiyle, yaşantısıyla Türk’tür, Türk insanını temsil etmektedir” düşüncesinden yola çıkarak Nasreddin hoca fıkralarının hemen hemen bütün kültür unsurlarını barındırdığı söylenebilir. “Öğrenciler Nasreddin Hoca fıkralarını okuyarak veya dinleyerek, Türk milletinin aile yapısını, komşuluk ilişkilerini, dinî inanışlarını kavrar; açgözlülüğün, bencilliğin, ikiyüzlülüğün, dik kafalılığın vb. kötü olduğunu bu özelliğe sahip insanların Türk toplumu tarafından sevilmediğini ve dışlanacağını öğrenir” (Temizkan, 2012, 275). Nasreddin Hoca fıkralarının dil eğitimindeki yeri ve kullanılabilir olma derecesine yönelik olarak yapılan çok sayıda çalışma olduğu görülmektedir, fakat bu çalışmalar fıkraları genelde ya anadil eğitimindeki yerine göre ya da daha özelde değerler eğitimi ve eğitsel iletiler bakımından işlemektedir. Nasreddin Hoca ve fıkralarını yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel bağlamda inceleyen çalışmaların sayısı azdır.

Ülper (2002) tarafından yapılan çalışmada Nasreddin Hoca fıkraları dil, uslub ve Türkçe eğitime katkıları açısından incelenmiştir. Tör (1986) ise Nasreddin Hoca fıkralarındaki eğitim değerlerini, bireylerde gerçekleşmesi istenen davranış özellikleri ile sosyal hayatla ilgili davranış özellikleri bağlamında yorumlamıştır.

Dedebağı (2007), Nasreddin Hoca fıkralarını eğitim yönünden değerlendirdiği tez çalışmasında, Nasreddin Hoca fıkralarının içerik analizini yaparak, verilen mesajları “Nasreddin Hoca’nın Eğitimciliği”, “Nasreddin Hoca Fıkralarının Eğitici Yönü”,

“Nasreddin Hoca Fıkralarının Türkçe Sevgisi ve Dil Duyarlılığı Kazanımına Katkısı” başlıkları altında değerlendirilmiştir.

Karakaya (2007), Nasreddin Hoca fıkralarının eğitim değerini değerlendirdiği çalışmada Nasreddin Hoca fıkralarının kültür değerimizin görünen yüzü dışında, dini, ahlaki ve edebi mesajlar; derin manalar taşıdığı sonucuna ulaşmıştır.

Barın (2008) makalesinde YTO’nde Nasrettin Hoca fıkralarının yerine kısaca değinmiş atasözleri ve deyimlerin öğretimine yönelik fıkra örnekleri sunmuştur.

Şanlı (2009), “Nasreddin Hoca Fıkralarında Kültürel Unsurlar” başlıklı çalışmada kültürel unsurları tespit etmek suretiyle geçmiş ile günümüz toplum yaşamını karşılaştırıp kaybolan veya değişen kültürel değerleri ortaya koymaya çalışmıştır.

Akkaya ve Özdemir (2010) çalışmalarında, Türkçe’nin yabancı dil olarak öğretiminde halk anlatılarıyla kültürel iletişimi geliştirmeye yönelik olarak yapılabilecek çalışmaları örneklemeyi ve bu yolla ders malzemesi çeşitliliğine katkı sağlamayı amaçlamışlardır.

Temizkan (2011) çalışmada yaratıcı düşünmenin özellikler açısından Nasreddin Hoca fıkralarını incelemiş ve Türkçe öğretiminde kullanılabilirliğini tespit etmiştir.

Tekşan (2012) ise çalışmada Türkçe dersinin temel öğrenme alanlarında Nasrettin Hoca fıkralarının nasıl kullanılabileceği sorusuna cevap aramış ve Nasrettin Hoca fıkralarının eğitici özelliğinden faydalanarak öğrencilere kendi kimliğini tanıma, insanlık sevgisi, hoşgörü, esneklik, yaratıcı zekâ gibi çağdaş özellikler de kazandırmanın mümkün olduğuna değinmiştir.

Batur ve arkadaşları (2012) ise çalışmalarında Nasreddin Hoca fıkralarındaki değer yargıları, sosyal ve kültürel perspektiften incelenmiş, Türk toplumuna ait işleniş ve tesiri ön plana çıkartılarak değerlendirilmiştir.

Akkaya (2013) Nasreddin Hoca fıkralarında kullanılan dil yapılarının kültürel unsurlarla birleşmiş bir hâlde olduğunu ve fıkraların özellikleri düşünüldüğünde, bunların B2-C1 seviyesinde dil öğrenenlere sunulmasının yararlı olacağını belirtmiştir.

Baki ve Karakuş (2014) tarafından yapılan çalışmada sözlü kültür geleneğinin aktarıcısı olan fıkraların Türkçe öğretiminde kaynak metin olarak kullanılabilirliği

işlenmiş ve pratik düşünme, toplumun kültürel değerlerini algılama gibi önemli işlevleri olan bu türe gerekli önemin verilmediği tespit edilmiştir.

Salih Uçak (2014), “Yabancı Dil Olarak Türkçe’nin Öğretiminde Nasreddin Hoca Fıkraları Ve Halk Türkülerimiz” adlı kısa makalesinde, fıkraların ve türkülerin kullanıma hazır, akılda kalıcı ve kültür aynası olmaları bakımından ders materyali olarak kullanılabileceğini belirtmiştir.

Şen (2016) ise çalışmasında iki dilli Türk çocuklarına temel beceri ve temel değerlerin öğretiminde Nasrettin Hoca fıkralarının kullanılabilecek en uygun metinler olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yiğit (2016), Nasreddin Hoca fıkralarını, kültürel etkileşim bağlamında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilirlik bağlamında incelemiş ve çalışma sonunda fıkraların kültürel etkileşim temelli sözcük öğretimi, milli ve manevi değerlerin öğretimi, sosyo-kültürel hayatın yansıtılması ve kişiler arası ilişkilerin öğretimi vb. gibi katkılarının olduğu değerlendirmesini yapmıştır.

Ulutaş ve Kara (2017) tarafından yapılan çalışmada, Nasreddin Hoca ve fıkralarından kitaplarda yararlanma durumları belirlenerek bu tür kullanımların kültür ve değer aktarımında ne ölçüde etkili olabileceği yorumlanmıştır.

Sallabaş ve Göktentürk (2017)’ün Nasreddin Hoca fıkralarının yabancılara Türkçe Öğretimi bakımından değerinin incelendiği çalışmada Avrupa Dil Portfolyosu çerçevesinde belirlenmiş olan dil seviyelerine uygun okutulabilecek örnek Nasreddin Hoca fıkraları tavsiye edilmiştir.

Arıcı (2018), içerik analizi yöntemiyle Nasreddin Hoca fıkralarını eğitsel yönden incelediği çalışmasında, Nasreddin Hoca fıkralarından çıkarılabilecek olan eğitsel iletilerden bir ileti dizini oluşturmuş ve bu dizine göre fıkraları düzenlemiştir. Sonuç olarak incelenen fıkralarda insan ilişkileri ve özeleştiriyile ilgili eğitsel iletilerin daha fazla olduğunu gözlemlemiştir

Bu çalışmada ise, yukarıda bahsedilen çalışmalardan farklı olarak Nasreddin Hoca ve fıkraları genel olarak değil, özelde kültürel aktarım bağlamında incelenmiştir. Avrupa Ortak Dil Çerçeve Programı’nda dil öğretimi sürecinde aktarılması gereken kültürel öğeler dikkate alınarak seçilmiş Nasreddin Hoca fıkraları, B2 dil seviyesine uyarlanarak şu an hali hazırda Türkçe öğrenen B2 seviyesi öğrencilerine sunulmuştur. Yukarıdaki çalışmalarda, YTÖ’de kullanılabileceği yönünde yazarı

tarafından örnek olarak sunulan Nasreddin Hoca fıkralarının aksine, bu çalışmada sunulan fıkralar uygulamadan önce uzman görüşüne sunulmuş, fıkraların belirlenen kültürel öge ve kazanımları taşıyıp taşımadığı tespit edilmiştir. Daha sonra uygulama sonuçları uzman görüşü sonuçları ile karşılaştırılarak çift taraflı doğrulama ile seçilen fıkraların kullanılabilirliği kanıtlanmıştır. Bu sonuçtan hareketle değerlendirilen fıkraların öğretmenler tarafından ders materyali olarak doğrudan kullanılabilen metinler olması bu çalışmanın farklılığını ortaya koymaktadır.

Çalışmada ayrıca Nasreddin Hoca; kimliği, şahsiyeti, yaşadığı sosyal ve kültürel ortamı bağlamında okuyucuya tanıtılmış, onun fıkralarının yapısı ve özellikleri ile Türk dilinin öğretimine nasıl katkı sağlayacağı yorumlanmıştır. ‘Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Bağlamında Nasreddin Hoca Fıkralarının Yeri Ve B2 Seviyesine Göre Değerlendirilmesi’ başlıklı araştırma, yabancı dil olarak Türkçe’nin öğretimine yönelik alan yazına katkı sağlayacağı ölçüde değerli olacaktır.

1.1. Problem

“Nasreddin Hoca fıkralarının yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil seviyelerine uygun hale getirilerek, kültür aktarımı bağlamında kaynak metin olarak kullanımı uygun mudur?” sorusu bu çalışmanın problem cümlesini teşkil etmektedir.

Yabancı dil derslerinde öğrencilerin güdülenmesinin sağlanması öğretimin kolayca yapılabilmesi, derslerin zevkli ve ilgi çekici hale getirilmesi için öğretilen dilin kültüründe yer alan öğelerin aktarımının seviyelere uygun ve anlaşılır metinlerle yapılması son derece önemlidir.

Yabancı dil öğretimi yapılırken özgün metinlerden yararlanılmasının önemi, öğrenen kişinin hedef dil ve kültürü anlamasıyla anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, dil öğrenen kişi, özgün metinlerle hedef dili ve kültürü daha iyi anlayarak önceden yadırgadığı birçok şeyi daha hoşgörülü değerlendirme olanağı bulmaktadır (Keskin, 2010, 37).

Yabancı dil öğretimine yönelik hazırlanan ders kitaplarında öğretimde yararlanılacak özgün metinlerin belirli kriterler doğrultusunda belirlenmesi gerekmektedir. Haley ve Austin (2004,159) , bu ölçütleri şu şekilde belirtmektedir:

1. Öğrenci konuya aşina olmalıdır.

2. Okuma parçasının uzunluğu başlangıç düzeyindeki öğrenciyi bıktıracak veya yıldıracak nitelikte olmamalıdır.
3. Dil düzeyi öğrencinin düzeyinin biraz üstünde olmalıdır.
4. Metni anlamak için verilen ipuçları bol sayıda olmalıdır.”

Nasreddin Hoca fıkraları da yazınsal bir tür olarak Türk kültürünü yansıtır ve kültürel değerleri insandan insana, kuşaktan kuşağa aktarmak için etkili bir araçtır. Nasreddin Hoca fıkralarının yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı bağlamında bir araç olup olamayacağı ise bu çalışmanın içeriğini oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı; Nasreddin Hoca fıkralarının kültürel bağlamda incelenmesi ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilirliğini belirlemektir. İkinci dil öğretiminde aktarılması gereken ve Avrupa Dilleri Ortak Dil Çerçeve programında belirtilen kültürel öğelere göre seçilmiş fıkraların, B2 dil seviyesine göre sadeleştirilerek Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilere sunulması ve görüşlerinin yine fıkraların YTÖ’de kullanılabilirliği bağlamında incelenmesi de bu araştırmanın bir amacıdır.

Yapılan araştırmada Nasreddin Hoca fıkralarının yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan öğretim setlerinde yer alıp almadığını tespit etmek ve fıkraların kültür aktarımında ne ölçüde etkili olabileceğini yorumlayarak ders kitabı hazırlayanlara da katkıda bulunmak amaçlanmaktadır. Dil öğreniminin sosyal yaşamı ve insanı ön plana çıkaran yönüyle bakıldığında, kültürel aktarımın gerçekleşmesi ve öğrencilerin sosyal yaşama uyumları açısından Türk insanının temsilcilerinden olan Nasreddin Hoca fıkralarının, yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılmasının öneminin vurgulanması da araştırmanın hedeflerindendir.

Nasreddin Hoca fıkralarında yer alan konuların geniş bir coğrafyayı kapsamasından ve konu benzerliklerinin yanı sıra farklı kültürlerde Nasreddin Hoca’ya benzer mizah sembollerinin varlığından hareketle de *kaynak kültür* ve *hedef kültür* arasında oluşturulacak yabancı dil öğretim sistemlerine de hizmet etmek amaçlanmaktadır.

Genel amaç olarak Nasreddin Hoca fıkralarının yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarıcısı olarak kullanılabilirliğinin incelendiği çalışmada aranan alt sorular/amaçlar ise şöyle sıralanabilir;

- Fıkralar ve özelde Nasreddin Hoca fıkraları hangi özellikleriyle yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılmaya uygundur?
- Nasreddin Hoca Türk insan tipini hangi yönleriyle yansıtmaktadır?
- Nasreddin Hoca fıkralarının, yapısı ve genel özelliklerinden hareketle nasıl bir eğitsel değeri vardır?
- Nasreddin Hoca ve diğer fıkraların, mizahi yapısı, temel dil becerilerini nasıl geliştirebilir?

1.3. Önem

Yabancı dil öğretimi, aynı zamanda o dili besleyen kültürün de aktarımı, öğretimi demektir. Bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçe öğretimi de Türk kültürünün öğretilmesi amacını taşıması gerekir. Bir dilin ikinci dil olarak öğretilmesindeki zorluk, öğrenenlerin hedef dilin kültürüne olan uzaklığıdır. Kişi, kültür öğeleri ilene kadar karşılaşır, yabancı dili de o kadar iyi öğrenebilmektedir. Dolayısıyla kültürel öğelerin bir yabancıya kolayca algılayabileceği ölçüde ve doğru seviyede aktarılması dil öğrenimi açısından çok önemlidir. Türk kültürünü ve mizah anlayışını yansıtan edebi metinler arasında yer alan Nasreddin Hoca fıkraları, taşıdığı özellikler bakımından Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretiminde kaynak metin olarak kullanılmaya çok uygun olmasına rağmen bu alanda fıkralardan gerektiği kadar yararlanılmadığı gözlenmektedir.

Bu çalışmanın önemi, Nasreddin Hocayı ve fıkralarını yabancı dil olarak Türkçe öğretimindeki kültürel değeri ve işlevi bağlamında incelemekten gelmektedir. Araştırmanın diğer bir önemi de yazarlarının kendi bilgi ve birikimleri ışığında Türkçe öğretiminde kullanılabilecek fıkra tavsiyelerinde bulunduğu çalışmalar olsa bile (Barın, 2008; Batur, Sır ve Bek, 2012; Akkaya 2013; Dedebağı, 2007; Yiğit, 2016; Şanlı 2009; Arıcı, 2018; Sallabaş ve Göktentürk, 2018 vd), bu çalışmada tavsiye edilen fıkralar, kültürel aktarım bağlamında kullanılabilirliğinin tespiti için uzman görüşüne sunulmuş ve kapsam geçerliliği ile seviyeye uygunluğu ispat edilmiştir.

Yabancı dil öğretimi de tıpkı ana dil öğretimi gibi 4 temel dil becerisine dayanır: Okuma, dinleme, konuşma ve yazma. Her beceri öğrenenin o alanda aktif bir katılımı olursa gelişir. Örneğin konuşma becerisi ancak kişinin karşılıklı ya da grup içerisinde

aktif konuşmasıyla gelişebilir. Konuşma ve yazma alanındaki beceriler geliştirilirken değer ve kültür aktarımının da sağlanması, kelime dağarcığının artırılması, diyalog kurabilme, örnek verebilme ve karşılaştırma yapabilme gibi anlatımın temeli olan kazanımların edindirilmesinde bu ürünlerin sınıf ortamında kullanılması mümkündür denilebilir (Sakaoğlu ve Alptekin, 2009, 49-50).

Nasreddin Hoca fıkralarındaki benzetmeler, deyimler, atasözleri, ikilemeler ve gülmece öğeleri dil öğrenim sürecini bir yandan eğlenceli hale getirirken, diğer yandan aktarılacak istenen en kısa yoldan anlayabilme ve anlatabilme becerisi kazandıracaktır. Aynı zamanda Nasreddin Hoca'nın karısı, komşusu, arkadaşları ve çevresindeki insanlarla olan ilişkileri aktarılırken Türkçenin zengin olanaklarının kullanıldığı ve kültürel davranış kalıplarına, sözlü kültüre yer verildiği görülmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yapılırken hedef dildeki toplumun sosyo-kültürel yansıması, kültür aktarımında önemli bir vasıta olarak kaynaklık eden 'fıkralar' kaygıyı azaltan, motivasyonu artıran özelliğiyle dikkate değer görülmektedir (Yiğit, 2016, 1). Nasreddin Hoca fıkraları da söz konusu özelliklerin hepsini taşıdığı için YTÖ'de kaynak metin olarak kullanılmalıdır.

Nasreddin Hoca ile ilgili çalışmalara bakıldığında, genelde hocanın hayatı ve kişiliğine ağırlık verildiği görülmektedir. Ayrıca hocanın fıkralarından *anadil* olarak Türkçe derslerinde nasıl yararlanılacağını araştıran çalışmalar yapılmış, fakat özelde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde nasıl ele alındığı ve ders kitaplarında hangi fıkralara ne şekilde yer verildiğini araştıran geniş çaplı çalışmaların yapılmadığı gözlenmektedir.

Araştırma, Nasreddin Hoca ve fıkralarının yabancılar için Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı amacıyla kaynak metin olarak ele alınış şeklini belirleyerek, fıkralar üzerinden kültür ve değer aktarımının nasıl işlendiğini belirlemek; ulaşılan sonuçlardan hareketle bundan sonra yazılacak YTÖ ders kitapları için uzmanlara öneriler sunmak bakımından önemlidir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma;

1. Nasreddin Hoca fıkralarına ait kaynaklar temelinde literatür tarama ve içerik analizi ile,
2. Nasreddin Hoca ve fıkralarını, *kültürel aktarım* bağlamında değerlendirmek ile,
3. Yabancı dil öğretiminde aktarılması gereken ve Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nda seviyelere göre temel ya da örtük ifadelerle sunulan kültürel öğelerin 7 *ana* başlık altında toplanan alt başlıkları ile,
4. Çalışmanın uygulama kısmı, seçilen ve B2 seviyesine sadeleştirilen fıkraları değerlendirmek üzere toplam 15 uzman ile sınırlı tutulmuştur.

2. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR AKTARIMI

2.1. Dil ve Kültür İlişkisi

Bu zamana kadar dilin birçok tanımı yapılmış, dil her alanda kendi kapsamı çerçevesinde tanımlanmış, her söz sahibi kişi kendi bakış açısına göre dili açıklamaya çalışmıştır. Ergin, dili, kişiler arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir vasıta olarak tanımlamaktadır. Dilin kendisine has kanunlarının olduğunu ve yalnızca bu kanunlar doğrultusunda geliştiğini belirten Ergin, canlı bir varlık olarak nitelendirdiği dil için, seslerden meydana gelen içtimaî bir müessese ifadesini kullanmaktadır (Ergin, 1999). Hacıeminoğlu da dil öğretiminin önemine vurgu yaparak; her milletin dilinin ait olduğu toplumun millî kültürünün muhtevasını yansıttığını belirtmiş, bireylere ve kuşaklara millî kültür birikimini aktaran ve kuşaklar arasında köprü vazifesi gören tek vasıtanın dil olduğunu ifade etmiştir (Tekşan, 2010, 596) der.

Bu tanımlardan yola çıkarak, insanın toplumsal bir varlık olduğu düşünüldüğünde aslında dil ile var olduğu söylenebilir. Doğan AKSAN (1995,11); dilin kapsamının bir anda belirlenmeyecek kadar çok yönlü olduğunu belirtmektedir. Farklı açılardan bakıldığında çeşitli niteliklerinin farkına varılan dilin bazı sırlarının bugün de gizemini koruduğunu ifade eden Aksan, dili büyümlü bir varlığa benzetmektedir. Bireyin sosyal hayatın içine katılmasında bir araç vazifesi gören dil, birey ve toplum arasındaki etkileşimi sağlamaktadır. Toplumun varlığını devam ettirmesinde etkili olan değerlerin, inanç ve tutumların birey ve toplum arasında gerçekleşecek olan etkileşimini dil sağlamaktadır (Özışık, 2004, 16). Jiang (2000, 328), dil ve kültür arasındaki ilişkiyi beden ve kan arasındaki ilişkiyle somutlaştırmış, kültür olmadan dilin yaşayamayacağını, dil olmadığında da kültürün şekillenemeyeceğini ifade etmiştir.

İnsanlar dil ile düşünür. Dil düşüncenin aynasıdır. İnsanın düşünce alanının genişliği ve derinliği, kullandığı dilin sözcük sayısı ile dışarıya yansır. Dil insanlar arasındaki

iletişimi ve etkileşimi sağlayan önemli bir araçtır. İnsanlar dilleriyle düşünür, kavrar, düşündüğünü uygulamaya geçirir, kendilerini ifade ederek bildirişimde bulunmaktadır (Okur ve Keskin, 2013, 3) Bireyler duygu ve düşüncelerini seslendirmeden önce onu dil ile şekillendirirler. Eğer kullandığı dil becerisi yetersizse düşüncelerine yön vermekte zorlanır ve bu bağlamda duygu ve düşüncelerde çarpıklık meydana gelir. Kendini ifade etmekten yoksun olan bireyde zamanla kişilik bozukluğu oluşur. Dilin bozulması demek düşüncenin de bozulması anlamına gelmektedir. Zincir olarak devam eden bu süreçte düşünce bozulması toplumun dirliğinin sarsılmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda zinciri oluşturan her bir halkanın sağlam olabilmesi için ilk olarak dilin doğru bir şekilde kullanılması ve işlerlik kazanması gerekmektedir (Soykan, 1998, 293).

“Sınırlı miktardaki seslerle, sınırsız sayıda cümle üretmeye imkân veren düzeneğin insanlar tarafından kullanılmasıdır” (Ungan, 2013).

Bir toplumun örfü, âdeti, değerleri ve tecrübeleri diline yansiyarak ve dil ile kuşaktan kuşağa aktarılır. Demirel (2007), dilin toplumsal işlevinden dolayı insanlar arasında bildirişim aracına dönüştüğünü ifade etmektedir. Bununla birlikte dilin ait olduğu toplumla kültürü arasında ilişki kuran bir rolünün bulunduğunu belirtmektedir. Dil ve kültür arasında görünmeyen sıkı bir bağ vardır. Dil ancak kültürle yaşayabilmektedir, kültür de dil sayesinde gelişmekte ve birikim elde etmektedir (Günay, 1995, 9).

Kültür kavramını açıklamaya yetecek yeterli bir tanıma ulaşmak küreselleşen dünyada oldukça zordur. Kültür, birey ve grup gayretleriyle kuşaklar boyunca bir topluluğun edindiği tecrübeler, inançlar, eylemler, değerler, tutumlar, anlamlar, hiyerarşi, din, zaman kavramı, uzamsal ilişkiler, roller, evrensel kavramlar, olgular ve bilgi birikimleri olarak ifade edilmektedir (Ökten ve Kavanoz, 2014, 847). Bu tanımdan yola çıkarak kültürün insanların farklı edinimlerinden türeyen kalıplaşmış ve sembolleşmiş davranışların yansıması olduğu söylenebilir.

Brooks (1975, 20)’un kültür tanımı ilgi çekicidir: Kültürü, “büyük K kültür” (resmi kültür) ve “küçük k kültür” (derin kültür) olarak sınıflandıran Brooks, “Büyük K kültür” yüksek kültürü ifade ederken çoğunlukla sanat, edebiyat, teknoloji ve müzik gibi bir toplumun insanlığa sunmuş olduğu katkılar olarak açıklanır; “küçük k kültür” toplumdaki inançlar, değerler ve tutumlar olarak belirtilmektedir; inançlar, değerler,

eğlence, yerleşim, giyim ve bir grubun tutumları gibi bireyin günlük yaşamını yansıtan öğelerdir.

Kültür çoğu yerde dil sayesinde anlam kazanarak ifade şekline dönüşmektedir. Dolayısıyla dil, kültürden ayrı düşünülemeyecek kadar iç içedir. Kültürün de oluştuğu ve zaman içerisinde geliştiği ortamın dünya görüşünden farklı bir yapıda şekillenmesi mümkün değildir (Kaplan, 1999). Kaplan'ın yorumundan da yola çıkarak dil ve kültür arasında sıkı bir bağ olduğu ve kültürün dil ile birlikte geliştiği açıkça ortaya konulmaktadır. Uygur'un (1997, 19) dil ve kültür arasındaki ilişkiyi vurgulamak için yaptığı birtakım benzetmeler de konuya ışık tutabilir: Dil ve kültür arasındaki ilişki çimentoya benzetilmektedir; dil ile kültüre dair olan her şeyin güneş gibi aydınlatıldığı; dilin kültürü şekillendirdiğini anlatmak için kilim ve onu dokuyan iplik kavramlarıyla somutlaştırılmıştır. Dilidüzgün de (1995, 8) Uygur'dan aktardığı şekilde, dil ve kültür arasındaki ilişkiyi şu biçimde açıklamıştır: “Kültürü, insanın her alanda kendi emeğiyle yaşama çevresini kurması diye tanımlarsak ya doğrudan doğruya ya dolaylı olarak ya da sonradan bilinç sağlama bakımından dille ilişkisi olmayan bir tek kültür başarısına rastlanmaz. Dil donatımı kültürün belli başlı yoğurucularındandır. Nitekim tarih boyunca dillerle kültürlerin gelişme çizgileri arasında şaşılacak bir yakınlık kendini açığa vurur. İnsan, dil, kültür – bütün bunlar biri var olmadan öbürleri var olmayan temel gerçeklerdir.” Kişiler, konuştukları dil ve yetiştikleri toplumu gözlemleyerek de dünyaya karşı bakış açılarının ve düşüncelerinin çevrelerini algılama biçimlerinden beslendiklerini gözlemleyebilir.

Kültür incelemesi yaparken toplumların tarih boyunca kullandığı dildeki gelişmelere bakarak kelime dağarcığını, dilin kullanımında izlenilen yol ve şekillerini irdelediğinde o topluma ait düşünüş ve yaşayış tarzı, sosyal ve ekonomik düzeyi gibi tanıtıcı özellikler, kültür kolaylıkla bulanabilmektedir (Aksan, 1979, 13). Örneğin kültürün bir parçası olan yazının bir ögesi olan Nasreddin Hoca fıkralarını incelediğimizde, fıkraların Türk toplumunun adet, gelenek, görenek ve zaman zaman beliren eğilimlerinin bir yansıması olduğu görülmektedir.

Dil ile kültür ayrılmaz bir bütün olduğuna göre yabancı bir dil öğrenirken kültürünü göz ardı etmek doğru bir tutum olmayacaktır. Daha özelde belirtmek gerekirse, Türkçe'nin yabancı bir dil olarak öğretilmesinde Türk kültüründen ayrı hareket etmek doğru değildir. Dil bir iletişim aracıdır ve iletişim bağlam olmadan

gerçekleşmez. Bu bağlam da gerçek yaşam koşullarıdır ve kültürü içerir. Kısaca kültür, iletişimin düzgün gerçekleşmesi için bir gerekliliktir.

2.2. Dil ve Kültür Bağlamında Yabancı Dil

Dil ve kültür arasındaki ilişki göz önünde bulundurulduğunda yabancı dil öğretimi de aynı zamanda kültür öğretimi olarak değerlendirilmeli ve buna göre düzenlenmelidir. Aslında bir dili öğrenmek, o dilin doğduğu kültürü tanımaktır (Asutay, 2003, 27). Dil, sadece göstergeler dizgesinden oluşmamakta, kültürü de içine alan bir olgu olarak var olmaktadır. Dolayısıyla iki kavram arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Bu bağlamda yabancı dil öğretiminde kültür ögesi de hiçbir zaman arka planda tutulmamalıdır.

Dil öğretiminin kültür ile olan ilişkisi, kültür ve dilin birbiriyle karşılıklı bir bağı olmasına dayanır. Yabancı dilde yeterlilik anca kültürle tamamlandığında mümkün olacaktır. Yeterlilik, beraberinde dilde yetkinliği getirecektir ve bu yetkinlik dilin yerinde ve uygun olarak, kültürel bağlamda kullanılması demektir. Başarılı bir iletişim için dilin, kültürel davranışlarla ilişkilendirilmesi gerekir ki; aksi takdirde söylenenler yapısal ifade kalıplarından öteye geçmeyecektir. Bir dilin içerisinde kültürün bütün özelliklerini, toplumun bütün tarihsel birikimlerini bulabilirsiniz. Dolayısıyla yabancı bir dili öğrendiğinizde farklı bir dünya görüşü de edinmiş olursunuz. “İkinci bir dil farklı bir dünya görüşünü edinmek anlamına gelmektedir. Yabancı bir dilin öğrenilerek birey yeni bir görüş edinmektedir, her dil yeni bir görüş açısı kazandırmaktadır (Akarsu, 1998, 64)”.

Yabancı dili öğrenen kişiye hedef kültürü aktarırken aslında iletişimsel yeti de kazandırılır. Yabancı kültürdeki insan davranışlarına karşı olumlu tutum geliştiren kişi, sosyal hayatta karşılaştığı durumlarda dilin doğasına karşı farkındalığının da oluştuğunu keşfedecektir.

Yabancı bir dili öğrenmenin amacı, kültürel yeterlilikleri de kazanarak o dili anlamak ve konuşmaktır. Bir dilin kurallarını ve sözcüklerini ezber ve taklit yoluyla da öğrenebilirsiniz fakat o dildeki sözcüklerin nerede, ne zaman, niçin, hangi ortamda ve hangi bağlamda kullanılacağını bilmezseniz dil ediniminiz ezberden öteye geçmeyecektir. Tanıdık olmayan yeni durumlarla karşılaşmak ya da yabancı birini anlamak bireyin dünyayı algılama seviyesini artırmaktadır. Bir toplumun kalıplaşmış

düşüncelerin dışına çıkması yeni kavramlar öğrenmesiyle mümkün olmaktadır (Özil, 1991, 99).

Kültürlerarası etkileşimin ve küreselleşmenin kaçınılmaz bir seviyede olduğu günümüzde, yabancı bir kültürü tanımada en iyi yol olan o kültürün dilini öğrenmek, önemli bir husustur. Farklı kültürlerle açılmanın yolu budur. Işık (1996, 7), yabancı dil öğretiminde kültürlerarası iletişimin taşıdığı önemi dile getirirken yabancı dil öğrenen kişinin bir yandan kültür çeşitliliği yaşadığını diğer yandan kültür çeşitliliği olan toplumlarda refah içinde yaşanılmasını amaçladığını belirtmektedir. Kültürlerarası iletişimde, ilişki içerisinde olan farklı kültürden bireyler, birbirini anlama ve alışveriş içinde olarak etkili bir bildirişim sağlayabilirler.

Ülker'e (2007, 25) göre yabancı dil derslerinde kültür aktarımının yedi temel amacı vardır:

1. Kişilerin kültüre bağlı davranışlar sergileyebileceği gerçeğini öğrenciye aktarmak,
2. Kişilerin demografik özelliklerinin (yas, cinsiyet, sosyal sınıf ve yaşanan yer) konuşma ve davranışlara yansıdığını gösterebilmek,
3. Öğrencilerin, hedef kültürde, sergilenen geleneksel davranışların farkına varmalarını sağlamak,
4. Öğrencilerin hedef kültürdeki kelime ve kelime gruplarının kültürel çağrışımları konusunda farkındalık geliştirmelerini sağlamak,
5. Öğrencilerin hedef kültür hakkındaki genellemeleri değerlendirme yeteneği geliştirmesine yardımcı olmak,
6. Öğrencilerin hedef kültür hakkında bilgi edinmek için gerekli becerileri geliştirmelerine yardımcı olmak,
7. Öğrencilerin hedef kültür hakkında entelektüel merakını artırmak ve o kültürün insanlarına karşı empati geliştirmeleri konusunda cesaretlendirmektir.”

Bu amaçlardan yola çıkarak ana dilin kültürel öğeleri, hedef dilin kültürel öğeleriyle birlikte verilirse dil öğrenende anlayış ve hoşgörü algısının gelişeceği söylenebilir. Aynı şekilde ana dilini ve yabancı dili karşılaştırma imkânı bulan kişi hem ana dili hem de yabancı dili eş zamanlı öğrenebilecektir. Burada, yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının olabilmesi için yabancı dili öğrenen kişinin kültürünü niteleyen *kaynak kültür* ve öğrenilen yabancı dile ait kültürü niteleyen *hedef kültür* kavramlarından söz etmek faydalı olacaktır.

2.2.1. Kaynak Kültür

İnsanlar belli bir kültüre ait olarak doğar, yetişir ve yaşarlar. Yabancı bir dil öğrenmek için sınıfa gelen bir  ğrenci de kendi kültürünü taşıyarak gelecektir. Hatta bu durum başlarda başka kültürlerin varlığını reddetme boyutunda bile olabilir;  ğrenci derin kültürel kodlarını tanıma ve karşılaştırma davranışından çok, üstün görme eğiliminde olabilir.

Yabancı dil öğrenen kişilerin en başta yapması gereken şey diğer kültürlerin varlığından haberdar olmak, kabul etmek ve davranışları kendi kültür değerlerine göre değerlendirmemektir.  n yargılı kıyaslama ve karşılaştırmalardan doğan gerilim dil öğrenme sürecini de olumsuz etkileyecektir. Tseng (2002, 16) bu durumu açıklarken ortaya çıkan gerginliklerin yarattığı problemlerin sadece öğrencilerin kendi inanç ve çelişkilerinin farkına vardıklarında çözüme kavuşturulabileceği değerlendirmesini yapmaktadır.

Bir kültürün anlaşılabilmesi için öncelikle kültürel farklılıkların yarattığı önyargılardan kurtarılmış bir tutuma ve diğer kültürün insanlarıyla etkileşime geçilmesine ve iletişim ortamı yaratılmasına, duyulan ve izlenen durumların değerlendirilmesi için güvenilir bir yönteme gereksinim duyulmaktadır (Logie, 2004, 175) Bu alıntıdan yola çıkararak, kişiyi diğer kültürlerle  n yargısız bir şekilde tanıştıracak yolun kendi kültürünü anlamaktan geçtiği yorumu yapılabilir. Yabancı dil öğrenen kişiyi hoşgörü, saygı ve farklı kültürleri  n yargısız bir şekilde öğrenme noktasına taşıyacak yer, kendi inanç ve çelişkilerinin farkında olması durumudur. Ancak bu şekilde iki tarafın da birbirlerinin değerlerinden haberdar olması dil öğrenme sürecinin anlayış içinde sürdürülmesi imk nını verecektir.

Sonuc olarak, yabancı dil derslerinde kültür aktarımı yapılırken, öğrencinin hem hedef kültürü anlayabileceği hem de karşılaştırmalar yaparak kendi kültürünü de tanıyacağı alanlar dikkate alınmalıdır. Tapan (1990, 61)'a göre bu alanlar; yabancı dilde/ kültürde var olan kavram, yapı ve birimlerin öğrencinin kendi deneyiminde karşılığının olmadığı alanlar, öğrencinin kendi dilinde/ kültüründe var olan kavram, yapı ve birimlerin yabancı dilde/ kültürde karşılığının bulunmadığı alanlar, İki kültürde de bulunan ancak yalnız yüzey yapıda aynı gibi gözüken, derin yapıda ise ayrımların var olduğu kavram, yapı ve birimleri içeren alanlar ve öğrencinin kendi

dil/kültür deneyimi ile yabancı dil/ kültürün kavram, yapı ve birimleri arasında bir ayırımın olmadığı alanlardır.

Eriskon (1996, 78)'un belirttiği gibi; bireyin kendisine yabancı olan bir kültür ve dünyayla karşılaşması sayesinde kendine ait olan kültürünü ve yaşadığı toplumun yapısını daha yakından görebilme, kıyaslama, yorumlama ve değerlendirme imkanı elde etmektedir.

2.2.2. Hedef Kültür

Kuşkusuz, yabancı kültüre karşı olumlu tutumlar ve yabancılara karşı belli bir anlayış geliştirmek, asıl amacı kültürle ilişki olan yabancı dil öğretiminin ana hedefidir. İlk kez yabancı bir dil ve kültürle karşı karşıya kalmış bir kişinin kendi kültürünü üstün ve zengin görme eğiliminin olması ve ortamlarda kendini konforsuz hissetmesi gayet doğal bir durumdur. Dil öğrenimi sürecindeki kültürlerarası bildirişim de işte bu ön yargıları ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Logie (2004, 178) yabancı dil öğrenen kişinin diğer kültürü, önce sadece gözlemlenebilir ve yorumlanabilir nitelikte algıladığını ifade etmektedir. ilk defa karşılaşılan kültürü tamamıyla algılamamanın mümkün olmadığı; bundan dolayı bir anadil dil edinim süreciyle diğer kültürün algılanması ve tanınmasının kişiye göre değişebildiği ancak devamlı gelişen bir bakış açısıyla gerçekleştiği ortaya konmaktadır.

Yabancı dil öğrenen kişiler kendi davranışlarının bile hangi kültürel değerlere bağlı olarak geliştiğinden haberdar olmayabilirler. Dolayısıyla yabancı bir kültürle diyaloga girerken hem kendi kültürünü hem de yabancı kültürü tanımaya yönelik hesaplaşmalar yaşayabilir. Kaynak kültür ile hedef kültür arasından edinilebilecek bir farkındalık ancak yabancı dilin konuşulduğu toplumun kültürünü öğrenmekten geçecektir. Hedef kültürü öğrenme ve öğretme kişiye farklı bir bakış açısı kazandırır. Artık bütün dünyanın üzerinde hem fikir olduğu konuları konuşmaktan ziyade farklı bakış açılarına ikna süreci başlar. Aynı zamanda kültürlerarası farkındalık oluşur ki bu da fikirlere farklılık ve insan topluluklarının davranışları hakkında farkındalıktır.

Buna ek olarak, yukarıda bahsedilen farkındalık beraberinde “ötekilik” kavramını sorgulatacaktır. Farklı dil ve kültürlerin farklı bir dünyayı algılama ve yorumlama şekli olduğu açıktır. Yabancı dili öğrenen kişi, kendi etnik ve kültürel köken ve tutumlarını sorgulayacağı bir fırsatı yakalayarak, ötekilik kavramını yorumlamayı öğrenecektir.

Dil öğretimi ve öğreniminde kültürün önemini kavrayan öğrenci iletişim açısından gerekli olan kültürel verileri kullandıkça yabancı dilde iletişim becerisini kazanabilecektir. “Hedef dilin öğretilmesinde kültürün önemi” adlı seminerde; “hedef dilin ana dil olarak konuşulduğu bütün ülkelerin kültürlerini ve hedef kültürdeki etnik grupların kültürlerini tanımak, farklı kişi ve toplumlara değer vermek, hedef kültürü araştırmada gerekli bilgiyi tespit etme ve düzenleme gibi becerileri geliştirmek, hedef kültür hakkındaki genellemelerin geçerliliğini değerlendirmek, hedef dil kültürün yaygın mimiklerini kullanmak, günlük olaylarda uygun hareket etmek, evlilik, eğitim, politika gibi günlük pasif kültürel kalıpları bilmek, kişilerle tanışmak, alış-veriş etmek ve yemek yemek gibi günlük aktif kültürel kalıpları bilmek, hedef kültürdeki mimariyi, edebiyatı ve diğer sanatları tanımak, bu ülkelerin önemli tarihi olaylarını bilmek, hedef dilin konuşulduğu ülkelerin coğrafi özelliklerini bilmek” dil öğrenimindeki kültürel amaçlar olarak belirtilmiştir. (Songül, 1991, 81).

Bu amaçlar ışığında anlaşılabacağı gibi bir dili öğrenmek, o dilin sözcük dağarcığı ve dilbilgisi yapılarını öğrenmenin yanı sıra o dilin arkasındaki kültürel birikimi ve etkileşimi kavramaktan geçmektedir. Bir öğrencinin dilin farklı sembollerini, beden dilini, özellikle günlük yaşamı oluşturan kültürünü öğrenmesi dile ısınmak için son derece önemlidir aksi halde iletişimin aksaması, hatta dile karşı bir ön yargı, dilden uzaklaşma gibi olumsuz sonuçlar bile doğabilir. Polat (2012, 28)’ın bu konuda çalışmasında sunduğu örnek olay şöyledir: Olumsuz bir durumu belirtmek için çıkarılan uzun bir ‘sssssss’ sesi Amerika’da durumdan rahatsız olunduğu anlamına gelmektedir. Konuşmacının dinleyenler tarafından beğenmediğinin işaretidir ancak İspanyolcada bu şekilde bir tepki, sessizlik anlamında bir çağrı anlamına gelmektedir. Bir topluluk karşısında İspanyolca konuşuyorken ortamda ‘sssssss’ sesini işiten Amerikalı bir yazar, başta şaşırıp dinleyicilerden tepki aldığını düşünür, sonra bunun sessizliğin sağlanması için uygulanan bir yöntem olduğunu kavrar.

Bu örnekten de anlaşılabacağı gibi yabancı bir dili öğrenmek yalnızca o dile ait kelimeleri dilbilgisi kurallarına göre doğru ve akıcı konuşmak değil, dilin günlük yaşam sembollerine de hakim olmaktır. Soykan (1991)’ın dediği gibi “Dilin yaşama alanında bulunularak dil öğretilir.” Bundan dolayıdır ki; öğretilen dilin toplum yapısı ve sosyal değerleri göz önüne alınarak dil öğretimi gerçekleşir.

Yabancı dil öğrenen kişi, kendisine yabancı olan bir kültürle diyaloga girmektir. Kültürlerarası diyalog kavramını yabancı dil öğretiminin temelinde değerlendiren bu görüş, kültürlerin bu şekilde karşılaştırıldığını ifade etmektedir. Yabancı dil öğrenen kişi kendisini hem sahip olduğu kültürle hem de hedef yabancı kültürle bir hesaplama içine girmiş gibi düşünmektedir (Polat, 1990, 69). Polat'ın bu görüşünden yola çıkarak, yabancı dili öğrenen bireylerin yabancı kültür içinde kendi deneyim alanları ile benzeşen konularla karşılaşması, onların iki kültürün benzer ve farklı yanlarını karşılaştırarak hedef kültürle ilgili bilgiler edinmesini kolaylaştırır denebilir. Kültürlerarası bildirişime dayanan yabancı dil öğretiminin bu çift yönlü etkileşimle amacına ulaşacağı söylenebilir.

Yabancı dil öğretiminin kültürel açıdan bazı amaçlar içerdiği belirtilmektedir. İngiltere ve Galler Ulusal izlencesinde söz konusu amaçlar şu şekilde ifade edilmektedir:

1. “Dilin hedef dildeki ülkelerin kültür ve medeniyet geçmişini anlamayı gerçekleştirmek,
2. Yabancı dil öğrenimiyle ilgili, yabancı dilleri konuşanlara karşı ve yabancı olan başka kültürler ve medeniyetlere karşı önyargılı olmamayı bir yaklaşım olarak özendirmek,
3. Öğrenen kişilerin kendi becerilerinin farkına varmaları ve kültürlerini daha yakından tanımlarıyla ilgili anlayışlarını geliştirmek (Özışık, 2004).

Demirel (2012, 4) yabancı dil öğrenimini, kültürleşme süreci olarak ifade etmektedir. Kültürleşme, kültürel yapı içerisindeki maddi ve manevi unsurların yayılması sonucuna bağlı olarak birey ve grupların, bir kültüre girmesi ve etkileşim gerçekleşmesiyle ortaya çıkan değişim, olarak açıklanmaktadır. Birey sahip olduğu kültürle hedef kültürü karşılaştırarak belli bir etkileşim içine girer, kültürel anlamda zenginleşir ve bu bağlamda çok dillilik yeteneği bileşeni oluşur ve bu bileşen öteki bileşenlerle etkileşime girmesi (Demirel, 2012,4) kültürleşme sürecinin niteliğini belirtir.

2.3. Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürel Unsurlar

Kültürel öğeler ile kast edilen hedef dilin konuşulduğu ülkenin hayata ve olaylara bakış açıları, yemek ve alışverişle ilgili alışkanlıkları, günlük hayata dair genel

davranış tarzları, mimarî yapısı, edebiyatı, gelenek, görenek ve âdetleri ve önemli tarihi olaylarıdır (Kalfa, 2013, 170). Burada önemli olan yabancı dili öğrenen öğrencinin, hedef dildeki kültürel öge ile kaynak kültürdeki o ögenin farklılıklarını ya da benzerliklerini kavrayıp, farkındalığının artmasıdır. Dolayısıyla yabancı dil derslerinde kültür aktarımı yapılırken hangi konuların öne çıkarılacağı, nelerin öğretilip nelerin program dışında bırakılarak öğrenci inisiyatifine bırakılacağı önemli bir husustur. Kültürün tanımı yapılırken bu kavramın içerisinde birçok unsuru barındırdığı ifade edilmişti. İşte bu çokluk, dil öğretiminde konuların sınırlandırılması yoluna gidilmesine neden olmaktadır. Öncelikli olarak günlük hayatta sıklıkla karşılaşılan durumlar, kültürlerarası ortak alanlar, dili kavramının öncelikli olması, ilgi çekici, güdüleyici ve motivasyonu artırıcı unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Yabancı dil öğretiminde kültürlerarası etkileşim yollarını keşfetmek, yani yabancı dili öğrenen kişinin yeni olanla kendisinde olan arasında ilişki kurmak; kişinin hem yabancı dil ile ilgili bilgilenmesini hem de kendi kültürüne yeni bir açıdan bakmasını sağlayacaktır. Tapan'ın (1995, 151) deyiimiyle yaşam-deneyim alanlarını oluşturan bu etkileşim, her kültürde, her toplumda var olan, her insanın yaşamı boyunca karşılaştığı temel yaşam durumlarıdır.

Tapan'ın yaşam-deneyim alanları olarak bahsettiği konular, “Avrupa Birliği Ortak Çerçeve Programı’nda yabancı dil derslerinde verilmesi gereken sosyo-kültürel bilgiler olarak belirlenmiştir. Bunlar:

1. Günlük Yaşam; boş zaman etkinlikleri (medya, okuma alışkanlıkları, spor, hobiler), çalışma saatleri ve uygulamaları, ulusal bayramlar, sofrâ âdabı, yemek zamanları, yiyecek-içecekler,
2. Yaşam şartları; Sosyal yardım düzenlemeleri, barınma olanakları, yaşam standartları (etnik, sınıfsal ve bölgesel, farklılıklar),
3. Kişiler arası ilişkiler (güç ve çıkar ilişkileri dahil); siyasi ve dini gruplar arasındaki ilişkiler, ırk ve toplum ilişkileri, toplum ile polis ve resmî görevliler arasındaki ilişkiler, iş ortamındaki ilişkiler, nesiller arası ilişkiler, aile yapısı ve aile bireyleri arasındaki ilişkiler, cinsler arası ilişkiler, toplumdaki sınıf yapısı ve sınıflar arası ilişkiler.

4. Değerler, inanışlar ve tutumlar; kurumlar, güvenlik, bölgesel kültür, sosyal sınıf, sağlık (kazanılmış ve kalıtsal), meslek grubu (akademik, yönetici, sosyal hizmet, usta ve el emekçisi), mizah (gülmece) sanat (müzik, görsel sanatlar, edebiyat, drama, popüler müzik), yabancı üniversiteler, yabancı kişiler, ideolojiler, ulusal kimlik, azınlıklar (etnik ve dini), tarih; özellikle ikonlaşmış tarihi kişi ve olaylar, gelenek ve sosyal değişim.
5. Beden Dili; Beden diline hükmeden örf ve âdetlerin bilgisi kullanıcının/öğrencinin sosyokültürel yeteneğinin bir bölümünü oluşturur.
6. Sosyal (toplumsal) âdetler (gelenekler); kutlamalar, festivaller, danslar, disko, vb. halka açık gösteri ve törenlerde dinleyici ve seyirci davranışları (tavırları), doğum, evlilik, ölüm dini tören ve âyinler, törensel davranışlar, vedalaşma, kalış (ziyaret) süresi, davranış ve söyleyiş âdetleri, yiyecek ve içecekler, giyecek, hediye, dakiklik, misafir olma ve ağırlama.

Yukarıda bahsedilen yaşam-deneyim alanları her toplumda vardır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, her kültürün kendine özgü yapılaşması sonucu özgün temel-yaşam-deneyim alanları oluşturduğudur. Burada yapılması gereken ortak alanlardan yola çıkarak oluşturulacak ders düzenlemeleridir. Tapan'ın (1990, 6) Wichterich'ten aktararak önerdiği çalışma biçimi şöyledir:

“Ele alınacak konu biriminde çıkış noktası öğrencinin kendi deneyim alanı olmalıdır. Ancak, bunun yanı sıra öğrenci yabancı gerçeğin konuyla ilgili yönüyle bir araya getirilmeli, öğrenciye bu yeni gerçeğe çözümleyici ve eleştirel bir bakışla yaklaşması, yeni olanla hesaplaşması öğretilmelidir. Sonunda ise onun düşüncelerini yeni bir bakış açısıyla çıkış noktasına, yani kendi deneyimine çevirmesine olanak tanınmalıdır. Böyle bir ders düzenlemesinin ana çizgileri, başlangıç ve bitiş noktalarında öğrencinin kendi kültür ve toplumunun, dolayısıyla da öğrencinin kendisinin bulunduğu, U biçiminde bir eğri olarak gösterilebilir”.

Kültürel unsurların yabancı dil öğretim programlarında nasıl ele alınacağı da önemli bir husustur. Dunnett, Dubin ve Lezberg'e (1986, 157-160) göre yabancı dil derslerinde kültür öğelerinin aktarımı sürecinde dikkat edilmesi gerekenleri şöyle sıralar:

- “Ders izlencesi hazırlanırken kültürel öğelerin aktarımına da tıpkı dilbilgisi ve sözcük öğretiminde olduğu gibi birincil derecede önem verilmelidir.
- Yabancı dil dersleri kültürel öğelerin aktarımını etkin kılacak zamanı sağlayacak biçimde düzenlenmeli ya da bu aktarım için ayrı dersler oluşturulmalıdır.

- Kültür konusu  ğretmen yetiştirme programlarında özel olarak vurgulanmalıdır.
- Öğretmenler ders kitaplarını seçerken kültürel ögelerin başarılı bir biçimde verilip verilmediğini iyice incelemelidir.”

Çiftçi ve Batur (2018, 368-369), kültür unsurlarını Türkçenin yabancı dil olarak öğretimindeki uygulamalara yönelik *ilkeler*’i şu şekilde sıralamaktadır:

1. Motivasyon sağlanmalıdır. Öğrencilerin Türkçeyi niçin öğrenmeleri gerektiği konusunda inandırılmaları ve Türkçenin bir ihtiyaç olarak görülmesi sağlanmalıdır.
2. Kültür aktarımında aşamalılık olmalıdır.
3. Türk kültürüne ait sözel, görsel ve işitsel eserlere yer verilmelidir.
4. Verilen  rnekler günlük yaşamdan seçilmelidir.
5. Kültürlerarası karşılaştırmalara uygun olanlara sıklıkla yer verilmelidir. Türk kültürü ile diğer kültürlerin ortaklık ve farklılıkları ortaya konulmalıdır.
6. Kültür  ğretimi sezdirilerek verilmelidir. Türkçe ve kültürle ilgili bilgiler gezi, gözlem ve diğer etkinliklerle, mümkün ölçüde yaparak ve yaşayarak kazandırılmalıdır.
7. Bu aşamada öğrencilerin ön bilgileri harekete geçirilmelidir.
8. Bunun için  ğretmen öncelikle Türkçeyi yabancı olarak öğrenen öğrencilerin işlenecek olan konuya dikkatini çekmelidir.

Kültür aktarma sürecinde amaç sadece hedef kültürü aktarmak değildir. Kaynak kültür ve dünyanın farklı coğrafyalarından gelen öğrencilerin de kültürü sürece dahil edilmelidir. Kültür aktarımında öğrencilerin hazır bulunuşluk durumları her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Bazen ders kitaplarındaki metin seçimleri öğrencinin aktif hale gelmesi için yeterli olmayabilir. Öğrencilere kendi kültürlerinden örnekler vereceği ve hedef kültürle arasında bağlantılar kurabileceği konu ve kavramlar üzerinde konuşmak etkili olacaktır. Bu sayede hem öğrenciler arasında farklı kültüre karşı hoşgörü ortamı oluşacak hem de öz güvenleri artacaktır.

Kültür, yiyecek içecek gibi en temel ögelerden siyasi, dini ve sosyal düşüncelere kadar bilinen bütün insan davranışlarını içermektedir. Halk tarafından yaratılmış kültürü ifade eden “folklor” terimi üzerinden açıklamaya çalışsak, ( zdemir 2013,159) kültürün istikrarlı biçimde devamının sağlanmasında önemli bir mekanizma olan folklor malzemelerini kullanmak, gençlerin adetleri ve ahlaki

kabulleri benimsemesi için yabancılara Türkçe öğretiminde zengin bir kaynaktan beslenmenin aracı olacaktır.

“Dil ve folklor malzemeleri, onları yaratan kişilerin veya grupların kendi arzusu veya istekleri dışında topluma mal olmakta ve yıllarca kullanılıp tekrar edilmektedir. Atasözleri, türküler, maniler, birtakım inanışlar ve âdetler, o bölgede yaşayanların düşüncelerine, inanışlarına ve yaptırımlarına paralel bir biçimde zaman içinde olgunlaşmakta ve gelişmektedir” (Gözaydın, 1998, 196- 202).

2.4. Dil Öğretiminde Kültür Aktarım Araçları Olarak Yazınsal Metinlerin Yeri

Dil öğretiminde en etkin şekilde kullanılan ders araçları ders kitapları ve yazınsal metinlerdir. “Yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan metinlerin, metni okuyan öğrenci tarafından doğru algılanması için de metnin belli özelliklere sahip olması gerekir. Özellikle hangi türde metinler seçilmesi ve bu türlere ait metinlerin hangi ölçütler düşünülerek seçilmesi konusu oldukça önemlidir” (Şimşek, 2011, 39). Edebi metinler, üretilmiş metinler, özgün ve özel metinler gibi başlıklar altında toplayabileceğimiz metinler bütün dünyada dil öğretiminde kullanılan ürünlerdir. Dil öğretim yaklaşımlarına ve yöntemlerine göre değişebilecek metin seçimleri, yabancı dil öğretimi için dilin sosyal etkileşim aracı ve iletişim aracı olması özelliğinden etkilenebilir. Örneğin yabancı dil eğitiminde edebi metinler yerine üretilmiş metinlerin kullanılması veya özgün ve yayılmış metinlerin tercih edilmesi geleneksel ve davranışçı yaklaşımdan bilişsel ve yapılandırıcı yaklaşıma doğru bir geçiştir. Güneş’e (2013, 6) göre özgün metinler edebi metinlerin tersine kısaltılmadan ve belirli bölümleri kesilmeden olduğu gibi alınmakta, öğrencilerin dil ve kültürel becerilerini geliştirmek amaçlı kullanılmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımını sağlayacak en önemli faktörlerden biri hiç şüphesiz ders kitapları ve özelde yazılı metinlerdir. “Yabancı dil öğretiminde kültür karşılaştırmalarına olanak sağlayan metinlerle çalışmak, öğrenciye dil bilgisinin yanı sıra kişisel deneyimlerini arttırmak, değişik bakış açıları kazandırmak, bilgi düzeyini yükseltmek, kendi koşullarını başka ülkelerin koşullarıyla karşılaştırmak gibi olanaklar sağlar” (Tapan, 1989, 187).

“Öğrencilerin istenilen dil becerilerini edinmelerinde ders kitaplarının kolay ulaşılabilir olması, tüm öğrenciler tarafından yaygın bir şekilde kullanılması, tema ve konuları uygun metinlerden oluşması, öğrenci seviyesine uygunluğu ve ölçme-değerlendirme bölümleriyle diğer yazılı

kaynaklar arasında ön plana çıkmaktadır. İçerdikleri bilgi ve görsellerle öğrenenlerin ilgisini çekmede ve öğretilecek konulara yöneltmede, bilgiye bizzat öğrencilerin ulaşmalarına ortam hazırlama ve yönlendirmeleriyle öğretimi bireyselleştirme gibi önemli işlevleri vardır” (Göçer, 2007, 32).

Yabancı dil öğrenenler birçok sebepten ötürü o dili öğrenmeye karşı ön yargı geliştirmiş olabilirler. Dil öğretim ortamı ve malzemeler de öğrenci motivasyonunu artırıcı, ilgi çekici ve güdüleyici olmazsa süreç daha da zorlaşacaktır. “Yazılı ve sözlü ürünler, bir milletin edebiyat tarihi için olduğu kadar kültür ve değerler tarihi için de önemlidir. Bütün kültürel ürünler dilin ve kültürün aktarıcısıdır. Nasreddin Hoca fıkraları da taşıdığı kültürel öğeler ve sosyo-kültürel yapıyı yansıtan konularla kültür hayatımızda oldukça önemli bir yere sahiptir” (Özbay, 2005, 313).

Yabancı dil eğitiminde özgün metinlerin değeri öğrencinin hedef dil ve hedef kültürü kolay ve hızlı şekilde edinmesi oranında artacaktır. Haley ve Austin’e göre (2004, 159) yabancı dil ders kitaplarında kullanılacak özgün metinlerin belirli ölçütlere göre seçilmesi gerekir: “

- Öğrenci konuya aşina olmalıdır,
- Okuma parçasının uzunluğu başlangıç seviyesindeki öğrenciyi yıldıracak nitelikte olmamalıdır,
- Dil seviyesi öğrencinin seviyesinin biraz üstünde olmalıdır,
- Metni anlamak için verilen ipuçları bol sayıda olmalıdır.”

Şu an yabancı dil öğretiminde kullanılan birçok kitabın içinde hedef kültürden örnekler vardır fakat bu örneklerin gerçekten kültür aktarımı yapıp yapmadığı konusu muammadır. Yabancı dil öğreniminde amaç, dilin konuşulduğu toplumda kişinin öğrendiği dille iletişimde bulunabilmesidir ve günlük yaşamın içinden olmayan metinler sadece dil yapısı ve gramer bilgisi vermekten öteye geçemeyecektir. “Öğrencilerin Türkçeyi anlamaya ve anlatmaya ilişkin yaşadığı sorunlar, özenle oluşturulmuş veya seçilmiş yazınsal metinlerin derslerde işlenmesiyle çözümlenebilir. Türkçe derslerini yavanlıktan kurtarmak için nitelikli metinlerin kullanılması, bu metinlerden hareketle dört temel beceriyi geliştirmeye ilişkin etkinliklerin yapılması, Türk kültürünü ve yaşamını yansıtan kültürlerarası bir köprüye de dönüşecektir” (Karababa, 2009, 276).

“Yabancı dil öğretiminde kültür karşılaştırmaları yoluyla yapılabilecek en verimli çalışmalar özgün metinler sayesinde olur” (Tapan 1989, 187). “Amaç öğrenciyi

yasama hazırlamak olduğundan ders kitabı dışında var olmayan kurma metinler yerine özgün metinlerle çalışılması gerekir” (Polat, 1990, 75). Başka bir deyişle, yabancı dil öğrenen kişiye hedef dil konuşucuları ile iletişim kuruyormuş gibi hissettirecek ve karşılaştırmalar yaparak yabancıya yaklaştıracak araç, özgün metinlerdir.

Özgün metinler gerçek yaşamdan kesitler sunduğu ölçüde hedef dil ve kültür arasındaki bağı güçlendirecektir. Belirli gramer ve dilbilgisi yapılarını tekrar etmekten farklı olarak içerikleri gerçek yaşamı yansıtmamasından dolayı da özgün metinler merak uyandırıcı ve öğrencinin katılımını artırıcı niteliktedir. Bunun yanında yukarıda yapılan *hedef kültür* ve *kaynak kültür* tanımlamalarından yola çıkarak, metin seçilirken her iki kültürü de yansıtan, öğrencinin kendi deneyimlerinden faydalanabileceği ve karşılaştırmalı kültür aktarımı çalışmaları bulunmasına dikkat edilmelidir.

Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının en önemli vasıtalarından olan metinler, öğrenci seviyesine uygun ve verimi arttıracak özellikte olduğu sürece değerlidir. Polat’ın belirlediği ölçütlerden hareketle metin seçiminde dikkat edilmesi gereken hususları şöyle sıralayabiliriz:

- “Edebî metinler, dilbilgisi ve sözcük örgüsü yönünden, öğrencinin yabancı dil düzeyinin üstünde olmamalıdır. Yapısıyla öğrenciyi çok zorlayan bir metinle öğrenci arasındaki iletişim olumsuz etkilenir.
- Metin seçiminde, dil seviyesinin uygunluğun yanı sıra, konuya uygunluk da önemli bir ölçüttür. Konu öğrencinin dil ile ilgili önceliklerine, ilgisine, yaşam deneyimine, içinde bulunduğu gerçekliğe uygun olmalıdır.
- Yabancı dilde yazılmış yazınsal metnin arkasında farklı değerler, farklı yaşam biçimleri vardır. Bu nedenle yazınsal metinler söz konusu kültür unsurlarını öğrenciye hissettirmelidir.
- Yabancı dil ders kitaplarında kullanılan metinlerin en önemli amaçlarından biri öğrenciyi öğrendiği dilin kültür evrenine sokmak ve kültürlerarası iletişimi sağlamak olmalıdır.
- Kültürel unsurların aktarılmasında zengin bir kültür mirası olan ve Türk kültürünün en özgün ve bozulmamış şekliyle yer aldığı sözlü halk kültürünün unsurlarından mutlaka faydalanılmalıdır.

- Yabancıların Türkçe öğrenirken en çok zorlandıkları konulardan biri de Türkçede sıkça karşılaşılan mecaz, mazmun ve semboller ile üstü kapalı ve kinayeli anlatımlardır. Bu anlatımlar öğrencinin temel dil ihtiyaçlarının karşılandığı temel seviyeden sonra yavaş yavaş verilmeye başlanmalı, öğrenci dilin soyut ve kültürel boyutuyla da karşılaşmalıdır” (Polat, 1993, 187).

“Yabancı dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimi demektir. Dil öğrencisinin yabancı dilde öğrendiği sözcük, anladığı her cümle, kavradığı her yeni metin yabancı dil öğrenen kişinin bilincinde, o dili konuşan kişilerle, o kişilerin yaşadığı dünyayla ilgili yeni düşünceler, yeni imgeler oluşmasına neden olur” (Tapan, 1990, 55).

Dil edimi sürecinde farklı unsurlar arasında ilişki kurma ve bu unsurlar arasında anlamlandırma yapabilme metinler aracılığıyla olmaktadır. Türkçeyi yabancılarla öğretirken bu metinler aracılığıyla Türk insanının mantığının, düşünme şeklinin bile aktarıldığı göz ardı edilmemelidir. Türkçe öğrenen bir yabancıyla iletişim kurabildiği oranda dili öğrenip öğrenmediğini tespit edeceği yer de öğrendiği kelime ve yapılarla günlük konuşmalar esnasında anlam karmaşasına düşmediği zamanlardır.

Yazınsal metinler, içerdiği ana düşünceyle birlikte duygu, düşünce, istek ya da olayları aktarma aracı olarak kullanılır. Dil öğretimi için seçilen metinlerde ise edebiyat, tarih, coğrafya, atasözleri, genel kültür gibi konuların olması ayrıca önemlidir. Başkan (2006, 83) bilgi ve kültürün aktarımında yazılı-basılı gereçlerin etkili gereçler olduğunu söyler. Duyma ile edinilen her çeşit bilginin, her zaman için ‘kültür altı’ bir düzeyde kaldığını ve gerçek bir kültürün ise ancak ve ancak bir insanın kendi başına kalıp okuması sırasında, kendisi ile hesaplaşması sonucu elde edilebileceğini belirtir. “Kitaplar, gazeteler, dergiler ve diğer yazılı metinlerle baş başa kalan kişi yabancı dili de belli bir kültür düzeyi ile beraber edinebilecektir. Günümüzde öğrencinin ihtiyacı, sadece sınıf içinde değil sınıf dışında da öğrenmeye devam edebilecek bilgi ve beceriye sahip olabilmek ve öğrenme sorumluluğunu üstünde taşıyabilmektir” (Bayezit, 2013, 462).

İki kültürün yan yana geldiği bir eğitim sürecinde öğrenci, farklı kültürleri kendi ezberleri içinde kavramaya çalışmaktadır. Ezber ve alışkanlıklardan sıyrılmak ne kadar zorsa farklı olana ön yargısız bakma, hoşgörülü olma ve yabancıyla ortaklık kurabilmek de o kadar zordur. Neuner, bu süreç içinde bildirişim durumunda ortaya

çıkabilecek engellerin ise, aşağıdaki ilkelerin derslere temel alınması ile giderilebileceği görüşündedir:

“-Öğrencinin alışık olduğu bakış açısını bırakarak, kendisini yabancıya yerine koyabilmeyi, olaylara onun bakış açısıyla bakabilmeyi öğrenmesi

- Kendi dünyasına yabancı bir gözle bakabilmeyi öğrenmesi

- Yabancı olanın başkalığını kavrayabilmesi ve buna katlanabilmeyi öğrenmesi

- Kendi dünyasını anlaşılır kılmayı öğrenmesi” (Tapan, 1995, 157).

Metinler, kültür aktarımı sürecinin en önemli unsurlardan biridir, fakat her metin yabancı dil öğretiminde kullanılamayacağından, metin seçimlerinde özen gösterilmesi, metin seçiminde rastgele bir tutum sergilenmemesi gerekir. Bu amacın gerçekleştirilmesi için Türk kültürünün özelliklerini yansıtan metinlere yer verilmesi şüphesiz Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde etkili olacaktır.

“Türkçeyi yabancılar öğretenlerin en sık karşılaştığı sorunlardan biri kültürel bilgi eksikliği olarak ifade edilmektedir” (Bilgen, 2011, 121). Bunun nedeni tematik yaklaşımın tercih edildiği ders kitaplarında metinlerin kültürel evreninin daralması ya da göz ardı edilmesi olabilir. Tema ile kültür unsurlarının örtüştüğü metinler asıl kültürel aktarımı sağlayacak olanlardır.

Özellikle folklor ürünleri ise Türkçe ile Türk kültürü öğretimi arasında köprü görevi görmesi bakımından ders kitaplarında bolca bulunması gereken ürünlerdir. Özdemir’e (2013, 157) göre de “Folklor, toplumda kabul edilmiş kültürel değerlere uyumu sağlama işlevinin yanı sıra, eğitimde oynadığı rol ve toplumsal kültürü yansıtması dolayısıyla kuşaktan kuşağa sürekliliği temin eder”. Tekşan (2010, 595) da Türkçeyi ve Türk kültürünü öğretmek amaç olduğu zaman akla ilk gelen metinlerin Halk Edebiyatı metinleri olması gerektiğini belirtir. “Çünkü Halk Edebiyatı ürünleri hem kültür zenginliğimizi hem de Türkçemizi bugünlere aktarmışlardır. Türkçe dersinde türkü, mani, şiir, hikâye, destan, masal, halk fıkrası (özellikle Nasrettin Hoca fıkraları bu konuda çok güzel imkânlar sunar.) fabl, tekerleme ve bilmece gibi halk edebiyatı türleri aracılığıyla öğrencilere kültürümüzü öğretebiliriz.”

Ninni, masal, bilmece, efsane gibi farklı kültürlerin hayatı kendilerine göre yorumlayış tarzını sergileyen sözlü kültür unsurları da dil öğretiminde

kullanılabilecek ürünlerdir. Bu ürünler toplumun ortak kabullerinden oluşmuş, sözle yaratılmış ve kuşaktan kuşağa yine sözle aktararak kültürel değer haline gelmişlerdir. “Sözlü kültür unsurlarını şekillendiren yapılar, yaratıldığı kültürel bağlamdır. Bu bağlam içerisinde ortaya çıkan edebi eserler, dilin zenginliğini, toplumun iletişim biçimlerini, düşünce dünyasını şekillendiren unsurları, geçmişin ve bugünün değerlerini ortaya koyar. Böylece her bir sözlü kültür ürünü, toplumsal ve bireysel yaşamda bir ihtiyacın karşılığı olur” (Kalfa, 2013, 172).

“Dil ve folklor malzemeleri, onları yaratan kişilerin veya grupların kendi arzusu veya istekleri dışında topluma mal olmakta ve yıllarca kullanılıp tekrar edilmektedir. Atasözleri, türküler, maniler, birtakım inanışlar ve âdetler, o bölgede yaşayanların düşüncelerine, inanışlarına ve yaptırımlarına paralel bir biçimde zaman içinde olgunlaşmakta ve gelişmektedir” (Gözaydın, 1998, 196- 202). Burada da ifade edildiği gibi kültür unsurlarıyla donanmış yazınsal metinler toplumun müşterek değerleridir ve dil öğretiminde kullanılabilecek en etkili araçlardır.

“Fıkralar, gözlem ve tecrübeler sonucunda elde edilen deneyimler, halkın ortak değerleri, sosyal, kültürel ve geleneksel yaşantı hakkında bilgi verirken geçmiş ile gelecek arasında da bir köprü görevi görerek halkın ortak değer yargılarını gelecek nesillere aktarır. Bu da millî varlığın sürdürülmesi için yazılı ve sözlü kültürün taşıyıcısı olan kültürel eserlerin korunarak bir sonraki nesle öğretilmesi ve aktarılması ile sağlanır” (Ünalın, 2010, 147-152).

“Nasreddin hoca fıkraları, Türkçe derslerinde ve dil öğretiminde kullanılabilecek ürünlerdir çünkü bu metinlerde değer, norm ve sosyokültürel unsurların aktarımı bolca yapılmaktadır. Başta kültür ve değer aktarımı olmak üzere konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi, kelime hazinesinin zenginleştirilmesi, diyalog oluşturma, örnekleme ve kıyaslama gibi anlatımın temeli olan unsurların kazandırılmasında Nasreddin Hoca fıkralarını ders kitaplarında ve dolayısıyla sınıf içinde kullanmak mümkündür” (Sakaoğlu ve Alptekin, 2009, 49-50).

Halk hikâyeleri, masallar, efsaneler, fıkralar, bilmeceler, hatta atasözleri ve deyimler kültürel unsurları direkt bir şekilde verdiği için yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılabilecek yazınsal metinlerin başında gelir. Dil ve anlamı kolayca kavranabilecek nitelikteki atasözleri, kalıplaşmış ve mecaz anlam barındıran bilmeceler, kısa ve Türk halk kültürü içinde yer alan fıkralar, basit ve sade melodilere sahip halk türküleri, metin üzeri anlam ve dil bilgisi çalışmaları için kullanılırken kültür aktarımı da kolayca yapılabilir. Ayrıca folklor malzemeleri,

farklı coğrafi ve sosyal bölgelerde üretilmiş olmasından ötürü yabancı öğrencilere hedef kültür hakkında farklı bakış açıları da sunabilmektedir.

Söz konusu sözlü kültürel unsurların yabancı dil öğretiminde nasıl kullanıldığı ya da kullanılabileceği hususunda daha detaylı açıklamalar yapılabilir. Örneğin, efsanelerin bir olayın, mekânın ya da nesnenin kökenini açıklayan özelliğinden yola çıkarak, ders kitaplarında yer alan efsanelerin, içerdiği kültürel öğelerle öğrencinin belleğinde kalacağı bir gerçektir. Türkiye’de yetişen bir çiçeğin, bir dağın adı nereden gelmektedir? Bir olaya neden bu isim verilmiştir? Gibi sorulara cevap veren efsaneler öğrencilerin ilgisini çekecektir. Fıkra türü de yorumlama ve bağlamdan çıkarma etkinliklerinin yapıldığı orta ve ileri seviyelerde yararlanılabilecek ürünlerdir. Atasözleri ve deyimler ise söz kalıplarından ibaret gözüktükçe de tam bir kültür ürünüdür. Şöyle ki bazen öyle atasözü ve deyimler ile karşılaşırız ki anlamını kavramak için aynı dili konuşmak yetmez; ortak bir kültürü de paylaşmak gerekir. Toplumsal hayat içerisinde bireysel tecrübelerin aktarımı gibi olan atasözleri ve deyimlerimiz kültürel değerlerimizdir. Metin içerisinde kullanılacak atasözü ve deyimler öğrencilere yine bağlamdan anlam çıkarma becerisi kazandıracaktır. Son olarak mani, ninni, türkü gibi sözlü kültür ürünlerine de ileri seviyede yer verilebilir çünkü bu ürünlerde anlatımlar kapalı ve duygu ve düşünce aktarımı semboliktir.

“Sözlü kültür unsurlarımız olan halk hikâyeleri, masallar, efsaneler, destanlar, maniler, deyim ve atasözleri ve diğer sözlü kültür ürünleri, Türkçe öğretiminde drama, oyun, diyalog ve iletişime yönlendirme açısından çok uygun metinlerdir. Bu metinlere ders kitaplarında gerektiği ölçüde yer verildiğinde dört temel dil becerisini geliştirmeye önemli katkılar sağlayacaktır” (Kalfa, 2013, 176).

Kültürel öğeler barındıran ya da direkt kültür ürünü olan metinler öğrencilere olduğu gibi sunulmak için uygun olmayabilir. Böyle bir durumda kültürü aktarmak yerine öğrencinin dile ve kültüre uzaklaşması bile söz konusu olabilir. Dil öğretim sürecinde, öğrencilerin okuması için seçilen özgün malzemeler, öğrencinin düzeyine ya da konulara uygunluğuna göre sadeleştirilmeli, uyarlanmalı ya da değiştirilmelidir. “Dil öğretiminde öğrenciler metnin zorluğu altında eziliyorsa, sunulan içeriği anlayamaz ve derse katılamayabilirler. Bu noktada, metin uyarlamanın özellikle de sadeleştirmenin en göze çarpan yararlarından biri, artmış akademik başarı, kendine güveni sağlayan artmış okuduğunu anlama düzeyi ve bunların yanı sıra azalmış hayal kırıklığı ile korkudur” (Durmuş, 2013,136).

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişileri zengin ve köklü bir geçmişi olan Türkçenin ve Türk kültürünün hem sözlü hem de yazılı eserleriyle buluşturmak dil öğretim süreci için oldukça önemlidir. Özgün ve sadeleştirilmiş metinler öğrencinin kültüre dair ilgisini çekecek ve hedef dili ve kültürü keşfetmek için güdüleyecektir. “Bu noktada öğrencinin hedef dilde dil bilimsel ve kültürel yeterlilikle ilgili düzeylerini yukarı çekmeyi hedefleyen söz konusu materyalin, onların öğrenim sırasında ortaya çıkan kaygılarını azaltırken diğer taraftan da onların hedef dili ve kültürü keşfetme arzularını da artırması gerekir” (Green and Youngs, 2001, 91).

2.5. Avrupa Ortak Dil Çerçeve Programına Göre Seviyelere Uygun Kültür Aktarımı Meselesi

“Avrupa Ortak Başvuru Metni”, Avrupa ülkelerinin eğitim program yönergeleri, dil öğretim programları, ders ve sınav kitapları gibi konularda gerçekleştirilen faaliyetleri yönlendirmek için ortak bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır (CEFR, 2002). Ortak çerçeveye kapsamında öğretilecek yabancı diller o dilin olduğu kültürü de kapsamakta ve dil öğrenenler yeterlilik düzeylerine göre seviyelendirilmektedir.

Avrupa Ortak Başvuru Metni (AOBM)’nin genel hedefleri Avrupa’daki dil ve kültür çeşitliliğini geliştirmektir. Bu çeşitlilik beraberinde kültürel mirasların ve yaşam biçimlerinin farklı dil konuşan bireyler arasında yayılmasını, anlaşılmasını ve iletişimi sağlayacaktır.

AOBM (2001) ye göre dil öğrenimi yaşam boyudur ve bir dili öğrenen kişinin yeterlilik düzeyini belirleyen ölçütler standarttır. Bu durum ortak çerçevede belirlenen seviyelerin diğer ülkelerdeki uygulanabilirliğini ve tanınmasını sağlamaktadır. Temel anlamda Avrupa ortak başvuru metnindeki düzeyler A (temel seviye), B (bağımsız seviye) ve C (yetkin seviye) olmak üzere üç ana bölüme ayrılmıştır. Bu gruplar kendi aralarında da ikiye ayrılır:

Tablo 1: Avrupa Ortak Başvuru Metnine Göre Ortak Dil Seviyeleri

ORTAK DİL ÇERÇEVESİ		
Temel Dil Kullanımı (A)	Bağımsız Dil Kullanımı (B)	Yetkin Dil Kullanımı (C)
Başlangıç (A1)	Eşik (B1)	Etkili İşlevsel (C1)
Temel (A2)	Orta (B2)	Uzmanlık (C2)

Tablo 2: Avrupa Ortak Başvuru Düzeylerinin Temel Becerilere Göre Betimlenmesi

İLERİ DÜZEY KULLANICI	C2	Okuduğu ve duyduğu her şeyi neredeyse bir çaba göstermeksizin anlayabilir. Farklı kaynaklardan yazılı ve sözlü olgu ve kanıtları tutarlı bir biçimde özetleyerek yeniden oluşturabilir. Doğal bir biçimde, son derece akıcı ve kesin olarak kendini ifade edebilir ve karmaşık konularla bağlantılı ince anlam farklılıklarını ayırt edebilir.
	C1	Uzun ve zorlu metinlerden oluşan geniş bir basamağı anlayabilir ve örtük anlamları kavrayabilir. Sözcüklerini uzun uzadıya aramak zorunda olmaksızın doğal ve akıcı bir biçimde kendini ifade edebilir. Toplumsal, mesleki ya da akademik yaşamı içinde dilini esnek ve etkin bir biçimde kullanabilir. Karmaşık konularda açık ve dizgeli bir biçimde kendini anlatabilir ve düzenleme, ekleme ve söylem bağdaşıklığı gereçleri üzerindeki denetim gücünü gösterebilir.
ORTA DÜZEY KULLANICI	B2	Uzmanlık alanına ilişkin teknik bir tartışma da dahil olmak üzere karmaşık bir metin içindeki somut ya da soyut konuların özünü anlayabilir. Doğal bir konuşucuyla ne kendisi ne de karşısındaki için bir gerilim içermeyen bir konuşma türünden durumlarda belli bir doğallık ve rahatlık derecesiyle iletişim kurabilir. Geniş bir konu dizisi içinde kendini açık ve ayrıntılı bir biçimde dile getirebilir, güncel bir konuya ilişkin görüş bildirebilir ve farklı olasılıkların avantaj ve sakıncalarını sergileyebilir.

	B1	Açık ve standart bir dil kullanıldığında ve iş, okul, eğlence, vd. bildik şeyler söz konusu ana konuları anlayabilir. Erek dilin konuşulduğu bir bölgeye yapılan yolculuk sırasında karşılaşılan durumların çoğunda sorunların altından kalkabilir. Bildik ve ilgi alanına giren konular üzerine yalın ve tutarlı bir söylem üretebilir. Bir olayı, bir deneyimi ya da bir düşü anlatılabilir, bir beklentiyi betimleyebilir ve bir projeye veya bir düşünceye ilişkin gerekçeler ya da açıklamaları kısaca dile getirebilir.
TEMEL DÜZEY KULLANICI	A2	Tek cümleleri ve doğrudan öncelik alanlarıyla (söz gelimi yalın ve kişisel bilgiler ve aile bilgileri, alışverişler, yakın çevre, iş) ilişkili olarak sıklıkla kullanılan deyimleri anlayabilir. Bildik ve alışlagelen konular üzerinde yalnızca yalın ve dolaysız bilgi alışverişini gerektiren basit ve bildik etkinlikler çerçevesinde iletişim kurabilir. Eğitimini, dolaysız çevresini yalın yollardan betimleyebilir ve dolaysız gereksinimlerine denk düşen konuları anlatabilir.
	A1	Sıradan ve gündelik deyişlerle somut gereksinimleri karşılamayı hedefleyen son derece yalın ifadeleri anlayabilir ve kullanabilir. Kendini veya bir başkasını tanıtabilir ve bir kişiye, kendisiyle ilgili sorular –Örneğin oturduğu yer, ilişkileri, sahip olduğu şeyler, vb. üzerine– aynı türden sorulara yanıt verebilir. Eğer kendisiyle konuşan kişi yavaş yavaş ve tane tane kendisine yardım

Avrupa Dil Portfolyosu'nun esasını teşkil eden temel görüşlerden biri yabancı dil öğretiminde kültürel değerlere yer verilmesidir. Buradan hareketle ikinci bir dili öğretirken, öğrenciler dil seviyeleri göz önünde bulundurularak öğretilen dilin yer aldığı kültür sistemi hakkında aşamalı bir biçimde aydınlatılmalıdır. Öğrencilerin dilin en temel yapı ve kurallarını öğrenme çabası içinde oldukları başlangıç düzeyinde dahi bu konu dikkatlerden kaçmamalıdır.

Bir dilin konuşulduğu toplumun bilgisi ve kültürü aslında evrensel bir değer taşımaktadır çünkü dilin kendisi evrenseldir ve küreselleşen dünyada farklı diller ile ortak değerler görüşüne yaklaşılmaktadır. Türkler ve Türkiye için de bu durum farklı değildir. Türkiye'de de özellikle gençler öğrenim amaçlı farklı ülkelere gitmekte, farklı kültürleri ve dilleri tanımak istemektedirler. Hatta yabancı bir dili öğrenmek için o dilin anadil olarak konuşulduğu ülkeyi tercih eden insanların sayısı az değildir. Artık gençler geleceklerini şekillendirme aşamasında farklı ülke, coğrafya ve kültürleri tanıma yoluna giderek karar vermektedirler. Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde dil öğrenme sürecinde o dilin konuşulduğu ülke ile ilgili edinilmesi

gereken dünya bilgileri ve hangi yolla aktarılması gerektiği bu çalışmada da belirtilmiştir. (Bknz.2.3)

“Başlangıç, yani A1-A2 seviyesinde daha çok bireyin dil ile ilgili birincil ihtiyaçlarını karşılayan etkinlik ve metinlere yer verilir. Orta ve ileri düzeyler ise kültürel unsurlarla donatılmış metinler sunmak için uygundur. Bu seviyedeki öğrencilere ülkemiz kültürünü ve insan davranışlarını sergileyen edebi eserler etkili kaynak olacaktır. Bunun yanı sıra zengin bir kaynak olarak milletimizin hafızasını yansıtan sözlü kültür unsurlarımıza da gerek duyulduğunda mutlaka başvurulmalıdır” (Kalfa, 2013,169).

Dil ediniminde amaç, “iletişimsel yetkinlik” seviyesine ulaşmaktır (CEFR,13-14).Bu seviye aynı zamanda kültürlerarası yetkinlik seviyesidir ki; bu seviyede öğrenciler bağlamı daha kolay anlamalı ve farklı sosyal kimliklerdeki insanların ayırt edici yönlerini, değerlerini davranışlarıyla birlikte anlayabilmelidir. Kültürel bir yapının üyeleri tarafından paylaşılan değer ve normlar, aynı zamanda kullandıkları dilin yapısını ve biçimlerini doğrudan yansıtmaktadır. Yani dil ve kültür arasındaki ilişki, iletişimsel yetkinlik modeli üzerine kuruludur. Toplumsal dilbilim, söylem, dilbilim ve stratejik yetkinliklerden her biri, kültürel yapının bir yönünü yansıtmaktadır. Dolayısıyla kültürel farkındalığın gelişmesi ile bu yetkinliklerin geliştirilmesi iç içedir (Ökten ve Kavanoz, 2014,848).

“Guariento ve Morley (2001, 348) özgün metinlerin hangi seviyede ve nasıl sunulduğunun da onların öğrenmede olumlu etkileyebileceğini belirtmiştir. O’na göre, ileri seviyelerde son derece çeşitli özgün metinlerden faydalanılabilir ve metin seçilirken öğrenciyi hem yeni yapıların miktarı hem de beceri gelişimi için zorlayabilecek metinler seçilebilir. Fakat başlangıç düzeylerinde öğrencinin aşına olduğu dilbilgisi yapılarının bulunduğu basit metinleri özenle seçmek gerekir. Aksi takdirde, öğrenci sadece metinle ilgili sorulan soruları cevaplayamamakla kalmaz, aynı zamanda kafası karışır, durumdan rahatsız olur ve her şeyden önemlisi motivasyonunu kaybeder. Bu da özgün materyal kullanımının öncelikli amacından sapmasına sebep olur.”

Kültürel öğelerin yabancı dil öğretiminde aktarılması meselesi sadece Avrupa Ortak Dil Çerçeve Programı’nda değil, birçok dil programında vardır. Örneğin; ABD’nin Nevada Eyaleti Eğitim Bakanlığı tarafından 1997 yılında kabul edilen “Yabancı Dil Öğretim Standartları”na göre dil ve kültür ilişkisi aşağıdaki kararlar ışığında yapılandırılmalıdır:

- Öğrencilerin tamamı farklı dilleri ve bu dillerin kültürel değerlerini öğrenmekle yükümlüdür.

- Öğrenciler, başka dilleri ve kültürleri öğrenerek, kişisel eğitim seviyelerini yükselteceklerdir.
- Nevada'daki yabancı dil öğretmenlerinin yabancı dil öğretim tekniklerini bilmek ve bu beceriye sahip olmak, öğretilen dilin kültürü hakkında bilgi sahibi olmak ve özellikle hedef dilde akıcı bir biçimde konuşmaları gerekmektedir.
- Öğrenciler ilköğretim üçüncü sınıfı bitirdiklerinde, Amerikan kültürü ile öğrendikleri dilin kültürü arasında bulunan belirgin farklılıkları açıklayabilecek seviyeye gelmiş olmalıdır. (Örneğin; oyuncaklar, sanat, yemek alışkanlıkları, müzik vb).
- Öğrenci üçüncü sınıfın bitiminde öğrendiği dilin sözlü ve vücut dili, jest ve mimikler gibi sözsüz bildirişimi ile kendini ifade edebilmelidir.
- Öğrenci beşinci sınıfın bitiminde kültürel farklılıkları algılamalı ve Amerikan kültürüne öğrendiği yabancı dilin bir katkısının olup olmadığını farkına varabilmelidir (Nevada Foreign Language Standards, 1999).

Yukarıda sıralanan kararlardan anlaşılacağı üzere yabancı dil öğretiminde amaç sadece hedef dilin öğretimi değil, hedef dilin kültürünün de aktarımıdır. Bununla birlikte kültür, 21. yüzyılda yabancı dil öğrenimi yetkinlik ölçütlerinden biri olmuştur. Bu durum kültür kavramına hak ettiği değerin verilmesi adına önemli bir adımdır (ACTFL5, 2012).

3. FIKRA VE NASREDDİN HOCA FIKRALARI

3.1. Fıkra Nedir?

Fıkra deyince en basit tabirle herkesin aklına gelebilecek tanım “güldürücü metin” olduğudur. Türk Dil Kurumu’nun tanımına göre fıkra; “Kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü hikâyecik, anekdot “olarak tanımlanır. Güldürücülüğü yanında diğer özellikleriyle beraber yapılan alan tanımlarından bazıları şöyledir:

“Fıkralar, güldürücü, nükteli, eleştirel, ders çıkarılan ve hüküm bildiren anlatımlardır” (Aslan, 2008, 293). Günlük olaylardan hareketle hisse kapmayı hedef tutan, temelinde az çok mizah olmakla birlikte hiciv, nükte hatta tenkite dahi yer veren kısa, sözlü, mensur hikâyelerdir. (Kaya, 2007, 322). “Tarihten çıkarılan veya tarihî kişilerin ağzından nakledilen güldürücü ve ibretli vakalar da fıkra diye anılır” (Kabaklı,1989,513). “Fıkra kelimesinin ilimi anlamı şudur: Ağızdan ağıza anlatılan, ilgi uyandıran, eğlendirici, çoğu kere gerçekte yaşamış birinin başından geçmiş, gerçek olayları nakleden beyanlardır” (Erginer 1969, 16). Sözlü gelenekte yasayan temelinde az çok eleştiri, yerme, mizah ve nükte ögesi bulunduran ve genellikle gerçek olaylardan hareketle ders vermeyi amaçlayan kısa anlatılardır (Yardımcı ve Tuncer, 2000, 114). "Umumiyetle gerçek hayat hadiselerinden hareketle 'hisse' kapmayı hedef tutan ve temelinde az çok nükte, mizah, tenkit ve hiciv ögesi bulunan sözlü, kısa, mensur hikâyelerdir" (Elçin, 1993, 566)

Bütün bu tanımlardan yola çıkarak fıkraların halk edebiyatı ürünleri olduğu, halkın içinden çıktığı, halktan beslendiği ve yine ağızdan ağıza aktararak yayıldığı söylenebilir. Toplumun gerçek olaylarını ele alarak üretilen fıkraların diğer türlerden ayrıldığı nokta konuları ele alış biçimidir. Olaylar komik yönleriyle ele alınır ve mizah yanında eleştiri ve yerme de vardır. Ayrıca hemen hemen bütün tanımlar nükte ve mizah kavramlarına yer vermektedir. *Nükte*de amaç gülmek değil gülerken düşündürmektir, bu yönüyle yarı şaka yarı ciddi üzeri ince manalarla örtülü sözleri ifade eden genel bir tanımdır (Tural, 1993, 119). Hilmi Yavuz ise, “mizah” kelimesinin Türkçede diye kullanılmasını teklif eder. Mizahı bir gülme biçimi değil,

“gölerek düşünme” biçimi olarak tanımlayan Hilmi Yavuz, bu kelimeye karşılık olarak Türkçe’de “gölren düşünce” tabirinin kullanılmasını önerir (Yavuz, 2002, 16). Fıkralar, halka mal olmuş, anonimleşmiş nükteli ürünlerdir. Fıkralar şekil olarak küçük olmakla birlikte anlam yönünden hacimli türlerdir. Halkın uzun yılların birikimini bir süzgeçten geçirerek oluşturduğu ortak beğeniyi yansıtmaktadır. Gerçek hayatla doğrudan ilişkili olan fıkraların merkezinde toplum ve insan vardır. Fıkralar sözlü kültür çerçevesinde oluşurlar ve ironik bir anlatım kullanılarak daha çok insan doğası anlatılır (Artun, 2009, 34).

Fıkraların kısa metinler olması, anlatımın da yoğun olduğu çıkarımını yaptırır. Bazen fıkralarda tek bir cümle ya da hareketin düşünceleri anlatmada ne kadar etkili olduğunu görölmektedir. Burada fıkraların genelde insanların günlük yaşamlarından kesitleri konu aldığından hareketle tek bir olay etrafında dönen yapısının olduğu söylenebilir. Artun, (2012, 165-169) fıkraların çok yönlü karmaşık bir yapıya sahip olduklarını belirtirken, fıkrayı oluşturan unsurları, “Bir hikâye içinde yerlerini alarak bağımsız bir yapı kurarlar, böylece nesir diliyle yaratılan kısa ve yoğun anlatım gücüne sahip epik bir tür ortaya çıkar” şeklinde ifade etmektedir.

Yıldırım (1999, 7), fıkraları 4 bölümde incelemektedir: Olay, Tez – Antitez, Muhakeme ve Yargı. Fıkradaki olaylar genellikle günlük hayatta herkesin başına gelebilecek türden hadiselerdir. Kişiler arasındaki anlaşmazlıklara, yanlış anlamalara, çıkar ilişkileri gibi insanları anlaşmazlığa düşürecek durumlara yer verilen tez-antitez bölümünde, fıkraya maruz kalanlar muhakeme yapmaya başlarlar. Okuyucunun düşünceleri karşılaştırarak bir karara vardığı noktada ise fıkra ile ilgili bir yargıya, “hisse” ye ulaşılır.

Fıkra türünün özelliklerini maddeler halinde sunan Çobanoğlu (2014, 95)’na göre fıkralar:

- “Kısa, öz ve
- Temelini günlük hayattan alır, sosyal hayatta insanların başına gelebilecek her türlü olay, fıkraların konusu olabilir. Hayali unsurlardan uzaktır.
- Tez ve karşı tez olmak üzere iki farklı düşüncenin yoğun bir anlatımı vardır.
- Nükteli ve güldürücü hikâyeciktir, temelinde az çok mizah, hiciv veya tenkit vardır.

- Ders verir, ibretlik olayları kapsayacağı gibi derin bir hikmeti ve eleştirel bir tarzı vardır.
- Kahramanı belli olan ve belli olmayan fıkralar vardır.
- Fıkranın anlatılmasının veya yazılmasının bir amacı vardır.
- Türün kendine özgü yapısal özellikleri vardır. Kahramanın adı ile başlar, olay anlatılır ve sonuca bağlanır. Sonuç ders verici nitelikte olur ve sonucu destekleyici düşünceler veya olaylar fıkra içinde verilir.
- Zaman ve mekân bakımından belirsizdir.”

Hem eğlendirici hem düşündürücü hem de eğitici nitelikleriyle fıkralar, toplumsal ilişkileri ve olayları mizahla birleştirerek onları somutlaştırır.

3.2. Nasreddin Hoca

Nasreddin Hoca'nın hayatı hakkında kesin bilgi olmasa da çeşitli rivayetlere ve araştırmalara göre 1208-1284 yıllarında Eskişehir'in Sivrihisar ilçesine bağlı Hortu (bugünkü adıyla Nasreddin Hoca) köyünde yaşadığına inanılmaktadır. Nasreddin Hoca'nın biri Sivrihisarlı, diğeri Akşehirli olmak üzere iki eşi, iki kızı ve bir oğlu vardır (Özçelik, 2005, 23).

“Nasreddin Hoca'nın fıkralarından çıkan bilgilere göre, çok değişik işlerle uğraştığı, imamlık, hatiplik, vaizlik, müezzinlik, cer hocası (köylülere para karşılığı din eğitimi verme), kâtiplik, müderrislik, kadılık ve mahkemelerde bilirkişilik yaptığı anlaşılmaktadır. İlk önce, gölge kadısı olan (kadı adayı) Hoca, sonradan Konya ve Akşehir'de bu görevini sürdürmüştür” (Dedebağı, 2007). Yaptığı işler fıkralarındaki tiplerine de kaynaklık etmiştir. Fıkralarında bizzat kendisi kimi zaman kadı, kimi zaman imam, kimi zaman sade bir vatandaş, kimi zaman da müderris olarak karsımıza çıkan bilge bir kişilik olur. Eşeği ise hep yanındadır.

Yaşadığı yıllar göz önüne alındığında Nasreddin Hoca'nın Anadolu Selçukluları zamanında yaşadığı görülmektedir. Bilindiği gibi 13. yy Anadolu'su Selçuklu Devleti'nin yıkılışına sahne olmuş; siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel yapının hızla değiştiği bir dönem ve yeni oluşumların çağıdır. Sosyal ve siyasi huzursuzluklar içerisinde, Tör (1992, 12)'ün de çalışmasında bahsettiği gibi Konyalı'nın ifadesiyle "Nasreddin Hoca'nın hikmetlerle dolu olan fıkraları bunalım içerisinde olanlara birer neşe ve ümit kaynağı olmuştur. Burhanaeddin (2011, 14) ise bu dönemi “Anadolu

Selçuklu Devleti yıkılmaya yüz tutmuş, Babaîler ayaklanmış, ardından da Moğollar Anadolu'yu istila etmiştir. Bir yandan da Selçuklu şehzadeleri arasında taht kavgaları devam etmektedir" şeklinde ifade eder. Tasvir edilen şekilde bir dönemde Nasreddin Hoca da her insan gibi dönemin koşullarından etkilenmiştir fakat tepkileri sıradan insanlar gibi olmamış, olumsuzlukları kendi lehine çevirerek örnek bir mizaca bürünmüştür. Güleç (2012)'e göre O, 13. yüzyıldaki siyasi ve kültürel çalkantılar içerisinde bir bunalım dönemi yaşayan Türk insanı için billurlaşmış bir temsilci konumundadır.

Nasreddin Hoca düşünce ve yaşam tarzıyla Türk insanını temsil eder. Sadece Anadolu Türkleri değil bütün Türk dünyasında tanınan bir şahsiyettir. Karakterlerinin yanı sıra anlatılan konular cihetiyle de Nasreddin Hoca'ya benzeyen farklı kültürlerde birçok karakter vardır. Örneğin Japonların Ikkyu'su, Yugoslavların Era ve Kerempuh 'u, Rusların Balakirew'i, İtalyanların Bertoldo'su, İngilizlerin Joe Miller'i, Bulgarların Hıtar Petar'ı, Amerikalıların Paul Bunyan'ı, Almanların Till Eulenspiegel'i ve Arapların Cuhâ'sının Nasreddin Hoca'nın fıkralarına benzeyen birçok anlatıları vardır (Albayrak, 2006, 419).

Nasreddin Hoca; Türk Milletinin "nükte, zekâ ve hoşgörü" sembolüdür (Yücel, 1997, 54-56). Dedebağ (2007, 47)'a göre; Hoca'nın güldürürken düşündüren bilge kişiliği aşağıdaki vasıflarına dayanmaktadır:

- Her zaman, makam ve ortamda daima aynı kişilik özellikleri ve değerleri yansıtır. Daima dürüştür ve çalışmaya son derece önem verir.
- O gerçekçidir. Hiçbir şey karşılıksız değildir. Dolayısıyla ona göre "ancak parayı veren düdüğü çalar."
- Sadece bindiği dalı keser. Zararı kendisinedir. Faydada ise cemiyetçidir. Ayrıca; bindiği dalı kesenleri de açık açık uyarır, nankörleri ikaz eder.
- Maddi değil manevi zenginliğe önem verir. Ondaki zenginlik ruhu besleyici, zekâ ve algılamayı geliştiricidir.
- Eşeğine ters biner ama yolu ve hedefi daima doğrudur.
- İtibarı köşkte, giyim kuşamda aramaz, sadeliği sever, helalden ayrılmaz.
- Gönül adamıdır. Gönüllerde yasayıp hüküm sürer.
- Her şeyi ile pırıl pırıl bir Anadolu köylüsüdür.
- Bu haliyle ihtişam ve gösterişten uzak sade bir kişidir.

- Yaşadığı çevre bellidir, Sivrihisar'da doğmuştur, Akşehir'de yaşamıştır. İmamlık, kadılık ve müderrislik yapmıştır. Çok sevdiği bir eşi vardır. Ailesine ve çocuklarına bağlıdır. Aile değerlerine önem verir. Aynı zamanda; "hayali" değildir.
- Kaynaştırıcı, birleştirici, uzlaştırıcı, sevdircidir. Zengin-fakir, genç-yaslı, kadın-erkek... Her yas cins, makama kucak açıcıdır. Kime nasıl söylenmesi gerekiyorsa sözünü ona uygun olarak söylemektedir.
- Nasreddin Hoca imgesel düşünmeye kapı açar. Böylece her anlayış seviyesindeki insanı aynı çerçevede, aynı sorunlar etrafında düşündürmeye yöneltir.
- Daima ümit asılar, hep ümit kaynağı olur. Olumsuz denilebilecek sözlerinde bile bu ümidin işaretlerini bulmak mümkündür. Göle maya çalarken “ya tutarsa” demesi bunun en bariz örneğidir.
- Macera pesinde koşmaz, gerçekçidir.
- İncinse bile incitmekten korkar.
- Söylediği söz karşısındakinin hoşuna gitmese bile, o kişi düşündüğü zaman aldığı ibret dolayısıyla ona hak verir ve incinmez.
- Paylaşımcıdır, kanaatkârdır, hak geçmesinden korkar.
- Sabırlı, akıllı, adildir.
- Düşünce ve eylemleri arasında tutarlılık vardır. Yani; düşündüğü ile söylediği ve yaptığı birdir. İçi ne ise dışı da odur.
- Cömerttir, gönül adamıdır.
- Hakk' tan çekinir, hak yemekten korkar.
- İkrâm sahibidir.

İlgili kaynaklarda yer alan bilgilerden ve fıkralarından yola çıkarak kişiliği şöyle değerlendirilebilir (Özçelik, 2005,53-56):

1. Nasreddin Hoca, bilge bir kişiliğe sahip olmanın yanı sıra döneminin tüm müspet ve dini ilimleri ile ilgili bili sahibidir. Yine dönemin bir özelliği olarak yaşadığı bölgedeki tanınmış âlimlerden dersler almış ve kendisini yetiştirmiştir.
2. Bir cemiyet insanı olan Hoca'nın ömrü dergâh ya da medreselerde ders alıp vermekle geçmiştir. Bunun yanında daima olayların ve hayatın içerisinde yer almış, bilgelik ve hocalık vazifesini farklı gruplar içinde dahi olsa devam ettirmiştir.
3. Nasreddin Hoca, iyi bir gözlemcidir.

4. O çok sevilip sayılan biridir ve merak edilen her türlü konuda kendisine sorular sorulmakta ve yardımı istenmektedir. O bu yönüyle hem danışman hem de öğretmendir.

5. Hem yaşadığı dönemde hem de daha sonraki dönemlerde bu derece ilgi görmesinin sebebi eğiticiliğini ve bilgeliğini zekice, güler yüzle ve tatlı dille yansıtmastandır. Onun bu yaklaşımı kişilik özelliklerinin yanı sıra inancıyla bağlantılıdır. Çünkü güler yüz, tatlı dil islami bir özelliktir ve asık suratlılığın dinde yeri yoktur.

6. Onun en önemli özelliği nükteci ve hazır cevaplı oluşudur. Ancak onu yalnızca komik biri olarak değerlendirmek eksiklikten öte yanlış bir yaklaşım olur. Çünkü karşıdaki kişiyi güldürebilmek düşünmeyi ve düşündürebilmeyi gerektirmektedir. Ona ait bir fıkra sonrası ilk tepki tebessüm olmkala birlikte mutlaka bunu bir tefekkür takip etmektedir.

7. Düşünmek ve onda önemli bir hususiyettir. O düşünceyi metafizik konular olan kaza, kader, ölüm, hayat gibi üzerinde yapar. Meşhur fıkralarınan biri olan “kabak fıkrası”, onun olaylardan nasıl bilgelik dersleri çıkardığını ve düşünme sınırlarını göstermesi açısından küçük bir örnektir.

Bilindiği gibi Hoca, bir gün bostana gider. Burada büyük bir ceviz ağacı vardır. Dinlenmek üzere altına oturur. Kocaman ağaçta küçücük cevizler. Hoca, buna anlam veremez. Öte yandan gözleri bostandadır. Burada bal kabakları vardır. Onlar ise yerededir. Küçük bir bitkinin ürünü olarak yetişmektedirler. Der ki: "Bu iste bir terslik var, kocaman bir ağacın üzerinde küçücük bir ceviz; küçücük bir nebatın üzerinde kocaman kabak. Bu olacak şey değil!" Bu esnada kafasına ağaçtan bir ceviz düşer. Canını acıtır. Hoca bu can acısıyla ellerini açıp Allah'a söyle seslenir: "Allah'ım! Sen ne kadar büyüksün! Sen yine bildiğin gibi yap. Eğer sen, benim düşündüğüm gibi yapsaydın, şimdi benim halim ne olurdu? "der.

8. Onun insanları güldürmesi kesinlikle bir dalkavukluk şeklinde değildir. Bu açıdan onu komedyen sınıfına dâhil etmek doğru olmayacaktır.

9. Zeki oluşunu da kurnazlıkla karıştırılmamalıdır. Çünkü ikisi birbirinden farklı şeylerdir. Kurnazlık zor bir durumdan kurtulma adına meşru bir yol bulma becerisi olarak ifade edilebilirken, zekilik bu zorluğu meşru ve kimsenin düşünemediği bir şekilde aşmak anlamındadır

10. Bazı fıkralarında görülen aptallık veya saflık konumundaki ifadeler kişiyi yanıltmamalıdır. Bu yaklaşım daha çok Hoca'nın bir öz eleştirisi mahiyetindedir ve aslında kendisi ile dalga geçmekte ve nefisini aşağılamaktadır.
11. Hoca kadılık, müderrislik, imamlik gibi asli vazifelerini gerçekleştirirken kesinlikle halktan uzaklaşmaz, halktan birisi gibi yaşar. Onlar gibi ticaretle uğraşır, alışverişe çıkar, yakacak için dağa gidip odun keser.
12. İslam dinini samimi yaşayan biri olarak, dinin gereklerini yerine getirir. O "iyiliği emretme, kötülükten sakındırma" ölçüsüne uygun bir tavır sergiler. İçinde bulunduğu toplumdaki çarpıklıkları eleştirir ve doğru olan için yol gösterir.
13. Yaşadığı dönem bir kargaşa dönemidir ve bu dönemde ciddi bunalımlar yaşayan insanların içinde bulundukları olumsuzlukları mizahla, neşeyle, aşmalarını sağlamıştır.

3.3. Nasreddin Hoca Fıkralarının Yapısı ve Genel Özellikleri

Nasreddin Hoca fıkraları üzerine son dönemlerde pek çok araştırma yapılmaya başlanmış ve fıkralarının çeşitli yönlerden incelendiği görülmüştür (Oğuz, 2000; Özçelik, 2005; Dedebağı, 2007; Güldiken, 2008; Sakaoğlu ve Alptekin, 2009; Özdemir, 2010; Aslan, 2011; Temizkan, 2011; Güleç, 2012; Şanlı, 2009; Şimşek, 2008; Türkmen, 1989; Yıldırım, 1999).

Onun fıkralarındaki eğitici mesajlarına ve buna bağlı olarak eğitimci yönüne dair literatürde birçok araştırma vardır (Akkaya, 2013; Tekşan, 2012; Temizkan, 2011; Türkmen, 2008; Ülper, 2002).

Bütün çalışmalarda ifade edildiği gibi; Nasreddin Hoca fıkraları, güldürürken düşündüren ve çoğunlukla bir ileti taşıyan özelliğiyle dikkatleri çeker. Çalışmaların bir diğer ortak noktası ise fıkralarda Anadolu insanının yaşam serüveni aktarılıyor gibi gözükse de bütün dünya insanlarına hitap eden evrensel bir boyutunun olduğudur. Nasreddin Hoca fıkralarında kesinlikle kırıncı, küçük düşürücü bir tavır takınmaz çünkü zaten amacı yol göstermek, kişiye yanlışını buldurmaaktır. Hoca'nın birçok ülkede benimsenmesinin önemli bir nedeni de fıkraların çoğunun insanlığın ortak değerleriyle ilgili olmasından kaynaklanmaktadır.

Nasreddin Hoca fıkralarında güldürmek için güldürmek yoktur. Mutlaka sosyal ya da insani bir ders verilir ya da toplumdaki bir düzensizlik görülür kılınır. Fıkraların

mizah unsurlarını barındırması asıl verilmek istenen dersin ve fıkraların eğitici, eleştirici niteliklerini ötelemez. Dil öğretiminin amacı öğrencilere sadece akademik başarı için yol açmak değil, onlara sosyal hayatlarını olumlu yönde etkileyecek davranışlar kazandırmaktır.

Kurgan (1968), Nasreddin Hoca fıkralarını hocanın *kişisel yaşamı ile ilgili fıkralar* ve *toplumsal yaşamı ile ilgili fıkralar* olmak üzere iki başlıkta ele alırken, Güleç'e (2012) göre fıkralar *düz* anlamı olan ve *derin* anlamlı olarak iki kısımda değerlendirilmektedir. Tecer (1964, 110) ise Nasreddin Hoca fıkralarını yapı bakımından iki kısımda incelemektedir: İlk bölümde küçük bir olay anlatılmakla birlikte bu olayın geçtiği mekân ve kişiler belirtilmektedir. Kişiler tarihi karakterlerden ziyade günlük hayattan kişilerdir. İkinci bölümde ise anlatılan olayla ilgili Hoca'nın yapmış olduğu bir tespit veya söylemiş olduğu bir söz vardır. bunoktada Hoca, gerçeğe aykırıymış gibi duran bir hakikati ortaya koymakta ve fıkradaki hikmeti açıklamaktadır Özçelik (2005,83) de Tecer gibi fıkraları iç ve dış yapı olarak iki kısımda inceler:

Ona göre; “dış yapı olarak fıkralarda konu, önce küçük bir olay öykü biçiminde anlatılır. Bu olay içerisinde kişiler ve çevre hakkında da bilgi verilir. Sonunda da Nasreddin Hoca'nın o konu ve olayla ilgili nüktesi bulunur. İçyapı olarak ise; bunların nüktedanca ve anlaşılır bir dille söylendiği görülür. Asıl konu insandır. Onun gülünç tarafları, yanlışları, nefsanî tutumları, zaafları, hataları, sakarlıkları ve çaresizliği ele alınır. Yoksulluğundan söz edilir. İnsan ilişkilerindeki kimi sorunlar üzerinde durulur”.

“Kişinin yaşadığı toplumun bir yansıması olduğu görüşünden hareketle Nasreddin Hoca fıkralarının da ait olduğu kültür yapısı içerisinde değerlendirilmesi gerekir. Nasreddin Hoca, İslamiyet'le ilgili farklı yorumların ortaya çıktığı, tasavvuf anlayışının yaygınlaştığı bir dönemde yaşamıştır. Tasavvuf anlayışına göre, korku temeline dayanan bir tanrı inancı yerine sevgi temeline dayanan bir inanç ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla insan yaşamında önemli etkisi olan din kurallarındaki bu hümanistik yaklaşımın izleri Hoca'nın fıkralarında sıkça görülür”. (Dedebağ, 2007,20)

Tarihsel kişi ve olaylar bağlı oldukları döneme göre ele alınmalıdır. Nasreddin Hoca fıkraları da yaşadığı dönemin sosyal olaylarının bir ifadesi, toplumun ortak bir ürünüdür. Bu bağlamda bir fikranın gerçekten Nasreddin Hoca'ya mı ait yoksa ona mal mı edilip edilmediğini anlamak belli bir mantık çerçevesinde düşünmeyi gerektirir. Hoca'nın yaşadığı tarihsel dönemin tekke ve medrese kültürünün olduğu, tanrı ve insan sevgisi inanç sistemine dayandığı, yoksulluk ve fakirliğin baş gösterdiği, umutsuzluğun hakim olduğu bir dönem olduğu göz önüne alındığında

fıkraların da bu sosyo-kültürel ortamdan beslendiği açıktır. Günümüzde bir fıkranın gerçekten Nasreddin Hoca fıkrası olup olmadığını anlamak ve benzerlerini ayırt etmek için Kurgan (1968) tarafından belirlenmiş ölçütler şunlardır:

- “Bir fıkrada sarhoşluk ya da içki varsa, o fıkra Nasreddin Hoca'ya ait olamaz. Çünkü Nasreddin Hoca, içkiyi günah sayan Müslüman Türklerin gülmece tipidir.
- Bir fıkrada ahmaklık, budalalık varsa ve bir sıkıntıdan kurtulmak için aptallık taslamak, zekâyı gizlemek gerekiyorsa, bu fıkra Nasreddin Hoca'nın değildir.
- Nasreddin Hoca'yı mal-mülk, köle-cariye sahibi gösteren, onun misafirlerine altın tabaklarla yemek ikram ettiğini anlatan fıkralar ona ait değildir. Çünkü Hoca, ömür boyu yoksulluk çekmiştir.
- Bir fıkrada çapkınlık, iffetsizlik, kadın ihaneti varsa, bu anlatılan Nasreddin Hoca'nın değildir.
- Bir fıkrada Nasreddin Hoca, hasis gösteriliyorsa, o anlatılan gerçek değildir; zira Nasreddin Hoca, fıkralarında hasisliği yerer.
- Bir fıkrada Nasreddin Hoca, maddi kuvvetle güçlü bir insan, çevik bir delikanlı canlılığında gösteriliyorsa, bu fıkra Hoca'nın olamaz. Nasreddin Hoca, güçlükleri Dede Korkut gibi akılla çözer.
- Bir fıkrada, dalkavukluk, ikiyüzlülük, çıkarıcılık varsa; Nasreddin Hoca, bir pasa veya büyük bir adamın emrinde gösteriliyorsa bu anlatılan ona ait olamaz.
- Bir fıkrada Nasreddin Hoca, dik başlı, dilediğini zorla yaptırabilen bir kişilik gösteriliyorsa bu anlatılan ona ait değildir.
- Bir fıkrada, tasavvuf, ezel, ebed meseleleri anlatılıyorsa bu anlatma Nasreddin Hoca'nın olamaz. (Çünkü bunlar, ulu orta konuşulacak konular değildir.)
- Son olarak, bir anlatma uzunsa, anlatılması dakikalar sürüyorsa, bu fıkra da Nasreddin Hoca'ya ait olamaz.”

Bu ölçütlerin aslında Nasreddin Hoca'nın kişiliği ile ne kadar tezat olduğu dikkat çekicidir. Nasreddin Hoca kibar, merhametli, barışçı, yardımsever ve devletine milletine bağlı bir insandır.

Nasreddin Hoca fıkralarında halkın anlayacağı gündelik dil kullanılır ve süslü sözlere ve tasvirlerle yer yoktur. Fıkralardaki kısa anlatım olayın özünü ve kişilerle verilmek istenen mesajı iletmek için yeterlidir.

Tör (1986) ise, Nasreddin Hoca fıkralarının öne çıkan özelliklerini şu şekilde ifade etmektedir:

- a. “Nasreddin Hoca’nın fıkraları iki bölümden oluşmaktadır. Bunlardan birincisi gülünç olan dış kısım; ikincisi ise fıkranın gerçek amacını yansıtan ders verici, düşündürücü içeriktir.
- b. Fıkraların neredeyse tamamında nükte ve beklenmedik bir sonuçla karşılaşma vardır.
- c. İnsanın gönlüne ve mizah duygusuna seslenen fıkraların; her insanın kendi idrakine göre bir çıkarımda bulunması ile herkesin aynı şekilde anlayabileceği bir anlamının olması gibi bir özelliği bulunmaktadır.
- d. Nasreddin Hoca fıkraları yumuşak ve kırıcı olmaktan kaçınan ölçülü özelliğiyle benzerlerinden ayrı, üstün ve örnek alınma özelliği taşıyan fıkralardır” (Dedebağı, 2007, 103).

Geniş bir konu alanına sahip olan fıkralar insan ve insan ile ilgili her türlü konuyu bünyesinde barındırdığını belirtmiştik. Fıkraların, özellikle Nasreddin Hoca fıkralarının, genel yapıları ve ait olduğu dönem düşünüldüğünde fıkraların olumsuzlukları doğrudan eleştirmede olduğu görülür. Bunun yerine toplumun aksayan yönleri, işlemeyen siyasi düzen ya da insan zihniyeti fıkranın kahramanına yani Hoca’ya verilmektedir. Nasreddin Hoca, fıkra türünün en belirgin en tanınmış karakteri ve tipidir. O gerçek hayatta karşılaşılabilecek birçok problemi yine bu hayatın gerçekleri ile çözmektedir. Öyle karşılaşılan her bir soruna mevcut durumun özelliğine göre ve hızlı bir şekilde çözüm bulmaktadır (Günay, 1989, 100).

3.4. Yabancılar Türkçe Eğitimi ve Nasreddin Hoca Fıkraları

Nasreddin Hoca vasiyetinde dahi “Mezarımı ziyaret edenler, bizi gönüllerinden geçirerek gülsünler. Doğrusu, yalancı dünyada somurtanlara acırım” (Memduh,2011,1) diyecek kadar hayat doludur. O eğitimin her alanında örnek gösterilebilecek bir karakterdir. Nasreddin Hoca fıkralarındaki mizah, insan psikolojisi ve düşüncesindeki olumlu etkisinden dolayı eğitim alanında da başarılı ile kullanılabilir. Mizah, gerçeğin güldüren taraflarını ortaya koyar ve eğitim değerleri de mizah sayesinde daha kolay benimsetilebilir. Nasreddin Hoca fıkralarındaki keder-mutluluk, beğenme-kınama, övme-yerme, onaylama-alay etme gibi tezat duygular mizahi bir yolla yansıtılmaktadır.

Fıkralar kısa ve özlü bir yapıya sahiptirler. Bu yönüyle dinleyeni ve okuyanı sıkmadan eğlendirmekte, sezdirerek sonuca çabuk ulaştırmakta ve böylece düşünmeye sevk etmektedir. Ayrıca düşünceleri doğrudan vermeyip edebî zevk süzgecinden geçirerek, okuyucu veya dinleticiye bu zevki tattırmaktadır (Güleryüz, 2003, 166).

Bir toplumun güldüğü şeyler o toplumun kültürüne bağlı unsurlar olabilir. Yani bir toplumda gülünç ve komik olanın başka bir kültürde karşılığı olmayabilir. Nasreddin Hoca fıkralarının Türk kültürünü yansıtan özelliğinden yola çıkarak yabancı bir öğrenci Türk milletinin toplumsal özelliklerini de kavrayabilir. Örneğin, Türk insanın güldüğü şeyler milletin değer ölçüleri ve ruhi yapısına bağlıdır, dolayısıyla Türkçe öğrenen bir kişi toplumu güldüren noktalardan hareketle kendi dengesini kurabilecektir.

Fıkralar, gücünü en başta mizahi özelliğinden alırken, hazırcevaplılık ve zekice çözümler ile dikkat çekicidir. Fıkralarda özellikle sonuç bölümündeki beklenmezlik, kişiyi basit düşüncelerden uzaklaştırmakta ve olayı yorumlamasını sağlayarak ders çıkarmasına imkân sunmaktadır. Bu açıdan cümlenin, kavramın veya kelimenin taşıdığı anlamının yorumlanarak yeni anlamlar kazanması yine üst düzey bir dil yetisini gerekli kılmaktadır (Kalfa, 2013, 173). Buradan hareketle fıkraların orta seviyede, B1-B2 seviyelerinde öğrenenler için uygun olduğu söylenebilir.

“Öğrenmenin bilişsel ve duyuşsal boyutları düşünüldüğünde, Nasreddin hoca’nın bilge kişiliği bilişsel alanda eğitimciliğini sergilerken, diğer kişilik özellikleriyle duyuşsal alanda davranış kazandırmaya yönelik olduğu söylenebilir. Nasreddin Hoca; her düzeyden, her ulustan insana, halka, aydına, bilgine, cahile, öğretmene, politikacıya, devlet adamına, erkeğe, kadına, gence, ihtiyara, çocuğa kısaca her türlü insana ulaşmıştır ve çoğu insan onun fıkralarını az veya çok bilmektedir” (İnan, 1968, 19).

Fıkralar kuşkusuz zevkli bir ders atmosferi oluşturur. Çünkü fıkralar anlatıldığı ortama pozitif bir etki vererek canlılık katar, bireyi fark ettirmeden, sezdirme yoluyla eğitir. Fıkralarda keder ve sıkıntılar hafifletilerek, verilen mesajla insanlar rahatlatılarak aktarım yapılır. Fıkralarda kusurları örtme hâkimdir. Tezler ve antitezler arasındaki sentez ile kötümser bakış reddedilir; kaynaşmanın hazzı amaçlanır. Fıkraların temel unsuru olan gülmece, anlatının iki katman halindeki metin yapısından kaynaklanmaktadır. Görünürdeki yapı ile derindeki yapının

birleştigi nokta ruhsal gerginliğin sona erdiği ve gülme eyleminin ortaya çıktığı yerdir (Kızıltan, 2010, 7).

Yahya (2001)'e göre Nasreddin Hoca, fıkraları ile eleştirerek içini boşaltma, sağduyu ile düşünme ve iyimser olma gibi temel dersler vermektedir. Gerçekten de fıkraların çoğunda olaylara iyi tarafından bakma ve umudun yitirilmemesi hâkimdir. Yine fıkralarda ikiyüzlülük rüşvet, kibir gibi olumsuz davranışlar alay edilerek içi boşaltılır.

Yabancı öğrenciler dil öğretim süreci boyunca yaptıkları şey aslında kaynak kültürden hedef kültüre sürekli bir transfer gerçekleştirmektir. Zihinleri sürekli kıyaslama ve karşılaştırma yaparak bağ hem kültürel bağlar kurma çabasında hem de dilin yapı ve sözcüklerini öğrenme meşguldür. Bu transfer süreci aslında zihinsel bir beceridir ve Özden bunu “analojik düşünme” olarak tanımlar. Ona göre fıkralar, kişinin analojik düşünme yeteneğinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Ayrıca insan zihninde farklı bağlantılar kurarak bilginin yeni alanlara transferine imkân sunmaktadır (Özden, 2009, 179).

Fıkralar, gelenek aktarıcısı ürünlerdir. Bir kısmı yazılı bir kısmı sözlü gelenek olan ürünleri olan fıkralar, kültürel kimliğin yanında geleneksel yaşantıyı da nesilden nesile aktarır. Fıkralarda yapısal özelliği gereği insan hayatı ve toplumsal yaşantı iç içe geçmiş durumdadır. Bu yönüyle geçmiş yaşantıları günümüze aktaran çok renkli bir ayna konumundadırlar. Bu renkli aynalarda tarihi simge ve kodlar, estetik bir yapıda oluşturulmuş ve metne sindirilmiş vaziyettedir (Özdemir, 2007, 372-373).

Yabancı dil öğretiminde öne çıkan durumlardan biri de farklılıklara hoşgörü ile yaklaşmaktır. Kaynak kültür ve hedef kültür birbirinden ne kadar uzak ise hoşgörü ortamı o kadar artmalıdır ki dil öğretim süreci olumsuz etkilenmesin. Fıkralar bu noktada da kurtarıcı metinler olabilir. Yabancılar fıkralarda sıklıkla geçen Tahtacı, Terekeme, Yürük, Bektaşî, Mevlevî gibi tipler sayesinde birbirinden farklı tarihi karakterleri de tanımış olacaktır. Ermeni ve Yahudi gibi azınlıkların yer aldığı fıkralarla toplumda yer alan farklı etnik kimlikleri tanıyacak ve farklılıklarla bir arada yaşamayı öğrenecektir (Baki ve Karakuş, 2014, 796).

Nasreddin Hoca'nın eğitimciliği toplumla da bağlantılıdır. Yabancı öğrenciler fıkralar aracılığı ile dil ve kültürü öğrenirken, Türk insan ve toplum gerçeğini görür. Örneğin Nasreddin Hoca yanlış gördüğü birçok şeyi eleştirmekte ve doğrusu ne ise

onu göstermektedir. Fıkraların vermiş olduğu eğitici mesajlar, Nasrettin Hoca'nın zekâ, esneklik, insan sevgisi gibi çağdaş özelliklere sahip bir eğitim değeri olduğunu ortaya koymaktadır. Bu açıdan tüm felsefesi ve çizgileri ile Nasreddin Hoca'yı insanlara tanıtmak; modern zamanların birey yetiştirme yöntemlerinden biri olan, en iyi örnekleri göstererek onları ve davranışlarını benimsetme açısından bir gerekliliktir (Tör, 1990).

Hoca'nın fıkralarında geçen konular günlük hayatta herkesin; yabancıların da başına gelen olaydır, fakat burada dikkati çeken husus olayların Nasreddin hoca gibi düşünölüp, değeriendirilmemiş olmasındadır. Bazen fıkralarda Nasreddin Hoca o kadar gülünç durumdadır ki, kendisi için basit ve sıradan bir kişi yorumu yaptırabilir; fakat fıkraların sonundaki "hisse" asıl onun bilge kişiliğini ortaya çıkarır. Muallimoğlu'nun (1995, 27) da dediğı gibi; Nasreddin Hoca fıkralarını dikkatle incellerseniz, mânasız, saçma bir fikrin "sağlam" bir fikrin yanına getirildiğini görürsünüz. Böylesine iki fikrin bir arada belirtilmiş olması hiç de mantikî olmamakla beraber, bizde "sürpriz hissi " yaratan, bizi güldüren de bu beklenmedik, ümit edilmeyen sözdür".

Nasreddin Hoca fıkraları bir başka yönölle, içeriğindeki soru cevap diyalogları ile Türkçe'yi öğrenen öğrencilere kolaylık sağlamaktadır. Kişiyi düşünmeye yönelterek konuyu ilgi çekici hale getirir hatta öğrenene de soru sorma imkânı veren fıkralardır. Ayrıca yabancı dil eğitiminde öğrenmeyi kolaylaştıra somutlaştıra ve örneklendirme de Nasreddin Hoca fıkralarında bolca görülür. Temizkan'a göre Nasreddin Hoca fıkraları yaratıcı düşünme açısından eşsiz ürünlerdir.

"Fıkra türü metinlerde fıkra kahramanı karşılaştığı sorunlara çok farklı çözümler üretir; alışılmış düşünce kalıplarından çıkarak kimsenin görmediğı, bilmediğı, denemediğı düşünce ve uygulamaları ortaya koyar. Bütün bunlar yaratıcı düşünmenin birer göstergesidir. Bunun en belirgin örneklerinden birisi bugün dünyaca tanınan ve kültürümüzü yansıtan temel taşlardan birisi olan Nasreddin Hoca fıkralarıdır" (Temizkan, 2011, 201)

Nasreddin Hoca, birey ve toplumu ahlaki bozukluklara sürükleyen, Türk kültürünün değerlerine zarar veren, Türk insanını yozlaştıra konuları ele alarak, onlarla mücadele eder.

Bunun dışında Nasreddin Hoca'nın eğitim notları arasında yetenekleri keşfetmek, yanlıştan dönebilmek, yararlılık ilkesini gözetmek, tek bir kitaba bağlı kalmamak, tanımlarla uğraşmayarak uygulamaya önem vermek, deneye başvurmak, yeri

geldiğinde dolaylı, konuya ve duruma göre öğretme teknikleri kullanmak, anlatılan konuya dikkat çekmek vb. daha birçok özellik yer almaktadır (Dedebağı, 2007, 109).

Onun fıkralarında daima kişisel özellikleri ön plana çıkan bir şahsiyet bulunmaktadır. Okuyanın veya dinleyenin zihninde belirgin bir insan oluşur. Belli bir dünya görgüsü fıkraların bütünü içerisinde sezilmektedir. Babacan, neşeli, akl-ı selimi kuvvetli, aykırı konuşmayı seven bir tip olan Hoca'nın yapmış olduğu mizah hiciv kadar yıkıcı değil, tam tersi oldukça yapıcıdır. O bir anlamda iyi niyetlerin timsali gibidir (Dedebağı, 2007, 135).

Anadil olarak Türkçe öğretim derslerinde olduğu gibi ikinci dil olarak Türkçe öğrenen bireylere de kazandırılması gereken ortak beceriler vardır. Yabancı bir dili öğrenen kişi de o dilde eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, araştırma-sorgulama ve problem çözme becerilerini kazanmalıdır. Örneğin olaylar ve olgular arasında sebep-sonuç, amaç-sonuç ilişkisi kurabilmek, nesnel davranabilmek, olumsuzları olduğu kadar olumlu yönleri de tespit edebilmek eleştirel düşünme becerisi gerektirir ve Nasreddin Hoca fıkralarının hemen hemen hepsi bu kategoride fıkralardır. Aynı şekilde alışlagelmiş düşünme biçimi dışına çıkarak, beklenmedik bir sonla biten Nasreddin Hoca fıkraları öğrencilere yaratıcı düşünme becerisi de kazandıracaktır. Hoca'nın en büyük özelliklerinden biri de olaylara alternatif bakış açısıdır. Nasreddin Hoca'nın fıkralarında toplumun her kesiminden insanla iletişime geçmesi; çocukla çocuk, büyükle büyük, uyanık geçinenle uyanık olması gibi özelliği iletişim becerisine bir örnektir. Dahası öğrenciler fıkralar aracılığıyla alternatif fikir üretme, sorunun kaynağını bulma, tahminde bulunma becerisi kazanarak öğrendikleri dilde sorgulama da yapabilirler.

Aşılıoğlu, yaptığı çalışmasında Nasreddin Hoca Fıkralarının Türkçe ve yabancı dil öğretiminde kullanılmasının temel yararlarını şöyle sıralamıştır:

1. “Fıkralar öğrencilerin motivasyonunu ve ilgilerini artırarak derslere etkin katılım sağlar.
2. Hikâyelerin kısa olması dört temel dil becerisinin gelişimini de kolaylaştırır. Öğrenciler sıkılmadan okur, dinler, konuşur ve yazarlar.
3. Fıkralar kültürel unsurları bolca barındıran ürünlerdir, bu durum öğrencileri yeni kelime terimlerle karşılaştırır. Hem sözlük kullanımını hem de bağlamdan anlam çıkarma becerisi kazandırır.

4. Öğrenilen dilbilgisi kuralları fıkralarda kolayca gözlemlenebilir ya da uygulanabilir.
5. Fıkralar öğrencilerin sahip olduğu ahlaki ve kültürel değerlerin dışında ya da karşısında bir durum sunduğunda öğrenciye eleştirel ve objektif bakış açısı kazandırır” (Asilioglu, 2008, 1-7).

3.5. Nasreddin Hoca fıkralarındaki Kültürel Unsurlar

Bir kültürü oluşturan öğeler temelde önce insandan, sonra o insanın kurduğu aileden, daha sonra o ailelerin olduğu toplumdan ve o toplumun sosyal ve ahlaki yapısından beslenir. Nasreddin Hoca fıkraları Türk insanından Türk toplumuna o çok fazla kültürel unsur barındırır. Örneğin bir kişinin açık göz, utangaç, atak ya da korkak olması bireysel özellikleri gibi gözükse de bu özelliklere sahip birçok insan aslında Türk kültüründeki insan tiplerini de tanıtmaktadır. Nasreddin Hoca’nın fıkralarında çokça dikkat çeken insani değerler arasında iş bölümü, dostluk, sevgi, paylaşma, arkadaşlık ve yardımseverlik gelir.

Nasreddin Hoca, fıkralarında Anadolu halkının yaşama biçimini, duygularını, övgü ve yergi becerisini dile getirir. Fıkralarda Hoca soyut bir kavram değil, birebir yaşayan, yaşanmış bir olayı aktaran kişidir. Dolayısıyla kendisinin ya da fıkraların şahıs kadrosundaki kişilerin bilgin, bilgisiz, açık göz, uysal, vurdumduymaz, utangaç, atak, şaşkın, kurnaz, korkak, atılgan gibi çelişik niteliklerde olması Anadolu insanının olaylar karşısındaki tutumlarını göstererek kültürümüzün temel ögesi insanımıza ayna tutmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde günlük yaşamı kolaylaştıracak ve öğrencilerin ihtiyaç duydukları söz kalıplarını öğretim sürecinin başında vermek, öğrencilere öğrendiklerini hemen uygulama fırsatı vereceği için hem güdülemeyi hem de motivasyonu artırır. Aynı şekilde ders ortamında günlük yaşamdan olay ve durumlar sunan etkinlikler yapmak da dersleri zevkli hale getirecektir. Nasreddin Hoca fıkraları bu tarz uygulamalar için çok yerinde ürünlerdir. Çünkü O, yerine göre atışmacıdır, davacı vekilidir, avcıdır, oduncudur, palavracıdır, davacıdır, konuktur, komşudur, babadır, borçludur, yöneticilerin sohbetçisidir, kocadır, satıcıdır, hocadır, kadıdır... Bu yönüyle özel anlamda Anadolu’nun genel anlamda ise tüm dünya insanların kişiliklerini yansıtır (Çotuksöken 1996, 18).

Şanlı (2009), çalışmasında çeşitli başlıklar altında Nasreddin Hoca fıkralarında yer alan dönemin maddi-manevi kültürel unsurlarını sınıflandırmıştır. Maddi kültür unsurlarını “Şahıslar (devlet adamları, tanınmış şahsiyetler, devlet görevlileri, kadınlar, diğer şahıslar), Meslekler, Hayvanlar, Eşyalar (giyim eşyaları, evde kullanılan eşyalar, hayvanlarla ilgili eşyalar), Çeşitli yapılar ve yapılarla ilgili unsurlar, Göl, akarsu, deniz pınar, Yiyecek ve İçecekler” olarak sıralamıştır. Aynı manevi unsurlar olarak çalışmada olumlu ve olumsuz değer yargılarına yer verilmiştir. Buna göre olumlu değer yargıları başlığı altında sevgi, saygı, hayırseverlik, mertlik, hoşgörü, dindarlık, dürüstlük, misafirperverlik değerlerine; olumsuz değer yargıları başlığı altında ise bencillik, ihmalcilik, gururlu olmak, cahillik, cimrilik, tembellik, kurnazlık, güvensizlik gibi değerlere yer verilmiştir.

Nasreddin Hoca fıkralarında, batıl olanla da alay ederek Türk-İslam kültürünü de korumak ister. Örneğin aşağıdaki fıkrası buna güzel bir örnektir:

Nasreddin Hoca'ya bir komsusu gelip kızından şikâyet eder: “Muska mı yazarsın, nefes mi edersin, yoksa nefesi keskin başka bir hoca mı salık verirsin, ne yaparsan yap. Bıktım usandım densizliğinden”, der. Hoca: “Komsu” der, “beni dinlersen sen ona hoca bulmaya çalışma, bir koca bul bütün densizliği kökünden biter” der.

Hoca bu fıkrasıyla gerçekleri göremeden olumsuzlukları bertaraf etmek için çareyi hocalarda, muskalarda arayan komşusuna olayın nedenlerini düşündürmek istemiş ve kültür ve dinimizde batıla yer olmadığını hoş bir dille anlatmıştır.

Aile toplumun temelidir. Türk kültüründe de aileye büyük önem verilir. Nasreddin Hoca da ancak ahlaklı ve düzenli ailelerin yine ahlaklı ve düzenli bir toplum oluşturabileceğini bildiği için Türk'ün aile yaşantısına ayna tutan fıkralar sunar.

Evlilik yaşamında olabilecek kavga ve iletişimsizlikleri, yine karı koca arasındaki uyumsuzlukları, içeride ne yaşanırsa yaşansın bunu dışarıya yansıtmamanın gereğini anlatır. Evlilikte sevgi ve saygının esas oluşunu, eşler arasındaki kıskançlıktan doğan olumsuzlukları, kalabalık aile yapısını, tek eşliliğin önemini, aile hayatındaki karşılıklı anlayış, güven, güleryüz ve fedakârlığın önemini ustaca aktarır. Aile hayatına dair ne konu varsa Nasreddin Hoca fıkralarında yer alır ve yine olayların gülünç yanlarını ortaya çıkarsa da amaç tebessümle öğretmek ve düşündürmektir. Bu araştırmanın öneriler bölümünde Türk aile yaşamını ve belirtilen konuları ele alan fıkra örneklerine de yer vermek amaçlanmaktadır.

Nasreddin Hoca fıkralarında yer alan bir diğer kültürel unsur da başkalarının işine karışmama davranışdır. Bazı kültürlerde insanların çok bireysel ya da içine kapanık olma, bazı kültürlerde ise aile, akraba, konu komşu herkesten haberdar olma durumu vardır. Türk insanının daha çok ikinci gruba girdiği söylenebilir zira Türk kültüründe aile, akraba ve komşu ilişkilerine çok fazla değer verilir. İnsanların derdine ortak olmak, iyi günde sevincini paylaşmak, kötü günde yanında olmak gibi güzel davranışlar ile insanların hayatlarına karışmak arasında ince bir ayırım vardır ve insan bazen bu ölçüyü kaçırabilir. Doğru olan; kişinin kendisini ilgilendirmeyen konulara karışmamasıdır. Nasreddin Hoca da bu davranış biçimini şiddetle eleştirir:

Bir gün adamın birisi : “Hocam, bir tepsi baklava gidiyor.” der. Hoca: “Bana ne”, diye cevap verir, Adam: “Ama sizin eve doğru gidiyor”, der. Hoca bu sefer de ”Sana ne!”, diye cevap verir.

Kişilerin yorum ve özellikle dedikodudan kaçınması, başkalarına değil de kendi işine bakması hemen her toplumda beklenen bir davranış şeklidir. Buna rağmen dedikodu ve merak oldukça yaygın olan olumsuz özelliklerdir. Hoca’nın fıkralarına bakıldığında komşularında da bu hasletlerin fazlasıyla yer aldığı görülmektedir. Fıkralarda komşularını konu etmesine karşın, aslında başkaları hakkında dedikodu yapmayı ve gereksiz merak duygusunu eleştirmektedir (Dedebaşı, 2007, 132).

Hoca’nın fıkralarında bolca üzerinde durulan bir diğer kavram da “empati”dir. Türk kültüründe hoşgörü, mütevazilik, tevazu ve empati kavramları hep bir arada kullanılır. Empati kurmayı başarabilen bir insan başkalarının yaşadıklarını, ne hissettiğini anlamak için kendini onların yerine koyar. Eleştiriyi sezdirmeden yapmak da hoşgörünün bir özelliğidir. Hoşgörü altında yapılan eleştiri, yıkıcı değil yapıcıdır. Hoşgörülü bir kişi kendi kusurlarının da farkındadır ve onlarla da eğlenmesini bilir. Nasreddin Hoca bu özelliğiyle de Türk insanını temsil etmektedir.

İnsanları dinlemeden yargılamak, bilgi sahibi olmadan yorum yapmak ya da bir kişiyi sebepsiz suçlamak sadece Türk insanına değil, hiçbir dünya insanına yakışmaz. Nasreddin Hoca bir Türk bilgesi olmasına rağmen fıkralarındaki iletiler evrensel değerler de taşır. Dolayısıyla Türkçe öğrenen bir yabancıнын kendi kültürüne yakın değerlerle karşılaşması son derece olağandır.

Nasreddin Hoca fıkralarındaki bir diğer kültürel unsur da “ümit”tir. Türklerin tarihine bakıldığında ve başlarından geçen olaylar düşünüldüğünde hiçbir zaman

ümidini kaybetmemiş ve her zaman gelecek için çalışmış bir millet görürüz. Türk insanı yaşamayı seven, dirençli, küçük şeylerle mutlu olmayı bilen, kendisiyle barışık bir insan örneğidir.

Hoca bir gün eşeğini kaybetmiş. Üzüntü ve telaş içinde ararken bir arkadaşına rastlamış ve ona “eşеęi bulmak için son ümidim su dağın ardında, orda da yoksa sen bendeki feryadı gör” diyerek olumsuz bir durumdan hemen etkilenmemenin bir örneğini sunar.

Nasreddin Hoca’nın savaştığı bir diğer kavram da “cahillik”tir. Bir kültürün insanların cahil ve bilgisiz olarak anılması son derece küçültücüdür. Hoca kendine has tarzıyla bilgisiz insanlarla alay edip, onları gülünç duruma düşürerek insanları bir an önce bilgisizlikten kurtulmaları için zorlar.

Bir gün Hoca’ya sorarlar: “Hocam dünyanın ortası neresidir?” Hoca yanıt verir: “Eşеęimin arka ayağının bastığı yerdir.” Bilgisiz ve cahil insanlar bu cevaba inanarak gülünç duruma düşmekten kaçabilirler mi?

Nasreddin Hoca fıkralarında çokça ele alınan bir diğer kültürel unsur da “iyimserlik”tir. Hoca’nın iyimserliği aynı zamanda İslam kültürünün de bir yansımasıdır. Müslüman Hoca’nın İslamiyet’ten aldığı bir diğer kavram da “şükür”dür. Hoca’nın hem şükür hem de iyimserlik dolu, olumlu bakış açısını öğütleyen bolca fıkrası bulunmaktadır. Aynı zamanda kanaatkâr olmak da hocanın bir diğer iyi özelliğidir. Türk-İslam kültürüyle yetişen kişilerin bu özelliklerini her davranışlarında görmek mümkündür.

Nasreddin Hoca’nın eşeği kaybolmuş, aramaya koyulmuş, hem eşeği arıyormuş, hem de “Allaha şükür, Allaha şükür” diyormuş. Hocayı bu durumda görenler: *“Hocam eşeği aradığını biliyoruz. Fakat niçin şükrediyorsun?”* demişler. Hoca da; *“eşеęin üstünde olup ben de kaybolsaydım halim nice olurdu?”* demiş.

Nasreddin Hoca fıkralarının, kendi hayatını yansıttığı kadar, Türk toplumu ve insan ilişkilerini de yansıttığını belirtmiştik. Dolayısıyla sağlıklı bir toplumsal hayatın en önemli gereği olan ahlaki değerler Hoca fıkralarının da önemli bir tarafını oluşturur. Yani Nasreddin hoca güldürürken, düşündürürken aynı zamanda değer aktarımı yapmaktadır.

Nasreddin Hoca cimrilik gibi insanı paylaşma ve yardımseverlikten uzaklaştıran kötü huyları da yine kendine has söz ustalığı ile eleştirir. Türk ve Müslüman halk elinin bolluğu ve karşılıksız yardım etme özelliğiyle dünya insanlarına örnek olur.

Bir gün adamın birisi Hoca 'ya: "Parayı sen de çok seviyorsun ama niye?" diye sorar. Hoca yanıt verir: "Adamı senin gibilere muhtaç etmez de ondan." diye cevap verir.

Hoca, toplumda uyanık geçinen insanlara da derslerini verir. Çıkarcılıktan ve aptal yerine konulmaktan hoşlanmayan hoca menfaatleri için her yolun mubah olduğunu düşünen insanları eleştirirken değer aktarımı da yapmaktadır.

“Tavşanın Suyunun Suyu “ fıkrası tam da kendi çıkarları için başkalarını kullanmaya çalışan insanlara ders verir niteliktedir.

Bir gün köylünün biri hocaya bir tavşan getirir. Hoca köylüyü ağırlayıp ona çorba içirir. Bir kaç gün sonra adam yine gelir, hoca onu yine ağırlar. Bir hafta sonra bir kaç adam gelip konuk olmak ister. Hoca "siz kimsiniz?" diye sorunca "biz tavşan getiren adamın komsularıyız" derler. Hoca bunları da ağırlar. Aradan bir kaç gün geçince yine bir kaç adam gelir. Hoca yine "siz kimsiniz" diye sorunca onlar "biz tavşan getiren adamın komsularının komsularıyız" derler. Hoca da bunların önüne bir bakraç su getirir koyar. "Bu nedir" diye sorduklarında Hoca da "bu tavşanın suyunun suyudur" der.

Nasreddin Hoca, yine Müslüman ahlakına hiç yakışmayan “yalancı” insanların da kusurlarını yüzlerine vurmaktan çekinmez. Yalancı insanları güç duruma düşüren fıkralarıyla dürüstlüğün önemine vurgu yapmaktadır.

Nasreddin Hoca eve iki okka et getirir. Karısına: "Aksama misafir gelecek. Yahni yaparsın" der. Evdeki komşu kadınları, Hoca'nın karısını kandırırlar, iki okka eti pişirip yerler. Aksam yemeğinde misafire, çorba, arkadan pilav ve hoşaf gelir. Fakat Hoca'nın tepesi atar. Karısına: "Et ne oldu?" diye sorar. Karısı "kedi yedi" deyince Hoca, basını kasır, kediyi ve kantarı getirmesini söyler. Kediyi tartar, bakar ki kedi iki okka gelir. "Hatun, bu et ise, kedi nerede, iki okka kedi ise, et nerede?", der.

Tıpkı yalancılık gibi insanları aldatmak, kandırmak da çok kötü bir huydur ve kültürel değerlere leke düşürür. Hoca'nın fıkralarında bu tarz insanlar da eleştirilir. Aynı şekilde boş boğazlık, kibir, kendini beğenme, çıkarcılık, kendini üstün görme gibi Türk insanına yakışmayacak hal ve tavırlar da Nasreddin Hoca'dan nasibini alır.

Köylünün biri bir gün Hoca 'ya sorar: “Hocam Padişah mı büyük yoksa çiftçi mi?” Hoca yanıtlar: ”Elbette çiftçi büyük. Çünkü çiftçi buğday vermese Padişah acından ölür.”

Her topluma zarar veren bir diğer kötü huy da “tembellik”tir. Nasreddin Hoca da tembelliği hiç sevmez ve her daim çalışkanlığı öğütler. Nasreddin Hoca, terlemeden, çalışmadan haksız kazanç elde etmek isteyenlere karşı çıkmaktadır. O hayatı boyunca tembellikle mücadele etmiş; yan gelip yatanların, asalakların, hazır konanların, alnı terlemeden kazanç saylayanların karşısında olmuştur. Çünkü onun yaşam felsefesi dilenmek değil didinmektir (Özbek, 2004, 80-81).

Hoca'nın en çok eleştirdiği konular arasında adalet sistemi gelmektedir. Nasreddin Hoca kendisini dahi eleştiri konusu yaparak toplumdaki aksaklıkları alaya alır ve insanlar arasında değer ve tutum oluşturmaya hedefler. Nasreddin Hoca'nın yaşadığı dönemden hareketle yazılı olmayan kuralların; gelenek, görenek, töre ve dini kuralların, yazılı kurallar kadar toplumda düzenleyici rol üstlendikleri söylenebilir. Dolayısıyla Nasreddin Hoca, insanların kendi koydukları kurallardan hareketle onlara doğruyu aktarmaya çalışmaktadır.

3.6. Nasreddin Hoca Fıkralarının Kültür Aktarımı ve Dil Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi

Fıkralar, sahip olduğu nitelikler ile yabancı dil öğretiminde kullanılabilecek işlevsel metinlerdir. Polat (1990, 79)'a göre bireylerin ilgi alanları farklı farklı olduğundan ders esnasında ilgi çekici konulara yer verilmelidir. Derslerdeki bu problem ancak derslerin gerçek hayatın deneyim alanları merkeze alınarak işlenmesi sonucunda çözümlenebilir. Yaşamın temel deneyim alanları yaratıcı olma, dinsel deneyimler, seyahat, boş zamanın değerlendirilmesi, yeme-içme, eğitim, çalışma, yerleşim, aile yaşantısı, doğum ve ölüm gibi birçok insanın katılımını gerektiren durumlardır (Tapan 1990, 63).

Hayatın bu alanları içerisinde öğrencilere kendi yaşadıklarıyla birlikte yabancı deneyimlerin de sunulması, öğrenciyi farklı mekânlarda farklı ülkelerde yaşamakla birlikte benzer deneyimleri yaşayan akranlarının davranış biçimleriyle bir araya getirir. Bu durum öğrencinin karşılaştırmalar yaparak yabancı gerçeğini anlamaya çalışmasını ve ona yaklaşmasını sağlamaktadır (Tapan 1990, 66).

Kabaklı (1995, 3), Nasreddin Hoca'nın fıkralarının amacını kültürel öğelerle ilişkilendirerek açıklar.

“Dinsiz, dilsiz, töresiz milletlerin er ya da geç başka kültürlere ait unsurları kabul edeceğini belirtirken bu duruma Noel Baba örneğini vermektedir. Müslümanlıkla hiçbir ilgisi bulunmayan Noel Baba toplumda yaygın bir biçimde tanınırken Nasreddin Hoca gibi Türk kültürünün bütün unsurlarını bünyesinde barındıran bir varlığın tanınmamasının öğrenciler açısından büyük eksiklik olduğunu belirtir. Hâlbuki ki Nasreddin Hoca yaşam, düşünce şekli, gelenek-görenek gibi Türk kültürüne ait bütün unsurlara sahiptir ve bu açıdan kültürel ve eğitsel unsurları iletmede araç olarak kullanılabilir.”

Çobanoğlu'na (2014, 134) göre ise, Nasreddin Hoca'nın fıkralarına sadece güldürü unsuru taşıyan eserler diye bakmak nasıl yanlış ise sadece eğitici açıdan bakmak da yanlıştır. Hoca'nın fıkraları eğitici, güldürücü ve kültür aktarıcıdır. Fıkraların şahıs kadrosundaki kişilerin nasıl yaşadığını, nasıl düşündüğünü, ne tür şeylerden zevk aldıklarını öğrenerek genelde insanın, özelde Türklerin düşünce yapısının, nesilden nesile aktarılması sağlanabilir.

Sakaoğlu ve Alptekin (2009, 49), Nasreddin Hoca fıkralarının seviyelere uygun bir şekilde sunulduğunda kültür aktarıcı ve değer kazandırıcıdır. Fıkraların eğitim mesajlarına bakıldığında aile kurma ve bunu yaşatma, insanların dış görünüşüne önem vermeme, kötü alışkanlıklardan uzak durma, bir işe başlarken ve işi yaparken tedbirli olma, herkese karşı hoşgörülü davranma, özeleştiri yapabilme, hayata ve geleceğe ümitle bakma vb. konuları içerdiği görülmektedir.

Akkaya (2013), Nasreddin Hoca fıkralarının yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılması ile ilgili olarak, bu fıkraların kullanılan dil yapılarının kültürel öğelerle birleşmiş bir hâlde olduğunu ifade etmiştir. Kararsız ya da olumsuz fikir beyan eden yabancı öğrencilerin kişisel olarak iletiyi anlayabilecek seviyede olmadığı düşünülebilir. Barın (2008, 3), Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitaplarında Nasrettin Hoca fıkralarına yer verilirken şu önemli sorundan bahsetmiştir: Yabancı öğrencilerin Nasrettin Hoca fıkralarındaki iletiyi anlayabilecek düzeye gelmeden bu metinlerle karşılaşması.

Bu araştırmanın bir parçası olarak Türkiye'de yaygın olarak kullanılan yabancılara Türkçe öğretim setlerinde Nasreddin Hoca fıkralarının varlığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Gazi Üniversitesi TÖMER, İstanbul, Hitit ve Yedi İklim Türkçe öğretim setlerinin A1, A2, B1, B2, C1 ve C2 seviyeleri incelenmiştir.

Ulaşılan sonuçlar arasında Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklim Türkçe öğretim seti B2 seviyesinde 1 adet Nasreddin Hoca fıkrasına yer verildiği görülmüştür. Sallabaş ve Göktentürk’ (2018, 264)’ün çalışmasında yer verdiği aşağıdaki tablo da bu sonucu desteklemektedir:

Tablo 3: Yabancılar Türkçe Öğretim Setlerinde Nasreddin Hoca Fıkralarına Yer Verilme Durumu

Kur Bilgileri	Gazi TÖMER	İstanbul	Yeni Hitit	Yedi İklim
A1	-	-	-	-
A2	-	+ (2 fıkra)	-	+ (1 fıkra)
B1	-	-	-	-
B2	-	+ (1 fıkra)	-	+ (2 fıkra)
C1	-	+ (4 fıkra)	-	+ (1 fıkra)
C2	-	-	-	-

Baki ve Karakuş (2014)’a göre fıkralar, Türkçe dersinde kaynak metin olarak kullanıldığında; eğitici, öğretici, düşündürücü, kültür ve gelenek aktarıcısı, farklılıkları gösterici, psikolojik açıdan rahatlatıcı olma işlevlerine sahiptir. Yabancı dil öğretiminde özellikle temel düzeyde öğrenciler uzun metinlerden hoşlanmaz ya da sıkılırlar. Kısa fakat iletişime dayalı metinler onları psikolojik açıdan rahatlatır ve öğrenme isteklerini artırır. Nasreddin Hoca fıkraları da kısa ve çarpıcı sözler içermesi bakımından dil öğretimi için uygun metinlerdir.

Türkçe, her dil gibi dört beceri alanından oluşur, bunlar: Dinleme, konuşma, okuma ve yazmadır. Becerilerin gelişmesi o beceri alanında aktif olmayı gerektirir ve Nasreddin Hoca fıkraları anlama ve anlatma gücü kazandırabilecek yapıdadır. Öncelikle Nasreddin Hoca fıkralarında güçlü bir anlatım için gerekli olan aktarmalar, benzetmeler, deyimler, atasözleri, ikilemeler ve gülmece öğelerinden bolca yararlanılır. Ayrıca fıkralar, kişiye anlatmak istediğini kısa yoldan anlatabilme alışkanlığı da kazandırır. Yeni bir dil öğrenen kişinin en ihtiyacı olan şeylerden biri de zorlanmadan meramını anlatabilmektir. “Fıkralar tez ve karşıt tezin ortaya koyduğu çatışma ortamında, dikkati sürekli uyanık tutarak beklenmedik bir şekilde sonuçlanır. Bu durum da merakı sürekli canlı tutarak, dikkatin dağılmasını önleyerek dinleme becerisinin gelişimini sağlar” (Baki ve Karakuş, 2014, 792).

“Doğru ve anlaşılır konuşmanın, herkes için geçerli olan, ilkeleri vardır. Bunlar: Anlatım belirsizliğinden ve gereksiz anlatımlardan kaçınmak, eksik bilinen şeyin söylenmemesi, konuşmalarda istenilen bilgilerin verilmesi, konu dışına çıkmamak, açık konuşmaktır. Fıkralarda Nasreddin Hoca'nın karısı, komsusu, arkadaşları, kadı vb. ile olan konuşmaları incelenerek konuşma ilkelerine aykırı olan durumlar insanlara örnek gösterilebilir, konuşma ilkelerine aykırı davranıldığı zaman nasıl zor ve gülünç durumlarda kalınabileceği belirtilebilir “(Ülper, 2002, 122).

Hikâyeler, masallar, nükteler, fıkralar ve hatta türküler, kültürden beslendiği ve kültürel unsurları bolca barındırdıkları için yabancılara Türkçe derslerinde yerinde ve konusuna göre kıssadan hisse mahiyetinde anlatıldıkları zaman dahi etkili olabilmektedir. Bu eserlerin illa ders kitaplarında olması gerekmeden, başarılı eğitimcilerin kaynakları arasında olması hem dersleri zevkli hale getirecek hem de konuların somutlaştırılması sağlanacaktır. Özellikle Nasreddin hoca fıkralarında mizah örtüsü altında insanlığı ilgilendiren ciddi problemlerin gülümseterek aktarılması dil öğretiminin manevi bir gücüdür.

“Toplum içinde yaşayan ve o toplumu oluşturan fertlerden biri tarafından oluşturulan ve toplumun yaşayışını, geleneklerini, dilini, ahlâk anlayışını, değerlerini kişiden kişiye, kuşaktan kuşağa ileten kaynak metinler; dil vasıtası ile kültürün gelecek nesillere aktarılmasını sağlamada önemli bir yere sahiptir” (Baki ve Karakuş, 2014, 790) . Nasreddin Hoca fıkraları tam da bu özelliklerde, millet ile özdeşleşmiş ürünlerdir.

İnsanı anlamanın yollarından biri, onun yarattığı folklor ürünlerini incelemekten geçer. Nasreddin Hoca fıkralarında Türk halkını ve onun meselelerini yansıtan, yapıcı bir mizah kullanılır. Bu durum da yabancı bir öğrenciyi hem kültüre yakınlaştıracak hem de tanıttacaktır. Yabancı öğrencilerin öğretmenleri tarafından özellikle iletişim yeterliliklerini artırmaları için birbirlerine ve çevrelerine Nasreddin Hoca fıkraları anlattırmaları ve sonucunda eğlenmeler Türkçe sevgilerini de arttıracaktır.

Fıkraları dinleyerek ve okuyarak söz varlığını geliştiren yabancı bir öğrenci, aynı zamanda bu kısa fıkraları ezberleyerek ve başkalarına aktararak bu yeni öğrendiği sözcükleri unutmanın da önüne geçer. Yeni bir dil ediniminde en önemli şeylerden biri de öğrenilen kelime ve cümle yapılarının sık sık kullanılmasıdır. Nasreddin Hoca fıkralarından dilimize kazandırılan deyim, atasözü, ikileme ve benzetmeler de yabancıların Türkçenin anlatım olanaklarını kazanmasında faydalı olacaktır.

Nasreddin Hoca'dan kaynaklanan aşağıdaki deyim ve atasözleri örnek olarak verilebilir:

- “Ye kürküm ye!”
- “Fincancı katırlarını ürkütme!”
- “Parayı veren düdüğü çalar.”
- “Damdan düşen halden anlar.”
- “El elin eşeğini türkü çağırarak arar.”
- “Ya tutarsa!”
- “Yorgan gitti, kavga bitti.”
- “Dostlar alış verişte görsün.”
- “Bindiği dalı kesmek.”

Türkçenin söz varlığında Nasreddin Hoca'nın önemli bir yeri olduğunu belirten Türkmen, 2008, 6) de çalışmasında Türkçenin söz varlığına (en az) otuz altı deyim ve iki atasözü kazandıran Nasreddin Hoca'nın Türkçedeki mührünün açıkça görüldüğünü, etkisinin hissedildiğini belirtmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireyleri düşünürken sadece yetişkinleri düşünmemek gerekir. Çocuk yaştaki kişiler de Türkçe'yi yabancı dil olarak öğrenmek için ülkemizde bulunuyor ya da bu yüzden eğitim kurumlarına gidiyor olabilir. Bu doğrultuda her eğitimin ahlaki boyutunun da göz önünde bulundurularak özellikle küçük yaşlarda edinilmesi gereken değerlerin eğitim materyallerinde bolca yer alması gerektiği unutulmamalıdır.

“Nasreddin Hoca fıkraları barındırdığı ahlaki iletiler açısından da yabancı dil eğitiminde etkili olacaktır. Nasreddin Hoca geleneksel düzeyde ahlaki mesaj veren fıkralarında toplumsal kuralları savunmakta, gelenek öncesi düzeyde mesaj veren fıkralarında ise, bu kuralları çiğneyenleri, güzel bir nükteye başvurarak sözle cezalandırmaktadır. Nasreddin Hoca toplumdaki kuralların yere ve zamana göre değişebileceğinin farkındadır, incelenen fıkraların yaklaşık yarısı, gelenek üstü düzeyde ahlâkî mesaj vermektedir. Bu fıkraların bir kısmında Nasreddin Hoca, kişilere kendi akıl ve vicdanlarına göre davranmalarını, çevreden gelecek övgü ve yergilere aldırnamalarını öğütlemektedir” (Tör, 1986).

Nasreddin Hoca fıkralarının insanı odağa koyan yapısı en başta insana değer verilmesini vurguladığını gösterir. Türk ve İslam kültürünün de en değer verdiği şey insandır. Buradan hareketle kültürümüzde bir Türk-İslam sentezinin olduğu ve bunu dilimizi öğrenen yabancılara da aktarmamız gerektiği açıktır. “Hoca, her soydan insana umut aşılayarak yaşamı iyimserlik bakış açısından yorumlar. Tüm insanlığın

kişisel ve toplumsal üzüntülerini fıkralarına konu edinerek kısa bir süre olsa da gidermeyi amaçlar. Yerel ve güncel çizgisinden sıyrılarak ulusal olanı evrensel bir aşamaya ulaştırır (Aydın, 1996, 33). Nasreddin Hoca fıkraları bu konuda da etkili bir araç olacaktır. Nasreddin Hoca toplumsal değerler ışığında insanları eğiten bir ahlakçı olarak karşımıza çıkar ve amacı belli bir sonucu dayatmak değil, düşündürmektir. Dil ve kültüre uzak bir yabancı için de en etkili öğrenme yöntemi düşündürerek buldurmak ve hedef ve kaynak kültür arasında karşılaştırmalar yaparak dili özümsemesine aracılık etmektir.

Ünver'e (1996, 11) göre de sadece öneri ve öğütlere dayalı olarak halkı eğitmek olanaklı değildir. Eskiden beri halk birçok gerçekleri içine alan latifeler ve masallardan daha çok ders alır. Derslerinde başarılı olmak isteyen eğitimciler de yerinde fıkralar anlatarak daha kolay ilgi çekebilirler. Bu yönüyle Nasreddin Hoca fıkraları halk eğitiminde bitmez bir kaynaktır.

“Edebi eserler, insanların iç dünyalarını yumuşatarak nice sevgilerle doldurur, iyilik, dostluk, hoşgörü, bağışlama, dayanışma, çalışkanlık, dürüstlük vs. insana özgü temel duyguları geliştirip pekiştirir. Hem bireysel, hem de toplumsal yaşamla ilgili olarak iyiye, doğruya ve güzele yönelme yolunda bireyleri etkileyerek insanları bu doğrultuda eğitir” (Kavcar, 1974, 6). Nasreddin Hoca fıkraları da söz konusu temel duygularla donatılmış eserler olduğu için yabancı öğrencilere de Türkçe yi öğretirken kültürü de sevdirecektir. Bu temel duygular evrenseldir ve yabancı bir öğrencinin yabancı bir kültürde en çok karşılaşmak istediği duygular olacaktır.

Nasreddin Hoca fıkraları Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kişilerin dört temel dil becerisinin de gelişmesi için kullanılabilecek materyallerdir. Bir fıkrayı okuması, öğretmeninden dinlemesi, dinlerken düşünmesi, çıkarımlar ve karşılaştırmalar yapması ve bunun üzerine konuşması öğrenciler için bulunmaz bir fırsattır. Nasreddin Hoca fıkralarının gerçek hayatta karşılaşılan olaylardan üretilmesi öğrencilere deneyimlerinden yararlanma fırsatı da sunacaktır.

Yaratıcı drama, son yıllarda yabancı dil öğretiminde kullanımı yaygınlaşan öğretim yöntemlerinden biri olarak dikkat çekmektedir. “Yaratıcı drama; bir grubu oluşturan üyelerin yaşam deneyimlerinden yola çıkarak, bir amacın, düşüncenin, doğaçlama, rol oynama(rol alma) vd. tekniklerden yararlanılarak canlandırılmasıdır” (Adıgüzel, 2014, 43). Fıkralar da öğretim tekniği olarak dramatizasyona son derece uygundur.

Nasreddin Hoca fıkralarındaki söz ustalığı öğrenciye dili etkili kullanması için yardımcı olur. Aynı zamanda öğretmen fıkraları piyes için senaryo olarak kullanılabilir. Fıkraların şahıs kadrosu az olduğu için canlandırma yapmak kolay olacaktır ve öğrenci dili ve kurallarını ezberlemek yerine anladığını anlatabilecektir.

Drama yoluyla öğrenmede dersler işitme, görme ve olayın içinde olma şeklinde işleneceği için öğrencilerin ana fikre ulaşması, kültürel iletileri alması, hatta bunu aktarması ve söz varlığını zenginleştirmesi daha kolay olacaktır. Bu yöntemin bir diğer önemli faydası da yabancı bir dil öğrenirken motivasyonu düşük ve konuşmaya cesaret edemeyen öğrencileri çekingenlikten kurtarmak olabilir. Bilindiği üzere dilin kurallarını ve yapısal özelliklerini ne kadar bilirsek bilelim, duygu ve düşünceleri sözlü olarak ifade etme becerisi gelişmedikçe dil edinimi gerçekleşmez.

“Türkçe gibi derslerde metinden hareket esastır. Seçilecek metinler; dil sevgisini, dil kullanma zevkini kazandıracak güzellikte olmak, güzel okumak, okuduğunu anlamak, anladığını anlatma yeteneğini geliştirmek, hayatı sevdirmek, iyimserlik aşlamak, hayat tecrübesi kazandırmak, gelecek için yol göstermek, öğrencinin ilgisini çekmek, okuma isteği uyandırmak, düşünmeye sevk etmek gibi nitelikler taşımalıdır. Nasreddin Hoca fıkralarının seçkin örneklerinin yer aldığı bir Türkçe öğrenme kitabı, yardımcı okuma kitapları ve bunları sözlü anlatım malzemesi olarak kullanan bir öğretmen, Türkçe öğretiminde başarıya yaklaşmış olur” (Dedebağı, 2007, 124).

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Nitel araştırma yapılırken çalışma kapsamında ele alınan insan ve yerler konusunda duyarlılığı bulunan doğal ortamda bulunan veri koleksiyonlarını tümevarım ve tündengelim yöntemi kullanılarak, örüntü oluşturup ve temalar kuran veri analizlerini kapsayan nitel bir değerlendirme yaklaşımı kullanılır (A.Budak ve İ Bdak, 2016). Tarama modelinde amaç bu araştırmaya konu olan öğrencilerin doğasını ve özelliklerini tanımadır. Öğrencilerin doğal şartları bozulmadan ve sınıf ortamında değişiklik yapılmadan araştırmalar yürütülebilmış, amaçlı örneklemin temsil ettiği evren hakkında genellemeler yapılmıştır.

4.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni Türkçe'yi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerdir. Örneklem, evreni bütünüyle temsil edebilecek unsurların listesidir. Bu unsurlar, bir element, olgu, olay ya da birimler şeklinde ifade edilebilir. Örneklemi oluşturan unsurlar üzerinde veri toplama ve analizler yapılacağı için bu unsurlar, analiz öğeleri şeklinde de ifade edilebilir (Baltacı, 2018). Bu çalışmada örneklem ise *amaçlıdır*. Her öğrenci kendi içinde tektir ve evrene genellemek yanlıştır. Öğrencilerin belli bir kalıba sokulamayacağı gerçeğinden yola çıkarak amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma evrenini 2018-2019 öğretim yılında, Yıldız Teknik Üniversitesi B2 seviye TÖMER öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma evreninde 34 yabancı öğrenci bulunmaktadır. Son olarak çalışmada kültür aktarımı bağlamında incelenen eserler ise; Abdülbaki Gölpınarlı'nın hazırladığı Nasreddin Hoca, İsmail Güleç'in Nasreddin Hoca'nın biri bir gün, Bahai'nin derlediği Nasreddin Hoca Fıkraları, Selami Şimşek'in Seçme Nasreddin Hoca Latifeleri, Veled Çelebi İzbudak'ın Nasreddin Hoca Fıkraları, Necip Fazıl Kısakürek'in Nasreddin Hoca- İzahlı Fıkralar, Pertev Naili Boratav'ın Nasreddin Hoca ve Orhan Veli'nin Nasrettin Hoca Hikayeleri adlı eserleridir.

4.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada verilerin toplanması iki aşamadan oluşmaktadır:

4.3.1. Doküman İnceleme:

Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (MEB, 2001) gereğince, yabancılar için Türkçe öğretim metinleri, içeriğinde kültürel öğelere yer vermelidir. Çerçeveye göre B1 ve B2 seviyesi, orta dil düzeyindeki kullanıcılara yönelik olduğu için kültürel aktarım bazen doğrudan bazen dolaylı olarak verilir. Bu bağlamda, verilerin toplanma aşamasında Okur ve Keskin (2013) tarafından kullanılan “Metinlere Yansıyan Kültürel Öge ve Alt Ögeler” ölçeği esas alınarak, ölçekte belirtilen ölçütlere göre seçilen 7 adet Nasreddin Hoca fıkrası B2 seviyesine göre sadeleştirilerek 34 kişiden oluşan Yıldız Teknik Üniversitesi TÖMER öğrencilerine sunulmuş ve görüşleri alınmıştır.

Alt Öge	1.GÜNLÜK YAŞAM	2.KİŞİLER ARASI İLİŞKİLER	3.DEĞERLER VE EĞİTİM	4.EDEBİYAT-SANAT ve MÜZİK	5.GELENEKLER VE FOLKLOR	6.SOSYAL YAŞAM	7.COĞRAFYA VE MEKAN
a	Yiyecek-içecek	Kişiler	Değerler	Edebiyat	Özel günler ve Gelenekler	Moda	Yer (iller ve/veya diğer yerleşim yerleri)
b	yemek zamanları, sofrada	Selamlaşma ifade ve davranışları	Değerler	Müzik	Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler	Yasaklar	
a	Resmi tatilleri-çalışma zamanları	Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler	Dil ve Tarih Bilinci/Sevgisi	Sanat	Dini kurallara dayalı davranışlar	Alkış ve güzel hareketler	
c	Boş zaman etkinlikleri, hobileri	Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler	Diğerleri	Gösteri sanatları	Doğum, evlilik gelenekleri	Diğerleri	
d	Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar	Konuk etme-ikram ve hediyeler		El sanatları geleneği	Festivaller, törenler, kutlamalar		
e	Yeme ve içme alışkanlıkları	Diğerleri		Diğerleri	Danslar		
f	Oyunlar				Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar		
h	Spor				Halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar		
i	Müzik				Diğerleri		

Şekil 1: Metinlere Yansıyan Kültürel Öge ve Alt Ögeler

Araştırmada B2 seviyesi öğrencilerinin fıkraları anlayıp anlamadıklarını ve Türkçe öğrenirken fıkraların yazınsal metin olarak daha fazla kullanılmasına karşı tutumlarını belirlemek için “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (YYGF)” kullanılmıştır. “Bu form aracılığıyla katılımcıların görüşlerini daha derinlemesine açıklamaları, bireyselliğin korunması ve durumun öğrencilerin bakış açısı ile

değerlendirilmesi amaçlanmaktadır” (Cohen, Manion ve Morrison, 2011; Patton, 2002).

Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken aşağıdaki aşamalardan geçilmiş ve formun geçerlilik – güvenilirliği uzman görüşüyle belirlenmiştir.

- 1- Kolay ve anlaşılabilir sorulara yer verme,
- 2- Odaklı sorular sorma,
- 3- Açık uçlu sorular sorma,
- 4- Kişileri istenen cevaplara yönlendirici sorular sormama,
- 5- Çok boyutlu sorulardan kaçınma,
- 6- Alternatif soruları hazır bulundurma,
- 7- Farklı türden; kapalı uçlu, varsayıma dayalı vs, sorular yazma,
- 8- Soruları mantık bir sıralamaya koyma.

YYGF’nun hazırlanmasında ilgili alan yazın taraması yapıldıktan sonra her bir fıkraya yönelik “fıkranın ana fikri / mesajı nedir?” diye açık uçlu 1 soru sorulmuş ve formun sonunda bütün fıkralara yönelik evet/kararsız/hayır olarak cevaplayabilecekleri 8 kapalı uçlu soru sorulmuştur. YYGF’de katılımcılara şu sorular yöneltilmiştir (Ek 2)

- Bu fıkralar komik mi? Fıkraların sonunda gülümsediniz mi?
- Bu fıkralar Türk kültürü ve Türkler hakkında size küçük bilgiler veriyor mu?
- Türkçe öğrenme kitabınızda fıkralar olsun mu?
- Nasreddin Hocayı daha önce duymuş muydunuz?
- Daha önce fıkra okumuş veya dinlemiş miydiniz?
- Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarınızda fıkra var mı?
- Öğretmenleriniz fıkra anlatıyor mu?
- Okuduğunuz bu fıkraları anlamakta güçlük çektiniz mi?

4.3.2. Lawshe Tekniği:

“Metinlere Yansıyan Kültürel Öge ve Alt Ögeler” ölçeğine uygun şekilde, taşıdığı kültürel ögeler de dikkate alınarak seçilen ve sadeleştirilen Nasreddin Hoca fıkralarının kültür aktarım aracı olarak YTÖ kitaplarında yer alması yönünde yorumlanmasında “Lawshe Tekniği” olarak bilinen yöntem kullanılmıştır.

Fıkraların uygulanabilirlik onayı 15 kişilik uzman görüşüne sunulmuş ve puanlamalar Lawshe tekniği ile kapsam geçerlilik oranlarının bulunması için

değerlendirmeye alınmıştır. Bu değerlendirme için halen yabancılara Türkçe öğretmeni olarak görev yapan ve yabancılara Türkçe alanında akademik çalışmalarına devam eden uzmanların görüşleri değerlendirilmiştir. (Ek 1)

4.4. Verilerin Analizi

Lawshe tekniğinde en az 5, en fazla 40 uzman görüşüne ihtiyaç vardır. Her bir madde uzman görüşleri; “madde hedeflenen yapıyı ölçüyor”, “madde yapı ile ilişkili ancak gereksiz”, “madde hedeflenen yapıyı ölçmez” şeklinde derecelendirilmektedir. “Kapsam geçerliliğinin yanında, maddenin anlaşılabilirliği, hedef kitleye uygunluğu gibi amaçlar için de uzman görüşleri derecelendirilebilir. Böylelikle uzmanların herhangi bir maddeye ilişkin görüşleri toplanarak kapsam geçerlilik oranları elde edilir. Kapsam geçerlilik oranları (KGO), herhangi bir maddeye ilişkin “Gerekli” görüşünü belirten uzman sayısının, maddeyle ilgili görüş belirten toplam uzman sayısına oranının 1 eksiği ile elde edilir” (Yurdagül, 2005, 2).

$$KGO = \frac{NG}{N/2} - 1$$

Burada NG, maddeye “gerekli” diyen uzman sayısını ve N ise maddeyle ilgili görüş belirten toplam uzman sayısını göstermektedir. Uzmanların yarısı maddeyle ilgili olarak “gerekli” şeklinde görüş bildirdiğinde KGO=0, yarısından fazlası “gerekli” şeklinde görüş bildirmiş ise KGO≥0, yarısından azı “gerekli” şeklinde görüş bildirmiş ise KGO≤0 olacaktır. KGO değerleri negatif ya da 0 değer içeriyorsa bu tip maddeler ilk etapta elenir. KGO değerleri pozitif olan maddeler için istatistiksel ölçütler ile anlamlılıkları test edilir. KGO’ların minimum değerleri (kapsam geçerlilik ölçütleri) Veneziani ve Hooper (1997) tarafından tabloya (tablo 1) dönüştürülmüştür (Yurdagül, 2005, 3). Bu çalışmada 15 tane uzmandan görüş alındığı için Kapsam Geçerlilik Ölçütü “0,49” olarak ele alınmış ve hesaplamalar bu ölçüte göre yapılmıştır.

Tablo 4: Kapsam Geçerlilik Ölçütü Tablosu

Uzman Sayısı	Minimum Değer	Uzman Sayısı	Minimum Değer
5	0,99	13	0,54
6	0,99	14	0,51
7	0,99	15	0,49
8	0,78	20	0,42
9	0,75	25	0,37
10	0,62	30	0,33

11	0,59	35	0,31
12	0,56	40+	0,29

Kapsam geçerlilik oranlarının tespiti için kullanılan ve Lawshe tekniği olarak bilinen yaklaşım 6 aşamadan oluşmaktadır:

1. Alanında uzman grup oluşturulması,
2. Adaylar için ölçek formlarının hazırlanması
3. Uzman görüşlerinin alınması
4. Maddelere ilişkin kapsam geçerlilik oranlarının hesaplanması
5. Ölçeğe ilişkin kapsam geçerlilik indekslerinin tespit edilmesi
6. Kapsam geçerlilik oranları/indeksi ölçütlerine göre forma son şeklinin verilmesi

Sırası ile bu aşamalar tamamlanmış ve veriler çözümlenmiştir. Elde edilen bilgiler eşliğinde yorumlanmış ve sonuç bölümüne geçilmiştir.

“Nitel araştırmada araştırmacı, bizzat alanda zaman harcayan, araştırma kapsamındaki kişilerle doğrudan görüşen ve gerektiğinde bu kişilerin deneyimlerini yaşayan, alanda kazandığı bakış açısını ve deneyimleri, toplanan verilerin analizinde ve yorumlanmasında kullanan kişidir” (Yıldırım ve Şimşek, 2016,44).

4.4.1. Uzman Görüşü Sonuçlarının Analizi

Çalışmada Nasreddin Hoca’dan fıkra örnekleri sunan birçok eser taranmış ve Türkçe derslerine ya da Türkçe alan çalışmalarına katkısı olmuş farklı yazarlardan 8 eser tezin konusu içine dâhil edilmiştir. Bu eserler içerisinden B2 dil seviyesine uyarlanabilecek düzeyde fıkralar seçilmiş ve Avrupa Ortak Dil Çerçeve Programı’na göre, yabancı dil öğretiminde aktarılması gereken 7 ana kültürel ögeye uygun 7 fıkra elde edilmiştir. Bu metinlerin uzman görüşleri neticesinde “Kapsam Geçerlilik İndeksleri” hesaplanmış ve metinlerin yine uzman görüşler çerçevesinde öğrencilere kazandıracakları kültürel öge ve olgular tespit edilerek bu kazanımların yüzde ve frekans analizleri yapılmıştır. 1 no’lu tabloda görüleceği üzere Kapsam geçerlilik ölçütü 15 uzman görüşü alındığı için bütün metinlerde aynı olan 0,49 değeridir. Kapsam geçerlilik indeksi ise her fıkroda farklılık göstermektedir ve uzman görüşlerinin fıkra hakkındaki görüşlerinin sayısal verisini ifade etmektedir. Bu indeks 0,49 ile +1 arasında olmalıdır. Kapsam geçerlilik indeksi 1’e ne kadar

yakınsa, uzmanların fikrayı bir o kadar B2 seviyesine uygun gördüğünü yansıtmaktadır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi “1.fikra” olarak adlandırılan fikranın en az 0,49 olması gereken kapsam geçerliliği indeksi 0,63 olarak tespit edilmiştir. Bu durum, aynı zamanda metnin aşağıdaki kriterleri ne kadar karşıladığının ölçütüdür.

4.4.1.1. “Sen De Haklısın” Adlı Fikranın Kapsam Geçerlilik İndeksi

Tablo 5: “Sen De Haklısın” Adlı Fikranın Kapsam Geçerlilik İndeksi

1. FIKRA (SEN DE HAKLISIN)	Uygun	Kararsız	Uygun Değil	KGO
Seviyeye uygunluk	14	0	1	0,87
Dil ve anlatım yönünden uygunluk	14	1	0	0,87
Kültürel katkı sağlayıcılık	9	6	0	0,20
YTÖ'de kullanılabilirlik	12	3	0	0,60
Uzman Sayısı				15
Kapsam Geçerlilik Ölçütü				0,49
Kapsam Geçerlilik İndeksi				0,63

Fikranın Kazandırdıkları

1. Nasreddin Hoca'nın bilge kişiliği tanıtılır.
2. Türk insan tipi temsil edilmektedir.
3. Güldürürken düşündürür.
4. Kişiler arası ilişkileri kavratır.
5. Kültürel aktarım yapılmaktadır.
6. Kısa ve öz anlatım becerisi kazandırır.
7. Yaratıcı ve parlak çözüm bulma becerisi yansıtılır.
8. Eleştirel düşünme becerisi kazandırır.
9. Farklı görüşlere karşı hoşgörü hâkimdir.
10. İnsanların düşüncelerine saygı vurgulanır.
11. Kırmadan, söylemek istediğini söyleme becerisi kazandırır.
12. Öğrencinin sosyal gelişimi için faydalıdır.
13. Öğrencinin dil gelişimi için faydalıdır.

Tablo 6: “Sen De Haklısın” Adlı Fıkra İçin Yüzde Ve Frekans Oranları

	Olumlu		Kararsız		Olumsuz	
1	13	87%	1	6,67%	1	6,67%
2	10	67%	3	20,00%	2	13,33%
3	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
4	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
5	9	60%	6	40,00%	0	0,00%
6	9	60%	2	13,33%	4	26,67%
7	11	73%	3	20,00%	1	6,67%
8	11	73%	1	6,67%	3	20,00%
9	13	87%	2	13,33%	0	0,00%
10	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
11	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
12	11	73%	4	26,67%	0	0,00%
13	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
Ortalama	12,46	83%	2,75	11,28%	2,2	5,64%

“Sen De Haklısın” Adlı örnek fıkra için en az 0,49 olması gereken kapsam geçerlilik indeksi 0,63; metnin öğrencilere kazandıracakları düşünülerek tespit edilen 13 kazanıma yönelik olumlu uzman görüşlerinin oranı ise %83’tür.

4.4.1.2. “Ye Kürküm Ye” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi

Tablo 7: “Ye Kürküm Ye” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi

2. FIKRA (YE KÜRKÜM YE)	Uygun	Kararsız	Uygun Değil	KGO
Seviyeye uygunluk	15	0	0	1,00
Dil ve anlatım yönünden uygunluk	14	1	0	0,87
Kültürel katkı sağlayıcılık	7	4	4	-0,07
YTÖ'de kullanılabilirlik	11	3	1	0,47
Uzman Sayısı				15
Kapsam Geçerlilik Ölçütü				0,49
Kapsam Geçerlilik İndeksi				0,57

Fıkranın Kazandırdıkları

1. Nasreddin Hoca’nın bilge kişiliği tanıtılır.

2. Türk insan tipi temsil edilmektedir.
3. Güldürürken düşündürür.
4. Günlük ilişkileri kavratır.
5. Türklerin konukseverliği, misafirperverliği aktarılır.
6. Türk'ün zekâsını ve yaratıcılığını yansıtır.
7. Kültürel aktarım yapılmaktadır.
8. Türk milletinin aile yapısını, komşuluk ilişkilerini öğrenir.
9. Öğretme ve ilgiyi çekme yansıtılır.
10. Öğrencinin sosyal gelişimi için faydalıdır.
11. Öğrencinin dil gelişimi için faydalıdır.

Tablo 8: “Ye Kürküm Ye” Adlı Fıkra İçin Yüzde Ve Frekans Oranları

	Olumlu		Kararsız		Olumsuz	
1	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
2	10	67%	2	13,33%	3	20,00%
3	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
4	14	93%	0	0,00%	1	6,67%
5	7	47%	4	26,67%	4	26,67%
6	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
7	11	73%	3	20,00%	1	6,67%
8	9	60%	5	33,33%	1	6,67%
9	13	87%	2	13,33%	0	0,00%
10	14	93%	1	6,67%	0	0,00%
11	14	93%	1	6,67%	0	0,00%
Ortalama	12,45	83%	2,57	10,91%	2	6,06%

“Ye Kürküm Ye” Adlı örnek fıkra için en az 0,49 olması gereken kapsam geçerlilik indeksi 0,57; metnin öğrencilere kazandıracakları düşünülerek tespit edilen 11 kazanıma yönelik olumlu uzman görüşlerinin oranı ise %83’tür. Bu fıkranın kültürel katkı sağlayıcılığı $KGO \leq 0$ olduğu için uzman görüşlerinin yarısından daha azı olumsuz görüş bildirmiştir. Uzman görüşleri çerçevesinde genel olarak dünya insanının davranışlarına yönelik kültürel aktarım yapıldığı söylenir ama Türk kültürü için misafirin kutsallığı, misafirperverlik, her gelenin karnını doyurabileceği Halil İbrahim sofrası gibi kavramlara ters düştüğü görüşü sunulmuştur. Sayısal veriler neticesinde fıkranın YTÖ’de kültürel aktarım bağlamında kullanılabilir bir fıkra olması araştırmanın nitel olma özelliği göz önünde bulundurularak uzman görüşü dikkate alınmalı, bu metnin YTÖ’de kullanılması durumunda fıkranın içeriğinde

anlatılmak istenenin, kültürlerarası etkileşimin ve Türk kültürü aktarımının öğretmenler tarafından dikkatlice yapılması gerekmektedir.

4.4.1.3. “Testi” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi

Tablo 9: “Testi” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi

3. FIKRA (TESTİ)	Uygun	Kararsız	Uygun Değil	KGO
Seviyeye uygunluk	15	0	0	1,00
Dil ve anlatım yönünden uygunluk	14	1	0	0,87
Kültürel katkı sağlayıcılık	11	3	1	0,47
YTÖ'de kullanılabilirlik	12	3	0	0,60
Uzman Sayısı				15
Kapsam Geçerlilik Ölçütü				0,49
Kapsam Geçerlilik İndeksi				0,73

Fıkranın Kazandırdıkları

1. Nasreddin Hoca'nın bilge kişiliği tanıtılır.
2. Türk insan tipi temsil edilmektedir.
3. Güldürürken düşündürür.
4. Kişiler arası ilişkileri kavratır.
5. Dine, devlete, geleneğe ve insan kişiliğine saygı esastır.
6. Kültürel aktarım yapılmaktadır.
7. Fıkra, ezberlenir ve aktarılabilir özelliktedir.
8. Mizah anlayışlarını ve dünyayı algılayışları geliştirir ve zenginleştirir.
9. Eleştirel düşünme becerisi kazandırır.
10. Öğrencinin sosyal gelişimi için faydalıdır.
11. Öğrencinin dil gelişimi için faydalıdır.

Tablo 10: “Testi” Adlı fıkra için Yüzde ve Frekans oranları

	Olumlu		Kararsız		Olumsuz	
1	14	93%	1	6,67%	0	0,00%
2	12	80%	3	20,00%	0	0,00%
3	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
4	12	80%	3	20,00%	0	0,00%
5	7	47%	5	33,33%	3	20,00%

6	11	73%	3	20,00%	1	6,67%
7	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
8	14	93%	1	6,67%	0	0,00%
9	13	87%	2	13,33%	0	0,00%
10	12	80%	3	20,00%	0	0,00%
11	14	93%	1	6,67%	0	0,00%
Ortalama	12,64	84%	2,00	13,33%	0,36	2,42%

3. “Testi” adlı örnek fıkra için en az 0,49 olması gereken kapsam geçerlilik indeksi 0,73; metnin öğrencilere kazandıracakları düşünülerek tespit edilen 11 kazanıma yönelik olumlu uzman görüşlerinin oranı ise %84’tür.

4.4.1.4. “Benim Sazım” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi

Tablo 11: “Benim Sazım” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi

4. FIKRA (BENİM SAZIM)	Uygun	Kararsız	Uygun Değil	KGO
Seviyeye uygunluk	14	0	1	0,87
Dil ve anlatım yönünden uygunluk	14	1	0	0,87
Kültürel katkı sağlayıcılık	8	7	0	0,07
YTÖ'de kullanılabilirlik	14	1	0	0,87
Uzman Sayısı				15
Kapsam Geçerlilik Ölçütü				0,49
Kapsam Geçerlilik İndeksi				0,67

Fıkranın Kazandırdıkları

1. Nasreddin Hoca’nın bilge kişiliği tanıtılır.
2. Türk insan tipi temsil edilmektedir.
3. Güldürürken düşündürür.
4. Kişiler arası ilişkileri kavratır.
5. Kültürel aktarım yapılmaktadır.
6. Hazır cevaplılık becerisi kazandırır.
7. Kendine güven duygusu aşılar.
8. Konuşmalarını günlük hayatla ilişkilendirir.
9. Eleştirel düşünme becerisi kazandırır.
10. Öğrencinin sosyal gelişimi için faydalıdır.
11. Öğrencinin dil gelişimi için faydalıdır.

Tablo 12: “Benim Sazım” Adlı Fıkra İçin Yüzde Ve Frekans Oranları

	Olumlu		Kararsız		Olumsuz	
1	14	93%	0	0,00%	1	6,67%
2	12	80%	3	20,00%	0	0,00%
3	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
4	10	67%	4	26,67%	1	6,67%
5	8	53%	7	46,67%	0	0,00%
6	13	87%	2	13,33%	0	0,00%
7	13	87%	2	13,33%	0	0,00%
8	10	67%	4	26,67%	1	6,67%
9	13	87%	2	13,33%	0	0,00%
10	12	80%	3	20,00%	0	0,00%
11	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
Ortalama	12,27	82%	2,45	16,36%	0,27	1,82%

4. “Benim Sazım” adlı örnek fıkra için en az 0,49 olması gereken kapsam geçerlilik indeksi 0,67; metnin öğrencilere kazandıracakları düşünülerek tespit edilen 11 kazanıma yönelik olumlu uzman görüşlerinin oranı ise %82’dir.

4.4.1.5. “Tabut” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi

Tablo 13: “Tabut” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi

5. FIKRA (TABUT)	Uygun	Kararsız	Uygun Değil	KGO
Seviyeye uygunluk	15	0	0	1,00
Dil ve anlatım yönünden uygunluk	14	1	0	0,87
Kültürel katkı sağlayıcılık	13	0	2	0,73
YTÖ’de kullanılabilirlik	12	3	0	0,60
Uzman Sayısı				15
Kapsam Geçerlilik Ölçütü				0,49
Kapsam Geçerlilik İndeksi				0,80

Fıkranın Kazandırdıkları

1. Nasreddin Hoca’nın bilge kişiliği tanıtılır.
2. Güldürürken düşündürür.
3. Türk’ün zekâsını ve yaratıcılığını yansıtır.

4. Kültürel aktarım yapılmaktadır.
5. Öğrencinin sosyal gelişimi için faydalıdır.
6. Kelimelerin temel, yan, mecaz ve terim anlamlarıyla kullanımlarını kavrar
7. Konuşmalarını günlük hayatla ilişkilendirir.
8. Dine, devlete, geleneğe ve insan kişiliğine saygı esastır.
9. Toplum ve insan ilişkilerini irdeleyen olaylara ayna tutulur.
10. Fıkradaki ders, ahlak ve dinin kurallarıyla örtüşür.
11. Öğrencinin dil gelişimi için faydalıdır.

Tablo 14: “Tabut” adlı fıkra için Yüzde ve Frekans oranları

	Olumlu		Kararsız		Olumsuz	
1	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
2	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
3	14	93%	0	0,00%	1	6,67%
4	13	87%	0	0,00%	2	13,33%
5	13	87%	2	13,33%	0	0,00%
6	12	80%	2	13,33%	1	6,67%
7	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
8	12	80%	1	6,67%	2	13,33%
9	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
10	12	80%	2	13,33%	1	6,67%
11	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
Ortalama	13,73	92%	0,64	4,24%	0,64	4,24%

5. Fıkra (Tabut)" isimli örnek fıkra için en az 0,49 olması gereken kapsam geçerlilik indeksi 0,80; metnin öğrencilere kazandıracakları düşünülerek tespit edilen 11 kazanıma yönelik olumlu uzman görüşlerinin oranı ise %92’dir

4.4.1.6. “Düdük” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi

Tablo 15: “Düdük” Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi

6. FIKRA (DÜDÜK)	Uygun	Kararsız	Uygun Değil	KGO
Seviyeye uygunluk	15	0	0	1,00
Dil ve anlatım yönünden uygunluk	15	0	0	1,00
Kültürel katkı sağlayıcılık	14	1	0	0,87
YTÖ'de kullanılabilirlik	15	0	0	1,00
Uzman Sayısı				15
Kapsam Geçerlilik Ölçütü				0,49
Kapsam Geçerlilik İndeksi				0,97

Fıkranın Kazandırdıkları

1. Nasreddin Hoca'nın bilge kişiliği tanıtılır.
2. Güldürürken düşündürür.
3. Türk'ün zekâsını ve yaratıcılığını yansıtır.
4. Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur
5. Adaletin önemi kavratılır ve her işte adalet gözetilir
6. Konuşmalarını günlük hayatla ilişkilendirir.
7. Toplum ve insan ilişkilerini irdeleyen olaylara ayna tutulur.
8. Fıkradaki ders, ahlak ve dinin kurallarıyla örtüşür.
9. Öğrencinin dil gelişimi için faydalıdır.

Tablo 16: "Düdük" adlı fıkra için Yüzde ve Frekans oranları

	Olumlu		Kararsız		Olumsuz	
1	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
2	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
3	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
4	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
5	13	87%	2	13,33%	0	0,00%
6	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
7	13	87%	1	6,67%	0	0,00%
8	13	87%	1	6,67%	1	6,67%
9	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
Ortalama	14,33	96%	0,44	2,96%	0,125	0,74%

6. "Düdük" Adlı örnek fıkra için en az 0,49 olması gereken kapsam geçerlilik indeksi 0,97; metnin öğrencilere kazandıracakları düşünülerek tespit edilen 9 kazanıma yönelik olumlu uzman görüşlerinin oranı ise %96'dır.

4.4.1.7. "Karin Çok Geziyor" Adlı Fıkranın Kapsam Geçerlilik İndeksi

Tablo 17: "Karin Çok Geziyor" Adlı Fıkra İçin Kapsam Geçerlilik İndeksi

1. FIKRA (KARIN ÇOK GEZİYOR)	Uygun	Kararsız	Uygun Değil	KGO
Seviyeye uygunluk	14	1	0	0,87
Dil ve anlatım yönünden uygunluk	14	1	0	0,87
Kültürel katkı sağlayıcılık	10	2	3	0,33
YTÖ'de kullanılabilirlik	13	2	0	0,73
Uzman Sayısı				15
Kapsam Geçerlilik Ölçütü				0,49
Kapsam Geçerlilik İndeksi				0,70

Fıkranın Kazandırdıkları

1. Nasreddin Hoca'nın bilge kişiliği tanıtılır.
2. Güldürürken düşündürür.
3. Türk'ün zekâsını ve yaratıcılığını yansıtır.
4. Kültürel aktarım yapılmaktadır.
5. Konuşmalarını günlük hayatla ilişkilendirir.
6. Hazır cevaplılık ve yaratıcı düşünce becerisi kazandırır.
7. Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur.
8. Toplum ve insan ilişkilerini irdeleyen olaylara ayna tutulur.
9. Türk milletinin aile yapısını, komşuluk ilişkilerini öğrenir.
10. Öğrencinin sosyal gelişimi için faydalıdır.
11. Öğrencinin dil gelişimi için faydalıdır.

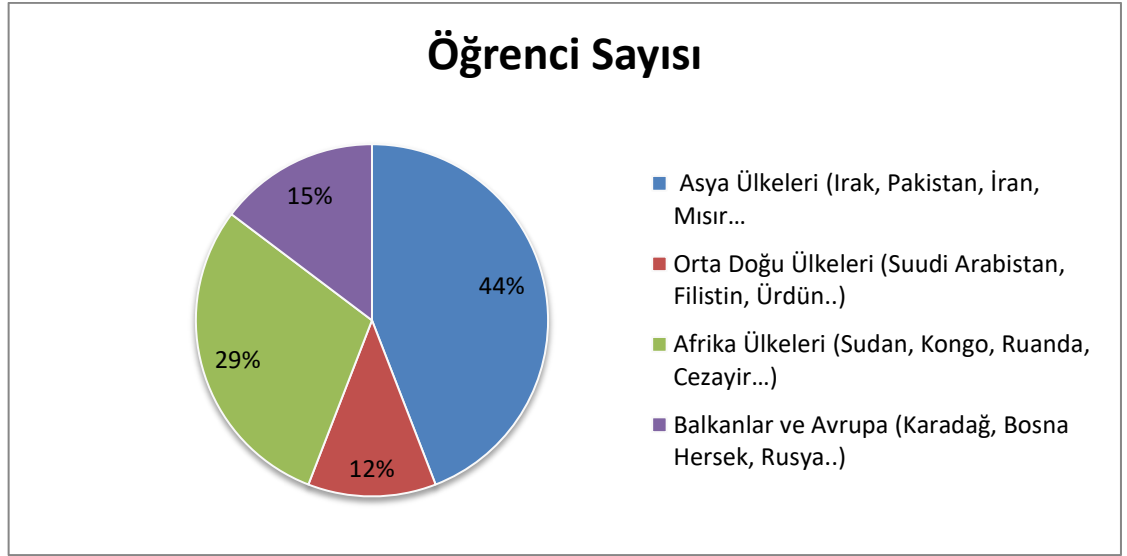
Tablo 18: "Karın Çok Geziyor" Adlı Fıkra İçin Yüzde Ve Frekans Oranları

	Olumlu		Kararsız		Olumsuz	
1	13	87%	1	6,67%	1	6,67%
2	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
3	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
4	10	67%	2	13,33%	3	20,00%
5	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
6	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
7	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
8	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
9	11	73%	1	6,67%	4	26,67%
10	14	93%	0	0,00%	2	13,33%
11	15	100%	0	0,00%	0	0,00%
Ortalama	13,91	93%	0,36	2,42%	0,91	6,06%

7. "Karın Çok Geziyor" isimli örnek fıkra için en az 0,49 olması gereken kapsam geçerlilik indeksi 0,70; metnin öğrencilere kazandıracakları düşünülerek tespit edilen 11 kazanıma yönelik olumlu uzman görüşlerinin oranı ise %93'dür.

5. BULGULAR VE YORUMLAR

5.1. Avrupa Ortak Dil Çerçeve Programı'nda Belirtilen Kültürel Ögelere göre Seçilmiş Fıkraların B2 Seviyesi Öğrenci Uygulaması Sonuçlarının Analizi

Şekil 2: Bölgelere Göre Öğrenci Dağılımı

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu'nun ilk bölümü öğrencilerin kişisel bilgilerinin yer aldığı bölümdür. Bu bölümde öğrencilere adı, soyadı ve Türkiye'de bulunma amaçları sorularının yanında nereden geldikleri bilgisine de yer verilmiştir.

Grafikten de görüleceği gibi öğrencilerin büyük bir kısmı %44'lük oranı oluşturan Asya ülkelerinden gelmektedir. Grafikte Doğu, Batı, Kuzey ve Güney Asya olarak ayrılmadan gösterilen dilim, Irak, Pakistan, İran, Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Hindistan ve Mısır ülkelerini kapsamaktadır. (Kazakistan'dan 4, İran'dan 3, Türkmenistan'dan 2, Mısır'dan 2 ve diğer ülkelerden 1'er öğrenci vardır)

İkinci çoğunluğu Afrika ülkelerinden gelen öğrenciler oluşturmaktadır. Sudan'dan 3 ve diğer yerlerden 1'er olmak üzere %29'lu oranı oluşturan ülke ve bölgeler Ruanda, Kamerun, Angola, Kongo, Rwanda, Çad ve Cezayir'dir.

Karadağ'dan 2, Bosna Hersek'ten 1, Arnavutluk'tan 1 ve Rusya'dan 1 öğrenci olmak üzere Balkanlar ve Avrupa olarak işaret edilen kısımdaki öğrenci sayısı %15'lik dilimi oluşturmaktadır.

Suudi Arabistan'dan 1, , Ürdün'den 2 ve Filistin'den 1 öğrenci ise Orta Doğu ülkelerinden gelen öğrencileri ve %12'lik dilimi oluşturmaktadır.

Bütün öğrenciler Türkiye'de bulunma amaçlarını “Eğitim” olarak işaretlemişlerdir.

YYGF'nın birinci kısmında ayrıca öğrencilere “Türkçe öğrenirken zorlanıyor musunuz?” ve “Türkçe öğrenmeye istekli misiniz?” diye sorulmuştur. Aşağıda bu sorulara verilen “Evet” ve “Hayır” cevaplarının dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 19: “Evet” ve “Hayır” Cevapları Dağılım Tablosu

	Evet	Hayır
Türkçe öğrenirken zorlanıyor musunuz?	17	17
Türkçe öğrenmeye istekli misiniz?	29	5

Öğrencilerin büyük bir kısmı Türkçe öğrenmeye istekli olduklarını belirtmiş fakat yarısı Türkçe öğrenirken zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu büyük bir orandır ve bunun birçok nedeni olabilir: Dokuman ve materyal eksikliği, motivasyon ve çevresel şartlardan kaynaklanan zorluklar, Türkçe'nin fonetik yapısı ve gramerinden kaynaklanan zorluklar, öğretim teknolojileri ve öğretim ortamının eksikliği durumunda karşılaşılabilecek zorluklar, farklı dil yapılarından ve yabancı kökenli kelimelerden kaynaklı zorluklar vb. Bunlar birçok farklı araştırmanın konusu olup, detaylıca incelenebilir.

Bu araştırma konusu kapsamında bir değerlendirme yapmak gerekirse, dil öğreniminde ders kitaplarının en önemli araç olduğundan hareket ederek öğrencilerin metinleri anlamakta zorluk çekmesi dil öğreniminde zorlanmalarının bir sebebi olarak gösterilebilir. Kapsamlı, doğru ve anlaşılır çalışma materyallerinin bulunmaması Türkçe öğrenirken zorlayıcı olabilir.

5.2. Fıkraların Ana Fikrine Yönelik Öğrenci Yorumlarının Analizi

Uygulamanın, fıkraların okunması ve ana fikrin bulunması bölümünde öğrencilere toplam 7 fıkra sunulmuştur. 7 adet fıkra sunulmasının nedeni, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Sınıflandırılmasına göre yabancı dil öğretim kitaplarında aktarılması gereken kültürel öğelerin 7 ana başlık altında toplanmasıdır. “Metinlere Yansıyan Kültürel Öge ve Alt Ögeler” (Okur ve Keskin, 2013, 10) adlı tablodan yararlanarak seçilen fıkraların her biri ana ya da alt öğeleri destekler niteliktedir.

Aşağıda YYGF’da öğrencilere sunulan her bir fıkra kültürel ana başlıkları ile sunulmuş ve fıkranın ana fikri/mesajı/ konusuna yönelik öğrencilerin verdiği yanıtlardan rastgele seçilerek değerlendirme yapılmıştır. Öğrencilerin cevaplarına gramatikal veya dil ve anlatım yönünden hiçbir müdahale yapılmamış, olduğu gibi aktarılmıştır.

5.2.1. Günlük Yaşam Ana Ögesine Uygun “Ye Kürküm Ye” Adlı Fıkra İçin Öğrenci Yorumları Analizi

Hoca’yı bir ziyafete çağırırlar. Eski elbisesiyle gider, kimse ona bakmaz. Hoca da evine koşar, ağır bir kürk giyip gelir. Hoca’yı herkes misafir eder, en güzel yeri ona verir. Yemek zamanı gelince sofraya çağırırlar. Hoca yemek gelince, kürkünün yakasını yemek tabağına uzatıp “ - buyur kürküm”, der. “- Madem ziyafet bana değil, kürke, o halde ye, kürküm, ye...”

Fıkranın ana fikri/mesajı/ konusuna yönelik öğrencilerden gelen bazı cevaplar:

Ö1: İnsanlar kişinin görünüşüne bakar. Görünüş değil, ruh en önemli olduğunu unuturlar

Ö2: Zengin olduğunda çok arkadaşın var. Fakir olduğunda arkadaşın yoktur.

Ö3: Bazı insanlar, seni senin için sevmezler, elindeki para, arabalar, kıyafetler için seni severler.

Ö4: İnsanlar dış görünüşe bakıyorlar.

Ö5: Eğer bir insan zengin olursa herkes ona saygı gösterir.

Ö6: Eğer zengin olursan başının üstünde yeri var.

Ö7: Toplum insanları görünüşe göre yargılamak eğilimindedir.

Ö8: Bazı insanların akli gözlerinde.

Ö9: Nice insanlar gördüm, üzerinde elbise yok / Nice elbise gördüm, içinde insan yok.

Ö10: Ziyafete gitmek için temiz olmalıyız.

Ö11: İnsanın akliya takdir etmez.

Ö12: Kıyafete göre insanlara yargılamamalıyız.

Ö13: Takım elbise ya da kıyafetler adamı yapmaz.

Ö14: Bu fıkranın konusu bence zengin insanların fakir insanlara kötülük etmesiyle Hoca kürk giyerek onlara anlatmak için bahsettiği olabilir.

Ö15: Bazen insanlar senin olduğun gibi değil, sahip olduğun şeyler için sana değer verir.

Söz konusu Nasreddin Hoca fıkrası Türk kültüründe çokça anlatılan ve çoğu kişi tarafından bilinen bir fıkradır. Hatta insanlar günlük yaşamlarında fıkra da geçen benzer bir ortam ya da davranışla karşılaştıklarında, insanlara dış görünüşlerine göre değer verildiğini hissettiklerinde, fıkranın tamamını anlatmaksızın sadece “ ye kürküm ye” diyerek kısa yoldan ne anlatmak istediklerini birbirlerine aktarırlar.

Öğrencilerden gelen örnek cevaplar incelendiğinde söz konusu fıkranın da yabancı öğrenciler tarafından doğru anlaşıldığı değerlendirilebilir. Türk kültüründe dış görünüme fazlaca önem verildiği ve bunun yanlış bir davranış olduğu uzun uzun anlatılabilecek bir konuyken kısa ve nükteli bir Nasreddin Hoca fıkrası öğrencilere dil ve kültür öğretiminde kolaylık sağlayacaktır.

Öğrencilerin cevaplarında dikkat çeken önemli bir nokta ise ana fikri yine kısa bir atasözü ya da deyimle ifade edebilmeleridir. Öğrencilerin cevapların içinde geçen “- Nice insanlar gördüm, üzerinde elbise yok / Nice elbise gördüm, içinde insan yok”, “... başının üstünde yeri var”, “... aklı gözünde olmak”, “... takdir etmek” gibi deyim ve atasözlerini kullanması fıkraların deyim ve atasözlerini öğrenmedeki etkisini de göstermektedir. Türkçe’nin mecazlar, atasözleri ve deyimler bakımından çok zengin bir dil olduğu bilindiğinden yabancılara Türkçe öğretiminde fıkraları bu konuda da aracı etmek etkili olacaktır.

5.2.2. Kişilerarası İlişkiler Ana Ögesine Uygun “Sen De Haklısın” Adlı Fıkra İçin Öğrenci Yorumları Analizi

Adamın bir Hoca’ya gelir, akrabasını şikâyet eder. Derdini uzun uzun anlatır. “Haksız mıyım Hoca?” Diye sorar. Hoca, “haklısın komşum, haklısın”, der. O gider, akrabası gelir. O da dert yanar, sonunda “Haksız mıyım Hoca? Diye sorar. Hoca ona da “Haklısın”, der. “Yerden göğe kadar haklısın...”

O da gidince karısı, efendi, “- biri geldi anlattı, “haklısın” dedin”. O gitti, diğeri geldi, ona da “haklısın” dedin. Bu nasıl olur? Elbette bunların biri haklı, biri haksız.”

Hoca karısına; “-sen de haklısın karıcığım, sen de haklısın...”

Fıkranın ana fikri/mesajı/ konusuna yönelik öğrencilerden gelen bazı cevaplar:

Ö1: Bence herkesin kendi gerçeği vardır. Her insan kendini haklı görüyor. Her zaman herkesi memnun edemeyiz. Ama herkesi memnun edecek biçimde konuşabiliriz.

Ö2: Her insanın kendi fikri vardır.

Ö3: Ailenizde problem olursa beraber çalışınız. Başkalara gitmemelisiniz.

Ö4: Her şeyin sebebi yanlış veya doğru olabilir.

Ö5: Tartışmaya gerek yok.

Ö6: Her sorunda her taraf sadece kendini doğru anlatıyor.

Ö7: Haklı olmasalar bile akrabalarımızla ilişkiyi bozmayalım.

Ö8: İnsanlar toplum içinde yaşadığında birbirleriyle anlaşmak zorundadırlar.

Ö9: Tartışma kötü bir şey o yüzden herkese haklısın der.

Ö10: Hocaya göre derdini anlatan insan öyle ya da böyle haklıdır.

Ö11: Her insan haklı olduğunu duymak istiyor.

Ö12: Tartışmayla vaktinizi kaybetmeyin.

Ö13: Bir konunun tek yanından bakma. Belki bir yandan doğru olur.

Ö14: Kirli çamaşırları ailede yıkamak.

Ö15: Hayatta mutluluk sırrı başkalarının sıkıntılara karışmamak.

Öğrencilerin cevapları arasından rastgele seçilenlere bakıldığında fıkranın ana fikrinin anlaşıldığı görülmektedir. Doğru ve düzgün cümlelerle ifade edemeseler bile ne demek istedikleri anlaşılmaktadır.

Nasreddin Hoca fıkralarının özelliklerinden biri konunun önce küçük bir öykü biçiminde anlatılmasıdır ve bu süreçte kırıcı, küçümseyici bir tutumun aksine insanlara karşı saygı ve sevgi ön plandadır. Temel amaç insanlara yol göstermektedir. Öğrencilerin cevapları incelendiğinde, fıkradan hareketle boş yere tartışmamak, insanların birbirleriyle anlaşması, farklı fikirlere saygı duymak, insanların derdine ortak olmak gibi temalara vurgu yapıldığı ve aktarılacak istenen insani ve kültürel değerlerin başarıyla anlaşıldığı değerlendirilmesi yapılabilir.

5.2.3. Değerler ve Eğitim Ana Ögesine Uygun “Testi” Adlı Fıkra İçin Öğrenci Yorumları Analizi

Hoca oğlunun eline testiği vermiş, suratına da bir tokat atıp “- Git bunu çeşmeden doldur fakat sakın kırma ha” demiş. Hocaya,

“Kırmadan önce neden dövüyorsun çocuğu?” diye sormuşlar. Hoca cevap vermiş:

“- Kırdıktan sonra dövsem ne faydası var?” (*Testi: su taşıma kabı*)

Fıkranın ana fikri/mesajı/ konusuna yönelik öğrencilerden gelen bazı cevaplar:

Ö1: *Hata yapmadan önce çok dikkatli olmalıyız çünkü pişmanlıktan yapacak bir şey yok.*

Ö2: *İnsanlar hata yapmadan önce uyarılması gerekiyor.*

Ö3: *İnsan eğer işinin cezasını önceden bilse o işi dikkatli yapar.*

Ö4: *İnsanlar eğer korkarsa işlerini iyi yaparlar.*

Ö5: *Gerçek bilgelik sadece gözlerinizin önünde olanın vizyonunda değildir. Ancak gelecekte ne olacağını tahmin etmektir.*

Ö6: *Önceden uyarmak daha iyidir.*

Ö7: *Önleme tedaviden daha iyi.*

Ö8: *Birine kötü bir şey yapmadan önce uyarsak daha etkili olur.*

Ö9: *Problem başlamadan önce düşünmeliyiz.*

Ö10: *Kötü bir şey başına gelirsenden sonra cezadan fayda yoktur. İnsan bir şey yapmadan önce sonuçlar iyi bilmelidir.*

Ö11: *Bir şey yapıldığında geri dönüş yoktur.*

Ö12: *Bir hata yapmadan önce kişiyi uyarmak.*

Ö13: *Kavgadan sonra yumruklarını sallamazlar.*

Ö14: *Hatalar olmadan önce ders vermek lazım.*

Ö15: *Birisini hatadan önce uyarmaktan daha sonra düzeltmek daha iyidir.*

Öğrencilerin rastgele seçilen yorumlarına bakıldığında gramatikal olarak doğru cümleler kuramamış olsalar bile fıkranın iletği mesajı aldıkları görülmektedir.

“Gerçek bilgelik sadece gözlerinizin önünde olanın vizyonunda değildir. Ancak gelecekte ne olacağını tahmin etmektir” cevabı diğer cevapların yanında dikkat çekicidir. Öğrencilerin çoğu benzer cevaplar vermişken bu cevabın sahibi olan öğrenci sahip olduğu söz varlığını yaratıcı bir cümleyle gözler önüne sermiştir.

5.2.4. Edebiyat, Sanat ve Müzik Ana Ögesine Uygun “Benim Sazım” Adlı Fıkra İçin Öğrenci Yorumları Analizi

Hoca bir gün eline bir saz alıp çalmaya başlamış ama hep aynı ve kötü ses geliyormuş. Arkadaşlar sormuş:

- Ne yapıyorsun Hoca?”

- Saz çalışıyorum”

- Bu nasıl saz çalmak? Herkes sazın diğer tellerine de vuruyor. Güzel sesler çıkıyor.

- Onlar benim çıkardığım sesi arıyorlar. O sesi bulmak için diğer tellere vuruyorlar”

Fıkranın ana fikri/mesajı/ konusuna yönelik öğrencilerden gelen bazı cevaplar:

Ö1: *Hoca kendi hakkında çok yüksek düşünüyor.*

Ö2: *Her kişinin kendi fikri var.*

Ö3: *Nasreddin Hoca kötü ses ile saz çalıyor.*

Ö4: *Her insan farklı şeyler seviyorlar. Her insan farklı ilgi sahip oluyor.*

Ö5: *Herkesin farklı tercihleri var.*

Ö6: *Keşke gençler bilseydi, yaşlılar başarsaydı.*

Ö7: *Hayatta Nasreddin Hoca gibi özgüvenli olmalıyız.*

Ö8: *Kendi yoluna güven.*

Ö9: *Her kişinin bir yeteneği var.*

Ö10: *Kötü şeyleri görünce ya da dinleyince iyi şeyleri fark edilir.*

Ö11: *Kendine güven ve yaptıklarını sev.*

Ö12: *Herkes yanlış sadece ben yaptığım doğru. Kendileri beğenen insanlar olabilir.*

Ö13: *Hep Hoca haklı.*

Ö14: *Ben bunu yapamıyorum diye vazgeçmeyin.*

Ö15: *Başkaları yaptıkları aynı yöntem yapmak gerek yok.*

Ö16: *Bazı insanlar haksızken düşünceleri değiştiremez.*

Ö17: *Bazı insanlar yaptığı işler, başkaların işlere göre, en doğrusu sanırlar.*

Bu fıkranın iletisi genel olarak insanların temelsiz, boş bir özgüven içerisinde oldukları, hata ve kusurlarının farkında olmadıkları, kusurları söylendiğinde ise öz eleştiri yapmayıp, hatada ısrarcı olmaları anlatılmaktadır. Öğrencilerin yukarıdaki değerlendirmelerinden yol çıkarak fıkranın mesajını tam olarak anlamadıkları söylenebilir.

Fıkranın dil, anlatım ve seviye bakımından uygun oluşu uzman onayından geçmesine rağmen öğrencilerin mecaz düşünme noktasında zorluk yaşadıkları düşünebilir. Yabancı öğrencilerin iletileri almakta zorluk çektiği böyle durumlarda ise sınıf ortamında konunun üzerine konuşma, başka fıkralarla ana fikri destekleme ya da buldurmaya çalışma ve bu sayede konuşma ve düşünme becerisini geliştirme aktiviteleri yapılabilir. Yabancı öğrencilerin hem kendi hem de başkalarının duygu ve davranışları üzerinde düşünmelerini sağlamak, Türk insanlarının hoşgörü ve sağduyulu yaklaşımlarını benimsetmek adına Nasreddin Hoca fıkralarının güldürücü, düşündürücü aynı zamanda eğitici yönünü kullanmak etkili bir yöntem olacaktır. Bunun yanında ironik bir tarzla “*herkes haksız bir Hoca haklı*” yönünde yapılan öğrenci yorumları da uzun ve doğru cümle kuramaları bile fıkranın iletisinin bazı öğrenciler tarafından anlaşıldığını göstermektedir.

5.2.5. Gelenekler ve Folklor Ana Ögesine Uygun “Tabut” Adlı Fıkra İçin Öğrenci Yorumları Analizi

- Cenaze götürürken tabutun önünden mi yürümeli, arkasından mı? Sağında gitmek mi daha sevap, solunda mı?

Cevap vermiş:

- İçinde gitmeyin de neresinde giderseniz gidin.

Fıkranın ana fikri/mesajı/ konusuna yönelik öğrencilerden gelen bazı cevaplar:

Ö1: *Ölmeden önce her zaman sevdiği eşyalarını yapmak için fırsat bulabiliriz.*

Ö2: *Ölü için her şey önemli değil.*

Ö3: *Ölmeden hayatta kalmak.*

Ö4: Öldükten sonra hiçbir şey önemli değil.

Ö5: İnsan hayatta yanlış yapmasın yeter. Doğru ve iyi işi nasıl yapsa yapsın.

Ö6: Yol önemli değil sadece gitmek ve ulaşmak önemlidir.

“Ö7: Sadece mühim şeylere önem vermeliyiz.

Ö8: Ölümü hatırlatmak

Ö9: Sahip olduklarının değerini bil.

Ö10: Hayatta kendine zarar vermeden her şeyi yapabilirsin.

Ö11: Hayattayken hayat değerini ve kıymetini bilmek demektir.

Ö12: Tüm davranışlar niyetlerine göre değerlendirir.

Ö13: Ölme! Önemli değil, her tarafta tabuttan daha iyi.

Ö14: Kişinin yeri değil niyeti önemli. Sevap almak ölmeden olmalı.

Ö15: Önemli olan insan hala yaşıyor, yürüyor. Hangi tarafında önemli değil”

Fıkranın iletmek istediği mesaj yaşamın çok kıymetli olduğu, hayat son bulduktan sonra kişi için her şeyin önemini yitireceği ve aslında tek gerçeğin ölümken, hayattayken küçük ayrıntılarla vakit kaybedilmesi gerektiğidir. Ayrıca dini safsatalardan arındırmak da Hocan’ın iletmek istediği mesajlardandır. Yukarıda rasgele seçilen cevaplardan da yola çıkarak fıkranın iletisinin öğrenciler tarafından az çok doğru anlaşıldığı yorumu yapılabilir. Nasreddin hoca fıkraları insan hayatıyla ilgili hemen hemen bütün değerleri konu edinmektedir. Müslüman Türk halkının kültüründe ölüm olgusu her zaman yaşamla iç içedir ve Nasreddin Hoca fıkraları Türk kültür ve mizah anlayışının temel bir unsuru olarak yabancı öğrencileri burada da güldürürken düşündürmeye sevk etmektedir.

5.2.6. Sosyal Yaşam Ana Ögesine Uygun “Düdük” Adlı Fıkra İçin Öğrenci Yorumları Analizi

Hoca pazara gidiyormuş. Çocuklar başına toplanıp, “ - Hoca bana düdük al” demeye başlamış. (*düdük: üflemeli bir çalgı*) Hoca, “- Olur, olur” demiş. İçlerinden biri, Hoca’ya para vermiş, o da, “- Hoca bununla bana düdük al” demiş. Hoca ona da “- olur” demiş. Akşam pazardan dönünce para veren çocuğa düdüğü vermiş. Öbürleri, “- bizim düdükler nerede?” deyince Hoca:

“- Parayı veren kişi düdüğü çalar”, demiş.

Fıkranın ana fıkrı/mesajı/ konusuna yönelik öğrencilerden gelen bazı cevaplar:

1: Almak için konuşma yeterli değil, para vermek lazım.

2: Para yerden çıkmıyor.

3: Kendi fırsatınızı kaçırmayın. Herkez kendi için para vermesi lazım.

4: Para hayat kapılarını açar.

5: Ne kadar ekmek o kadar köfte.

6: İnsanlar çalışmadan, para vermeden hazır elde etmek istiyor.

7: Çalışmayan kimseye bir şey yok.

8: Bir şey vermediğin sürece hayatta bir şey elde edemezsin.

9: İstenilen bir şeyin ücret karşılığında alınması.

10: Hoca ocuklarla şaka yapmayı seviyor.

11: İnsanlar tam dürüst değiller. İşlerimizi kendimiz yaparız.

12: Eğer paran varsa kazanırsın, olmazsa bakakalırsın.

13: İnsanlardan karşılıksız hizmet istememek.

14: Emek olmadan yemek olmaz.

15: M’min verdiği el, alanın üstünde.

Öğrencilerin yanıtlarına bakıldığında fıkranın ana fıkrı yanında diğer yan fikirlere de yer verdikleri görülüyor. Örneğin fıkra insanların emeksiz bir şekilde, karşılığında bir şey sunmadan sadece talep ederek mal mülk edinmeye çalışmasının doğru bir yol olmadığı mesajını aktarmaya alışıyor. Fakat ğrencilerin “para her kapıyı açar”, “insanlar dürüst değiller”(Hoca’nın bütün çocuklara “olur” deyip sadece para veren çocuğa düdüğü getirmesinden yola çıkarak olabilir), "veren el alan elden üstündür", “Hoca şaka yapmayı seviyor” gibi farklı yorumlar getirmesi düşündürücüdür. Bu durumda fıkranın tam olarak anlaşılmadığı ya da öğrencilerin fıkrayı kendi kültürlerinden ya da bakış açılarından yola çıkarak yorumlamaya çalıştıkları düşünülebilir.

Nasrettin Hoca fıkralarında Hoca, çoğu zaman gerçeğe zıt gibi görünen bir hakikati ortaya koyarak fıkrasındaki hikmeti izah etmektedir. Burada bir öğrencinin “veren el alan elden üstündür” yorumunu yapması fıkranın ana fikrine taban tabana zıt bir yorum olmaktadır. Bu yoruma göre öğrencinin, Hoca’nın karşılıksız bir şekilde bütün çocuklara düdük getirmesini beklediği, çünkü kendi din ve kültüründen yola çıkarak doğru olanın bu olduğu şeklinde düşündüğü düşünülebilir. Öğrencilerin geldiği ülkelerin çoğunluğunun Müslüman nüfusun yoğun olduğu yerler olduğuna dikkat edildiğinde böyle bir yorum çok da garipsenmemektedir.

Aynı şekilde paranın her kapıyı açtığı ya da insanların sözlerinde dürüst olmadığı yorumları düşündürücüdür. Arıcı’ya (2018,3) göre; Nasreddin Hoca’nın fıkralarında yer alan iletiler, toplumun genelinin kolayca anlamlandırdığı “düz” anlamı olan fıkralar ve içinde irfan barındıran “derin” anlamlı fıkralar olarak iki kısımda değerlendirilmektedir. Öğrencilerin söz konusu yorumları derin anlama örnek verilebilir zira Türk insanların paraya fazlaca değer verdiği günlük yaşamda karşılaşılan bir durumdur.

5.2.7. Coğrafya ve Yaşam Ana Ögesine Uygun “Karın Çok Geziyor” Adlı Fıkra İçin Öğrenci Yorumları Analizi

Hoca’ya “-senin karın (eşin) çok geziyor” demişler. Hoca da:

“- Bu söz yalan olabilir, gezseydi bir kere de bizim eve gelirdi” demiş

Fıkranın ana fikri/mesajı/ konusuna yönelik öğrencilerden gelen bazı cevaplar:

Ö1: işine bak

Ö2: Hoca’nın karısı o kadar gezer ki hatta evinde çok az zaman geçirdir.

Ö3: Eğer kişinin aklı kapalıysa onu kimse açamaz.

Ö4: Başkalarının söylemeleri duyma.

Ö5: Her şeyi dengeli bir şekilde yapmalıyız.

Ö6: Çok gezen bir kadın ve dedikodu yapan komşular.

Ö7: Yani onun karısı çok geziyor.

Ö8: Sizi ilgilendirmeyen şeylere müdahale etmeyin.

Ö9: İnsanların lafları önemli değil.

Ö10: Kendi eşine güven.

Ö11: Eşimize güvenmeliyiz. Tüm duyduğumuz şeyleri inanmamalıyız.

Ö12: Bir sözün dedikodu olduğunu ispat etmek.

Ö13: Dedikodu kötü bir şey. İnsanların sadece bir taraftan görebiliyor.

Ö14: Aile içinde herkez birbirine güvenmek şart.

Ö15: İnsanların size söylediklerine inanmamak. İçinde iyi olanı bul, olumsuzluklara odaklanma.

Hoca, insanlarla aynı fikirdedir; karışı çok gezmektedir ama her zamanki gibi nüktedan bir tarzla bunu kimsenin ilgilendirmeyeceğini inceden hissettirmektedir. Kısacası Hoca, insanların sözlerine katılsa da karısının başkaları için dedikodu malzemesi olmasına izin vermek istememektedir

İnsan fitratının bir özelliği olan dedikoduya meyil hemen hemen her toplumda göze çarpar. Türkler ve Müslümanlar, kültürel bir değer olarak, dedikodu yapmamak, dedikodunun insan ruh ve davranışlarına olumsuz etkisi, yalanın yanlışlığı ve başkalarının aile hayatına saygı duymak gibi konular üzerinde çokça durmaktadır. Bu fıkra için öğrencilerden gelen yorumlar ışığında ana fikrin az çok anlaşıldığı fakat kültürel değerlerin iletiler halinde öğrencilere aktarılması gerektiği söylenebilir.

5.3. Fıkralara Yönelik Genel Sorulara Verilen Öğrenci Yorumlarının Analizi

Araştırmada her bir fıkranın ana fikrinin sorulduğu bölümden sonra son bölümde YYGF'nin tamamına yönelik 8 adet genel nitelikli sorulara yer verilmiştir. Katılımcıların “evet”, “kararsız” ve “hayır” olarak cevap verdikleri sorular aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 20: Fıkralara Yönelik Genel Sorular İçin Öğrenci Değerlendirmesi

SORULAR	Evet		Kararsız		Hayır	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
1- Bu fıkralar komik mi? Fıkraların sonunda gülümsediniz mi?	19	55,88%	5	14,71%	10	29,41%
2- Bu fıkralar Türk kültürü ve Türkler hakkında size küçük bilgiler veriyor mu?*	25	73,53%	4	11,76%	4	11,76%
3- Türkçe öğrenme kitabınızda fıkralar olsun mu?	27	79,41%	5	14,71%	2	5,88%
4- Nasreddin Hoca'yı daha önce duymuş muydunuz?	28	82,35%	0	0,00%	6	17,65%
5- Daha önce fıkra okumuş veya dinlemiş miydiniz?	27	79,41%	0	0,00%	7	20,59%
6- Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarınızda fıkra var mı? *	20**	58,82%	8	23,53%	5	14,71%
7- Öğretmenleriniz fıkra anlatıyor mu? *	27	79,41%	0	0,00%	6	17,65%
8- Okuduğunuz bu fıkraları anlamakta güçlük çektiniz mi?	12	35,29%	11	32,35%	11	32,35%

* Soruyu 1 kişi yanıtsız bırakmıştır. ** Evet yanıtı verenler Yedi İklim Ders kitabını kullandıklarını belirtmişlerdir.

5.3.1. “Bu Fıkralar Komik Mi? Fıkraların Sonunda Gülümsediniz Mi?”

Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

Görüşmeye katılan öğrencilerin %55,88'i bu soruları komik bulurken %29,41'i komik bulmamıştır. 5 öğrenci ise kararsız olduğunu belirtmiştir.

Nasreddin Hoca'nın fıkralarına gülünür, fakat asıl amaç güldürmek değil, düşündürmektir. İnsan davranışlarında olumlu yönde değişiklik meydana getirmek için insanlara rehber olmaktır. Bu çalışmanın odaklandığı nokta da fıkraların basit bir mizah aracı olmak yerine düşündürmeye yönlendiren bir özelliğinin bulunmasıdır.

5.3.2. “Bu fıkralar Türk kültürü ve Türkler hakkında size küçük bilgiler veriyor mu?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

Fıkraların Türkler ve Türk kültürü hakkında bilgi verip vermemesine yönelik öğrencilerin %73,53'ü tanesi olumlu görüş bildirmiştir. %11,76 oranında öğrenci kararsız görüş belirtirken, öğrencilerin 4 tanesi seçilmiş fıkraların kültürel değerler taşımadığını düşünmüşlerdir.

Fıkralar öğrencinin anlayabileceği ve kültürün kimi boyutlarına uzanabileceği anda ders veya çalışma kitabında yer alması gerekir. Nasrettin Hoca fıkralarının hem ana dil öğretiminde hem de yabancılara Türkçe öğretiminde olumlu kültürel ve eğitimsel yönünden bahseden birçok araştırma vardır ve bu soruya olumlu yanıt veren öğrenciler de bu araştırmaların sonucunu desteklemektedir.

5.3.3. “Türkçe öğrenme kitabınızda fıkralar olsun mu?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

%79,41 olumlu, %14,71 kararsız, %5,88 olumsuz görüş alınmıştır. B2 seviyesi öğrencilerden Öğrencilere Türkçe ders kitaplarında fıkra olması fikrine nasıl baktıkları sorulmuş ve büyük oranda olumlu yanıt alınmıştır bu yanıtın alınması doğal bir sonuçtur çünkü özellikle temel düzeyde Türkçeyi öğrenenler uzun metinlerden hoşlanmazlar. Kısa ve iletişime dayalı metinler dil öğrenenlerin öğrenme isteğini artırmaktadır.

5.3.4. “Nasreddin Hocayı daha önce duymuş muydunuz?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

Uygulamaya katılan 34 öğrencinin 28 tanesi daha önce Nasreddin Hoca’yı duyduğunu ifade etmiş, 6 tanesi ise duymadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum tabloya yüzdelik oranda %82,35 olumlu %17,65 olumsuz olarak yansımıştır. Nasreddin Hoca hakkında yazılan birçok eserde fıkralarının geniş bir coğrafyaya yayıldığı bilgisi yaygındır. Albayrak (2006,419), “Müslüman Türk halkının mizah sembollerinden olan Nasreddin Hoca’nın fıkralarında yer alan konuların Tayland, Pencap, Türkistan, Almanya, Fransa, İngiltere, İber Yarımadası, Baltık ülkeleri, İskandinavya, Kuzey Afrika, Mısır ve Sudan dâhil geniş bir coğrafyayı ihtiva ettiği görülmektedir. Bu benzerliklerin bir kısmı tesadüfle açıklanabilirse de aynı kaynaktan gelmiş olma ihtimalleri de unutulmamalıdır” demektedir.

Konu benzerliklerinin yanında farklı kültürlerdeki Nasreddin Hoca’ya benzer karakterlerin varlığı da dikkat çekicidir. Arapların Cuhâ’sı, Almanların Till Eulenspiegel’i, Amerikalıların Paul Bunyan’ı, Bulgarların Hıtar Petar’ı, İngilizlerin Joe Miller’i, İtalyanların Bertoldo’su, Rusların Balakirew’i, Yugoslavların Kerempuh ve Era’sı, Japonların Ikkyu’sunun Hoca ile oldukça benzer fıkraları vardır (Albayrak, 2006, 419). Bu açıklamalardan yola çıkarak araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Hoca’yı duyduklarını söylemesi normal bir

durumdur. Aynı zamanda B2 seviyesine gelene kadar kullandıkları ders materyalleri ya da öğretmenleri aracılığıyla da Nasreddin Hoca'yı tanıyıp bilmeleri olası bir durumdur.

5.3.5. “Daha önce fıkra okumuş veya dinlemiş miydiniz?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

5.3.6. “Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarınızda fıkra var mı?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

5 ve 6. soruların yanıtlarının beraber yorumlanmasında fayda olacaktır. Daha önce fıkra okuyup dinlemiş olduğunu söyleyen öğrencilerin oranı %79,41'dir. Öğrencilerin %20,59'u ise olumsuz yanıt belirtmişlerdir. Bunun yanında öğrencilere YTÖ kitaplarında fıkra olup olmadığı sorulmuş ve öğrencilerin %58,82'si evet yanıtını vermiştir. Evet yanıtı veren öğrencilere hangi ders kitabını kullandıkları sorulmuş ve Yedi İklim cevabı alınmıştır. Buradan hareketle %23,53 oranında öğrencinin kitaplarında fıkra olup olmadığı Araştırmanın aynı Tömer merkezinde ve aynı öğretim setini kullanan öğrencilere uygulandığı bilinmektedir. yönünde kararsız ve %14,71 oranında olumsuz yanıt vermesi, bir önceki soruda öğrencilerin %20,59'unun hiç fıkra okumadığını söylemesi; öğrencilere okudukları metinlerin fıkra olarak tanıtılmadığını ya da öğrencilerin fıkra türünü benimseyip pekiştirecek kadar fıkra metinlerine maruz kalmadığı yorumu yapılabilir.

5.3.7. “Öğretmenleriniz fıkra anlatıyor mu?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

YYGF'ndaki bir diğer soruda ise öğretmenlerin ders esnasında konuyu, olayı ya da kişileri somutlaştırmak ya da örneklendirmek amacıyla sözlü fıkralara yer verip vermediği sorulmuştur. Öğrencilerin büyük bir kısmı, %79,41'i evet yanıtını vermiştir. Hayır diyen öğrencilerin oranı %17,65'tir. Yabancı dil öğretimi yöntem ve tekniklerine hakim olan başarılı eğitimcilerin günlük yaşam üzerine kurgulanmış fıkraların öğrencilerin zihninde birtakım görseller oluşturmalarına yardımcı olmak adına pek çok sosyal ve kültürel ayrıntıyı barındıran fıkralar anlatması öğrencilerin cevaplarına yönelik mevcut durumu oluşturmuş olabilir.

5.3.8. “Okuduğunuz bu fıkraları anlamakta güçlük çektiniz mi?” Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

Son olarak sunulan fıkraları anlamakta güçlük çekip çekmedikleri sorulan öğrenciler, fıkraların ana fikrine yönelik verdikleri cevaplar da göz önüne alındığında, birbirini destekler sonuçlarla karşılaşmıştır. Öğrencilerin %35,29’u fıkraları anlamakta güçlük çektiklerini, % 32,35’i kararsız kaldığını ve geriye %32,35’lik kısım ise fıkraları anlamakta güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç YYGF’nin ilk bölümünde sorulan “Türkçe öğrenirken zorlanıyor musunuz?” sorusuna verilen evet sayısıyla da paralellik göstermektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın genel amacı; yabancı dil öğretiminde Nasreddin Hoca fıkralarının kültür aktarımı bağlamında kullanılabilirliği ve ne derece yararlanılabileceği sorusuna cevap aramaktır. Çalışmanın birinci bölümünde dil ve kültür kavramları açıklanmış, iki kavram arasındaki bağ yabancı dil öğretimi boyutunda ele alınmıştır. Bu bağlamda yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının yeri ve önemi, yazılı metinler ve sözlü kültür ürünleri aracılığıyla ve Avrupa ortak dil çerçeve programı çerçevesinde gerçekleşmesi meselesi ayrıntılı olarak sunulmuştur. İkinci bölümde ise Türk zekâsının ve dehasının kültür elçiliğini yapan Nasreddin Hoca tanıtılmış, onun fıkralarının genel yapısı ve özellikleri üzerinde durulmuştur.

Nasreddin Hoca fıkralarının yabancılara Türkçe öğretiminde hangi yapısal ve içerik özellikleriyle kullanılabileceğinin yanı sıra ayrıntılı olarak fıkraların taşıdığı kültürel değerler aktarılmaya çalışılmıştır. Nasreddin Hoca fıkralarının kültür aktarımı ve yabancılara Türkçe dilinin öğretimi açısından incelendiği çalışmanın uygulama kısmında ise 7 adet Nasreddin Hoca fıkrası uzman görüşü onayı ardından yarı yapılandırılmış form aracılığıyla Yıldız Teknik Üniversitesi TÖMER öğrencilerine sunulmuş ve kültür aktarımı açısından belirli ölçütler çerçevesinde incelenmiş ve değerlendirilmiştir. 7 adet fıkra sunulmasının nedeni, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Sınıflandırılmasına göre yabancı dil öğretim kitaplarında aktarılması gereken kültürel öğelerin 7 ana başlık altında toplanmasıdır. “Metinlere Yansıyan Kültürel Öge ve Alt Öğeler” (Okur ve Keskin, 2013, 10) adlı tablodan yararlanarak seçilen fıkraların her biri ana ya da alt öğeleri destekler niteliktedir.

Uygulama ve uzman görüşü sonuçlarını yorumlamadan önce araştırma sonuçlarından hareketle Nasreddin Hoca fıkralarının yabancılara Türkçe öğretiminde kültürel bağlamdaki işlevine değinmekte fayda olacaktır.

Dil öğretimi kültür öğretimidir ve dil öğretimi öncelikle kelime öğretimi ile başlamaktadır. Nasreddin Hoca fıkraları Türk toplumuna ve kültürüne ait pek çok sözcük içermektedir ve bu da fıkraları kültürel unsurların aktarımı bakımından etkili kılacaktır.

Nasreddin Hoca fıkralarındaki tekrar eden dil yapıları dil bilgisi kurallarının yabancı öğrenciler tarafından pekiştirilmesini olumlu etkileyecektir. Ayrıca fıkraların güldürürken düşündüren yapısı da dil öğrenenler derse karşı güdüleyecektir.

Kültür, bir milletin bütün maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. Nasreddin Hoca fıkralarında milli ve manevi değerleri yansıtan birçok örneğe rastlanmaktadır.

Yabancı bil dil öğrenmenin ilk amacı günlük dilde iletişim kurabilmektir. Nasreddin Hoca fıkraları konu ve kişilerini günlük yaşamdan aldığı için günlük diyaloglarla birçok sosyal ve kültürel ayrıntı öğrencilere aktarılabilecektir.

Nasreddin Hoca fıkraları kültürel farkındalık oluşturmak için de son derece etkili araçlardır. Yabancı öğrencilerin kaynak kültürden edindiklerini karşılaştırıp, hedef dili benimsemelerine yardımcı olan fıkralar, aslında yazılı olmayan toplumsal kuralların da aktarıcısıdır.

Nasreddin Hoca fıkraları bir diğer sözlü kültür ürünü olan atasözü ve deyimlerin yabancıya öğretimi için de son derece işlevseldir. Hatta Nasreddin Hoca fıkraları ile günümüze kazandırılan birçok atasözü ve deyim olmuştur.

Yabancı öğrencilere yönelik yapılan çalışmada görülmektedir ki; 34 öğrencinin büyük bir kısmı Türkçe öğrenmeye istekli olduklarını belirtmiş fakat yarısına tekâmül eden %50'lik bir bölümü Türkçe öğrenirken zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu zorlanmanın birçok farklı nedeni olabilir ve farklı çalışmalarla detaylıca incelenebilir.

Örneğin, yabancı dil olarak Türkçe öğrenme tutumu ile dil becerilerinin edimi arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırma vardır. Karatay ve Kartallıoğlu'nun (2016,1) çalışması öğrencilerin genel olarak Türkçe öğrenme tutum puanları ile okuma ve dinleme beceri puanları arasında olumlu ve anlamlı orta düzeyde; yazma ve konuşma becerileri arasında ise düşük düzeyde bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Açık'ın (2008,1) Türkiye'de yabancılara Türkçe öğretirken karşılaşılan sorunları ve çözüm önerilerini incelediği çalışmasında ise dil öğreniminin disiplinler arası uygulamada yapılması gerektiğine dikkat çekilmiş fakat bu bağlamda Türkiye'nin çok gerilerde olduğu ifade edilmiştir. Bir başka araştırma da Barın (2008,1)'ın yabancılara Türkçe öğretiminde motivasyonun önemini incelediği çalışmadır. Bu çalışmada özellikle öğretmenin dil öğretimi üzerine

etkisine değinilmiş ve Türkçe öğrenirken zorlanan öğrencilerin derse ve konuya ilgi duymamalarının motivasyonu düşürücü etkisinden bahsedilmiştir.

Çalışma kapsamında sunulan her bir fıkraya yönelik ana fikir, öğrencilerin büyük bir kısmı tarafından tespit edilebilmiştir. Öğrencilerin cevapları arasında dikkat çeken noktalardan biri fıkralardaki “hisse”nin başka bir sözlü kültür ürünü olan atasözü ya da deyimlerimizle ifade edilmesidir. Örneğin Nasreddin Hoca’nın “ye kürküm, ye” dediği ziyafet sofrasında aktarılmak istenen mesaj öğrenciler tarafından “- *Nice insanlar gördüm, üzerinde elbise yok / Nice elbise gördüm, içinde insan yok*”, “... *başının üstünde yeri var*”, “... *aklı gözünde olmak*”, “... *takdir etmek*” gibi deyim ve atasözlerini kullanarak ifade edilmesi, fıkraların deyim ve atasözlerini öğrenmedeki etkisini de göstermektedir.

Başlı başına bir edebi tür olmayan atasözleri, az sayıda cümle ile öz ifadeler kurabilme, fikirlerimize kuvvetli birer kanıt oluşturma ve özellikle söyleyişi kuvvetlendirme yönüyle yazma ve konuşma eğitiminde kullanılabilecek ürünlerdir. Bununla birlikte metinlerdeki ifadeleri daha anlamlı hâle getirip, vurgu ve tonlamayı kolaylaştırması yönüyle okuma eğitiminde, merak ve ilgi uyandırma yönüyle de dinleme eğitiminde kullanılabilir (Baş, 2002,3). Fıkralarda sıklıkla kullanılan atasözleri ve deyimlerin yan ve mecaz anlam gibi ifadeleri yabancılara Türkçenin daha kolay kavratılmasında önemli bir etkisinin olacağı göz önünde bulundurulmalıdır (Barın,2008, 62). Emeksiz(2013)’in “Nasreddin Hoca Fıkralarının Atasözleri ve Deyimlerle İlgisi” adlı çalışmasında fıkra anlatımlarına özgü örnekler üzerinden değerlendirme yapılarak Nasreddin Hoca tipine bağlı olarak yazılı ve sözlü kültürde nakledilen anlatılara geniş yer verilmiş, bolca örnekler sunulmuştur. Deyim ve atasözlerinin öğretimi ile evrensel ve millî değerleri özümseyebilme, yaratıcı ve bilimsel düşünebilme, hayallerin, duygu ve düşüncelerin ifade edilebilmesi, Türkçeyi doğru ve etkili kullanma, metinler ya da edebî metinler aracılığıyla kültür aktarımı amaçlanmaktadır. Bu açıdan deyimler ve atasözleri için eğitim öğretim açısından kültürel değerlerin aktarımında önemli bir vasıta olduğu söylenebilir (Bulut, 2013, 14).

Fıkraların ana fikrini aktarırken öğrencilerin çoğu benzer ifadeler kurarken bazılarının söz varlıklarıyla yaratıcı ifadeler kurabildikleri gözlenmiştir. Temizkan (2011, 219) “Nasreddin Hoca fıkralarında yaratıcı düşünmenin özelliklerinin sıkça

görüldüğünü, bu münasebetle yaratıcı düşünmenin özelliklerinin tanınması ve günlük hayata uygulanması açısından bu fıkraların yarar sağlayacağını” belirtmektedir.

Öğrenci yorumlarında dikkat çeken bir diğer husus da öğrencilerin geldikleri kültürü, inandıkları dini veya kendi gelenek ve adetlerini yansıttıklarıdır. Öğrencilerin geldiği ülkelerin çoğunluğunda Müslüman nüfusun yoğun olduğuna dikkat edildiğinde bu durum beklenen bir durumdur. Kültür, bir dilin kendisine has özelliklerin oluşmasında en önemli unsurlardan biridir. Bu açıdan yabancı bir dili öğrenmeye başlayan kişi, aynı zamanda yeni bir kültürel iklime girmektedir. Dolayısıyla Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi bir anlamda Türk kültürünün anlatıldığı, yabancı öğrenciler yansıtıldığı bir ortama dönüşmelidir (Pehlivan, 2007, 1).

Yüzlerce yıl önce söylenmiş Nasreddin Hoca fıkralarının bugünün insan davranışlarına ve toplumsal yapılara ayna tuttuğu öğrencilerin yorumlarından da anlaşılmaktadır. Fıkralar yoluyla aktarılan ahlaki mesajlar evrensel ve zamansızdır. Bir Türk ile Türkçe öğrenen bir yabancıнын aynı mesajları alabiliyor olması Nasreddin Hoca’nın bilge kişiliğinden ve fıkralarının dil öğretiminde kullanılabileceğinin açık bir ispatıdır. Dedebağı (2007, 114) Nasreddin Hoca’nın gelenek öncesi düzeyde mesajların yer aldığı fıkralarında toplumsal kurallara aykırı hareket edenleri nükteli sözlerle cezalandırırken; geleneksel düzeyde ahlâki mesajların verildiği fıkralarında ise toplumsal kuralları savunmaktadır.

Yabancı dil öğrenen bireylerin kaygı düzeyleri, başlangıçta en üst seviyede olmaktadır. Öğrenmeye çalıştığı dilin kültürel değerlerini, kendi kültürü iel olan ortak yönleri gördükçe rahatlamakta ve kaygı düzeyi normale inmektedir.

Hedef kültür ve kaynak kültür bağlamında oluşturulacak yabancı dil öğretim sistemleri ile yeni bir dil öğrenmeye çalışan bireyler ilk defa karşılaştıkları bu hedef kültüre yüksek ve olumsuz bir kaygı ile yaklaşmayacak, böylelikle kısa bir sürede istenilen seviyede motivasyon elde edilmiş olacaktır (Yiğit, 2016, 8)

Türk kültürünü yansıtan en güzel örnekler arasında Nasrettin Hoca fıkraları önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla yabancı öğrenciler bu fıkralar ile sıklıkla karşılaşmaları durumunda türk kültürünü daha fazla tanıyacak ve daha fazla sevecektir. Çünkü yaşantısıyla ve düşüncesiyle Nasrettin Hoca bir Türk’tür ve Türk insanının güzel bir temsilidir (Sakaoğlu, 1992, 168).

Öğrencilerin okuma ve dinlemeye yönelik kazanımlarından biri de dinledikleri/izledikleri veya okudukları metinleri anlama, çözümleme ve değerlendirme becerisi kazanmalarıdır. Bu becerilerin kazandırılmasında Nasrettin Hoca fıkraları oldukça uygun metinlerdir. Öğrencilerin diğer metinlere nazaran kendi kültür ürünlerini anlaması ve çözümleyerek değerlendirmesi daha kolay olacaktır (Tekşan, 2012, 276)

Nasrettin Hoca fıkraları, Türkçe öğrenenleri sıkmadan güdülemek, ihtiyaç duydukları söz kalıplarını öğretebilmek ve böylelikle dersi daha zevkli ve etkili hâle getirmede önemli işlevler görebilir. Bu noktada öğrenciyi günlük hayatta karşılaşacağı durumları oyunlaştırarak canlandırma ve sınıf ortamında yapılan diğer etkinlikler, dersleri daha zevkli kılan uygulamalardır. Bu tür uygulamalar için Nasrettin Hoca fıkraları oldukça uygun metinlerdir (Barın, 2008, 61)

Araştırmada her bir fıkranın ana fikrinin sorulduğu bölümden sonra son bölümde YYGF'nin tamamına yönelik katılımcıların “evet”, “kararsız” ve “hayır” olarak cevap verdikleri 8 adet genel nitelikli sorulara yer verilmiştir.

Fıkraların komik olup olmadığı sorusuna öğrencilerin %55,88'i olumlu yanıt vermiştir. Nasreddin Hoca'nın fıkralarına gülünür, fakat asıl amaç güldürmek değil, düşündürmektir. . Bu çalışmanın odaklandığı nokta da fıkraların basit bir mizah aracı olmak yerine düşündürmeye yönlendiren bir özelliğinin bulunmasıdır. “Nasreddin Hoca'nın eğitime en yaratıcı katkısının insan bilincini bloke eden ciddiyet ve lakaytlık ikileminde özdeşleşme zincirini kırması, insan varoluşuna mizah ve kutsama temelinde oyun bilinci ile yaklaşma farkındalığı getirmesi ve insanın yüksek benliğini /sezgisel yetilerini öne çıkarmasıdır” (Dedebağı, 2007, 3). Ayrıca Engünün (2000, 76) de dediği gibi Fıkralarda hiciv, nükte, istihza (ironi) bulunur; onun için herkes kendi zekâsına, alma, anlama, idrak gücüne göre Hoca'nın fıkralarının tadına varır. Öğrencilerin sayılara yansıyan cevapları da bu şekilde değerlendirilebilir.

Fıkraların Türk kültürü hakkında bilgilendirici olup olmadığına yönelik soruya öğrencilerin %73,53'ü olumlu görüş bildirmiştir. Bu oran da Nasreddin Hoca fıkralarının kültürel ve eğitimsel yönünüm öğrenciler tarafından da fark edildiğini göstermektedir.

Öğrencilere Türkçe ders kitaplarında fıkra olması fikrine nasıl baktıkları sorulmuş ve büyük oranda olumlu yanıt alınmıştır. Elçin(2010, 567)'in de dediği gibi fıkralar

kısa olduğundan akılda kalması ve yayılması daha kolay olmaktadır. Bu yönüyle dil öğrenenlerin Türkçenin yapı, cümle ya da sözcüklerini kalıcı bir şekilde öğrenmesinde etkili bir materyal olacaktır.

Uygulamaya katılan 34 öğrencinin 28 tanesi daha önce Nasreddin Hoca'yı duyduğunu ifade etmiştir. Müslüman Türk halkının mizah sembollerinden olan Nasreddin Hoca'nın fıkralarında yer alan konuların geniş bir coğrafyayı ihtiva ettiği belirtilmişti. Konu benzerliklerinin yanında farklı kültürlerdeki Nasreddin Hoca'ya benzer karakterlerin varlığı da araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Hoca'yı duyduklarını söylemesine sebep olabilir.

Daha önce fıkra okuyup dinlemiş olduğunu söyleyen öğrencilerin oranı yüksektir, fakat %23,53 oranında öğrencinin kitaplarında fıkra olup olmadığı yönünde kararsız ve %14,71 oranında olumsuz yanıt vermesi öğrencilere okudukları metinlerin fıkra olarak tanıtılmadığını ya da öğrencilerin fıkra türünü benimseyip pekiştirecek kadar fıkra metinlerine maruz kalmadığı yorumu yapılabilir. Araştırma aynı Tömer merkezinde ve Yedi İklim setini kullanan öğrencilere uygulanmıştır.

YYGF'ndaki bir diğer soruda ise öğretmenlerin ders esnasında konuyu, olayı ya da kişileri somutlaştırmak ya da örneklendirmek amacıyla sözlü fıkralara yer verip vermediği sorulmuştur. Öğrencilerin büyük bir kısmı evet yanıtını vermiştir ve bu sonuç öğretmenlerin yabancılara Türkçe öğretiminde fıkraların etkisini kavradığını gösterirken, ders kitaplarında daha fazla fıkraya yer verilmesi gerektiği sonucunu da desteklemektedir.

Son olarak sunulan fıkraları anlamakta güçlük çekip çekmedikleri sorulan öğrenciler, fıkraların ana fikrine yönelik verdikleri cevaplar da göz önüne alındığında, birbirini destekler sonuçlarla karşılaşmıştır. Sunulan fıkraların B2 seviyesine uygun ve dil-anlatım yönünden anlaşılabilir olduğu uzman görüşüyle onaylanmasına rağmen öğrencilerin fıkraları anlamakta neden zorlandıklarının birçok nedeni olabilir. Özellikle B2 seviyesine gelene kadar öğrencilerin ne derece doğru ve güvenilir şekilde ölçme ve değerlendirmeye tabi tutulduğu bu çalışmanın sınırlılıkları arasındadır. Ankete katılanların cevaplarının yüzde yüz güvenilirliği de tartışılabilir bir konudur. Bunun yanında Türkiye'de yabancılara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunları inceleyen çalışmaların ortak sonucu da göstermektedir ki; Türkiye dil

öğretiminde dünyadaki mevcut dil öğretim politikaları, yöntem ve teknikleri ile kıyaslandığında oldukça gerilerdedir (Açık, 2008, 1).

İncelenen çalışmalarda, yabancılara Türkçe öğretimi konusunda teknolojik yetersizlikler, Türkçe öğretimi alanının farklı ana bilim dallarına ayrılmamış olması, öğretim programı yetersizliği, ders öğretim araç gereçleri bakımından yaşanan yetersizlikler ve kaynak yetersizliği gibi sorunların yaşandığı görülmüştür.

Ayrıca Türkçe öğretimi ile ilgilenen kurumlardan ve lisans ve lisansüstü düzeyde görevli öğretim elemanlarından kaynaklanan sorunlar, alfabe farklılığı, kullanılan yöntem ve teknikler bakımından yaşanan sıkıntılar ve eğitim öğretim ortamı bağlamındaki yetersizlikler karşılaşılan diğer aksaklıklardır (Er, Biçer ve Bozkırlı, 2012, 51).

Ayrancı ve Mutlu (2017, 70) ise yapılan çalışmalar incelendiğinde en çok karşılaşılan problemlerin şunlar olduğunu belirtmektedir: Eğitim-öğretim ortamından kaynaklı sorunlar, devlet politikasının olmamasından kaynaklanan sorunlar, Türkçenin dil özelliklerinden kaynaklanan problemler, öğretim programı sorunu, öğretmen sorunu, ders araç-gereç ve materyal sorunu, içerik ve yöntem sorunu ve eşgüdüm sorunu. Karababa (2009, 270) da çalışmasında Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan güçlükleri öğretim programları, öğretim ortamları ve öğrenenler açısından ele almıştır.

Bu çalışmada öğrencilere katkı sağlayacak ve kültür aktarımının gerçekleşmesini sağlayacak 7 Nasreddin Hoca fıkrasının uzman görüşleri çerçevesinde düzenlenmesi ve değerlendirmesi yapılmış; ayrıca yapılan uygulama ile elde edilen öğrenci görüşleri neticesinde, metinlerin yararlı olacağı hususunda bilimsel veriler elde edilmiştir. Uzmanlara, seçilen fıkraların “seviyeye, dil ve anlatıma, kültürel katkı sağlayıcılığa ve YTÖ’de kullanılabilirliğe” uygunluğu sorulmuş ve hepsi için kapsam geçerlilik indeksinin çok üzerinde sonuçlarla olumlu yanıtlar alınmıştır. Uzmanların halen yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde görev alan öğretmenlerden ve Türkçe eğitiminde uzman olan kişilerden oluştuğu göz önüne alındığında araştırma sonuçlarının güvenilirliği de ispatlanmaktadır.

Genel amaç olarak Nasreddin Hoca fıkralarının yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarıcısı olarak işlevinin incelendiği çalışmada, aranan alt soru ve amaçlara da cevap bulunmuştur. Nasreddin Hoca fıkralarının hangi özellikleriyle yabancılara

Türkçe öğretiminde kullanılmaya uygun olduğu, Nasreddin Hoca'nın eğitsel değeri ve hangi özellikleriyle Türk insan tipini yansıttığı ve son olarak fıkraların mizahi yapısı ile birlikte temel dil becerilerini geliştirmeye uygun olup olmadığı bu çalışma kapsamında örnekler ve diğer araştırma sonuçlarıyla desteklenerek sunulmuştur.

Çalışma sonuçlarından hareketle şu önerileri yapmak mümkündür:

1. Dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimidir. Yabancılar için hazırlanan Türkçe öğretim kitapları ve diğer materyallerde Türk kültürüne ağırlık verilmelidir.
2. Bu çalışmaya kaynaklık eden 7 Nasreddin Hoca fıkrası ile sınırlı kalınmamalı, Türk kültürü öğelerinin yer aldığına inanılan fıkralar, uzman görüşü ve her dil seviyesine göre sadeleştirilerek alana kazandırılmalıdır.
3. Türkçenin ana dil olarak öğretilmesi ile ikinci dil olarak öğretilmesi arasında amaç, kazanım, yöntem, teknik, materyal ve içerik bakımından büyük farklar vardır. MEB ve dil öğretim merkezleri tarafından özel olarak Türkçenin yabancılar için öğretimi ders programı hazırlanmalı ve bu ve benzeri çalışmalarda bulunan araştırmacıların tecrübe ve bilgi birikimlerinden yararlanılmalıdır.
4. Hangi dil seviyesinde hangi kültür unsurlarının aktarılacağı Avrupa Dil Çerçeve Programı'na göre tespit edilmeli ve belli bir sistem içerisinde dağılımı ve aktarımı yapılmalıdır.
5. Bu çalışma özelde YTÖ'de Nasreddin Hoca fıkralarının kültür aktarımı bağlamında incelenmesini konu edindiği için fıkraları anlamakta zorlandığını ya da kararsız kaldığını belirten öğrencilerin fıkraların içinde geçen kültürel öğelerin iletilmesi noktasında sorun yaşandığı ihtimali üzerinde durulmaktadır. Bu sorunun çözümü olarak da kültürel değerlerin A1 seviyesinden itibaren seviyeye uygun fıkralarla öğrenciye verilmeye başlanması, iletilerin madde madde öğrencilerle tartışarak çıkartılması ve beraber yorumlanması fıkra türünün tanıtılması ve fıkraların nasıl yorumlanması konusunda öğrencilere yol ve yöntem gösterilmesi B2 seviyesinde fıkraları anlama noktasında karşılaşılan sorunların azaltılmasında etkili olabilir.
6. Başta kültür ve değer aktarımı olmak üzere konuşma ve yazma becerisinin geliştirilmesi, söz varlığının genişlemesi, diyalog yapma, örnekleme ve karşılaştırma gibi anlatım becerisi kazandırılmada Nasreddin Hoca fıkralarını yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanmak faydalı olabilir.

7. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde daha fazla halk kültürü ve sözlü kültür ürünlerine yer verilmelidir. Bu ürünler Türk kültürünü en iyi yansıtacak eserlerdir. Çevirme ve Koçak'ın araştırma sonuçları da bunu desteklemektedir: “2015-2017 yılları arasında yapılan akademik çalışmalardaki eğilimlerin sadece %4'lük kısmında kültürel benzerlikler ve farklılıkların Türkçeyi öğrenmede veya öğretmede ne gibi zorlukları olduğu, kültür aktarımı, halk anlatılarından yararlanma, gibi konular işlenmiştir” (2017, 9).
8. Yabancı öğrencilerin kendi kültürel kazanımlarını karşılaştırabileceği metinlerle karşılaşması dil öğretim sürecini olumlu etkileyecektir. Nasreddin Hoca evrensel bir değerdir ve onun fıkraları tüm dünya insanların davranış ve düşüncelerine kaynaklık etmektedir. Bu bağlamda hedef ve kaynak kültür ekseninde Nasreddin Hoca fıkralarına bolca yer verilmelidir.
9. Eğitim fakülteleri altında lisans öğreniminden itibaren yabancı dil olarak Türkçe öğretimi öğretmen programları açılmalı ve ağırlıklı olarak kültür aktarımı konuları ve kaynak metinleri işlenmelidir.
10. Nasreddin Hoca fıkralarını medya ortamlarına taşımak da bu bilge kişinin geniş kitlelerce tanınması için faydalı olabilir.
11. Farklı milletlerin ve kültürlerin bir arada yaşamaya zorlandığı küreselleşen dünyada, farklılıklara saygıyı, birlik ve beraberliğin önemini anlatan, ötekileştirmeyen fakat kucaklayan bir yaşamı yansıtan Nasreddin Hoca fıkralarına olan ihtiyaç Türkçenin yabancı dil olarak öğretildiği çok kültürlü ortamlarda artacaktır.

KAYNAKÇA

- Açık, Fatma. Türkiye’de Yabancılara Türkçe Öğretilirken Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, **Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi**, 2008, Kıbrıs.
- Adıgüzel, Ömer. 2014. **Eğitimde yaratıcı drama**. 5. bs. Ankara: Pegem Akademi.
- AKARSU, Bedia. 1998. **Dil-Kültür Bağlantısı**. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Akkaya, Ahmet. 2013. Yabancılara Türkçe Öğretimi Kapsamından Fıkralar: Nasreddin Hoca Fıkraları. **Millî Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi**, 25 (100): 171-181.
- Akkaya, Nevin, Özdemir, Serpil. 2010. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Halk Hikayelerinden Yararlanma. **III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu**.
- Aksan, Doğan. 1979. **Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)**. Ankara: TDK Yayınları:
- _____. 1995. **Her Yönüyle Dil. Ana Çizgileriyle Dilbilimi I**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları:
- Akyüz, Yahya. 2001. **Türk Eğitim Tarihi**. 8. Bs. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Albayrak, Nurettin. 2006. **Nasreddin Hoca. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.
- Alyılmaz, Cengiz. 2010. **Türkçe Öğretiminin Sorunları**. Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Vol.5/3: 728–749
- American Council on The Teaching of Foreign Languages, 2012. http://www.actfl.org/sites/default/files/pdfs/public/ACTFLProficiencyGuidelines2012_FINAL.pdf [10.03.2019]
- Arıcı, F. Ali. 2018. Eğitsel Yönleriyle Nasreddin Hoca Fıkraları: Bir İçerik Analizi. **Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, c. 20. s. 3
- Artun, Erman. 2008. **Anonim Türk halk edebiyatı nesri**. İstanbul: Kitabevi.
- Aslan, Ensar. 2008. **Türk halk edebiyatı**. Ankara: Maya Akademi.

- Asutay, Hikmet. 2003. Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Bağlamı ve Öteki Dil. **Ankara Üniversitesi (TÖMER) Dil Dergisi**, s.118: 26-29. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Aşılioğlu, Bayram. 2008. **The Educational Value of Nasreddin Hodja's Anecdotes**. Children's Literature in Education. Vol. 39: 1-8.
- Aydın, Mehmet. 1996. **Güldürü Ustası Nasreddin Hoca'da Fıkraların Kaynakları Ve Bu Fıkraları Başkalarından Ayıran Özellikler. V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Nasreddin Hoca Seksiyon Bildirileri**, Kültür Bakanlığı. Ankara.
- Baki, Yasemin, Karakuş, Neslihan. 2014. Fıkra Türünün Eğitimdeki Yeri Ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Kullanılabilirliği. **Tarih Okulu Dergisi**, s.XVII: 785-812.
- Barın, Erol. 2008a. Yabancılar Türkçe Öğretiminde Motivasyonun Önemi. **Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, s.7: 135-143
- Barın, Erol. 2008b. Yabancılar Türkçe Öğretiminde Nasreddin Hoca Fıkralarının Yeri. Ankara: **Türk Yurdu Dergisi**, (255): 61-63
- Baş, Bayram. 2002. Türkçe Temel Dil Becerilerinin Öğretiminde Atasözlerinin Kullanımı. **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, (2) s.12.
- Başkan, Özcan. 2006. **Yabancı Dil Öğretimi İlkeler ve Çözümler**. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Bayezit, Hakan. 2013. **Yabancı Dil Ders Kitaplarında Dil Öğrenme Stratejileri, Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı**: 455-470. Ankara: Grafiker Yayınları
- Bilgen, Erdem. 2011. **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İletişim Yeteneklerinin Geliştirilmesine Etkileşimsel Toplum dilbilimsel Bir Yaklaşım**. Yabancılar Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler Ed. Yaylı, Derya, Bayyurt, Yasemin. Ankara: Anı
- Brooks, Nelson. 1975. **The Analysis of Foreign and Familiar Cultures. The Culture Revolution in Foreign Language Teaching**. Haz. R. C. Lafayette . Skokie, Illinois: National Textbook Company:19-31
- Bulut, Mesut. 2013. **Türkçe Eğitimi Ve Öğretiminde Dil Ve Kültür Aktarımı Aracı Olarak Atasözleri Ve Deyimlerin Önemi**. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. Vol. 8/13: 559-575. Ankara.
- Burhaneddin, Seyyid. 2011. **Hikmetleriyle Nasreddin Hoca latifeleri**. İstanbul: Eşik.
- CEFR, **Common European Framework of Reference for Languages**, ss.13-14 http://www.coe.int/t/dg4/Linguistic/Source/Framework_EN.pdf [25.02.2019]

- Cohen, Louis., Manion, Lawrence & Morrison, Keith. 2011. Research method in Education. London: Routledge.
- Çevirme, Hülya, Koçak, Süheyla. 2017. **Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde 2015- 2017 Yılları Arasında Yapılan Akademik Makalelerdeki Eğilimler**. Kocaeli Üniversitesi. Sosyal Alanlar ve Türkçe Eğitimi Bölümü. Kocaeli
- Çifci, Musa, Batur, Zekerya. 2018. **Kültürel etkinliklerle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi**. Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı. Ed. Durmuş, Mustafa, Okur, Alpaslan. Ankara: Grafiker: 368-369
- Çobanoğlu, Deniz. 2014. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Nasreddin Hoca Fıkralarının Eleştirel Okuma Yöntemi İle İşlenmesi Ve Fıkralardaki İnsan Karakterine Ait Özelliklerin Öğretilmesi. Yüksek Lisans Tezi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Çotuksöken, Yusuf. 1996. **Bir Anadolu Ve Dünya Bilgesi: Nasreddin Hoca**. Nasreddin Hoca'ya Armağan. Ed. Koz, M. Sabri. İstanbul: Oğlak Armağan Kitaplar.
- Dedebaşı, Hakan. 2007. Nasreddin Hoca Fıkralarının Eğitim Yönünden Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. D.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Demirel, Özcan. 1990. **Yabancı Dil Öğretimi İlkeler Yöntemler Teknikler**, Ankara: Usem Yayınları.
- _____. 2007. **Yabancı Dil Öğretimi**, 3.bs. Ankara,: Pagem Yayıncılık.
- _____. 2012. **Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme - Öğretme - Değerlendirme**. Ankara: MEB Yayınları.
- Dilek, İbrahim. 1995. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Özgün Metinlerle Çalışma Yolları. Doktora Tezi. İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dilidüzgün, Şükran. 1995. Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metinler. Yüksek Lisans Tezi. İ.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü. <http://acikerisim.istanbul.edu.tr/bitstream/handle/123456789/13476/26244.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [21.03.2019].
- Dunnett, Stephen, C. Fraida, Dubin, Amy, Lezberg. 1986. **English Language Teaching from an Intercultural Perspective, CultureBound**. Ed. Valdes, J. Merrill. pp.148-160 Cambridge: Cambridge UniversityPress.
- Durmuş, Mustafa. 2013. İkinci/Yabancı Dil Öğretiminde Sadeleştirilmiş Metin Sorunları Üzerine. Bilig. S.65: 135-150 **Edebiyatı Dergisi**, VIII: 181-189.
- Ekmekçi, Özden.1983. **Yabancı Dil Eğitimi Kavram ve Kapsamı**. Türk Dili, Dil Öğretim Özel Sayısı, TDK s:379-380
- Elçin, Şükrü. 2010. **Halk Edebiyatına Giriş**. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Emeksiz, Abdulkadir. 2013. **Nasreddin Hoca Fıkralarının Atasözleri ve Deyimlerle İlgisi**. Türk Halk Edebiyatı İncelemeleri. Ed. Metin Ergun. s. 325-340. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Engünün, İnci. 2000. **“Nasreddin Hoca” Hasan Eren Armağanı**. TDK. Ankara
- Er, Onur, Biçer, Nurşat, Bozkırlı, Kürşad Çağrı. 2012. Yabancılar Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların İlgili Alan Yazını Işığında Değerlendirilmesi. **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, s.1/2 2012: 51-69.
- Ergin, Memduh. 2011. **İnsanlığa Gülün Diye Seslenen Bilgin, Nasreddin Hoca** <http://www.burhandergisi.com/hasan-baar/813-nsanla-gueluen-diye-seslenen-bilgin-nasreddin-hoca.html> [01/05/2019]
- Ergin, Muharrem. 1999. **Türk dil bilgisi**. İstanbul: Bayrak.
- Erginer, Kaya. 1969. **Nasreddin Hoca tarihi kişiliği ve hikâyelerin anlamı**. İstanbul: Gün Matbaası.
- Eriskon, Binnur. 1996. Yabancı Dil Olarak Almanca Ders Kitaplarında Ülke Bilgisi Ve Kültür Aktarımı. Doktora Tezi. İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Fantını, Alvino. 1997. A Survey of Intercultural Communication Courses. *International Journal of Intercultural Relations* 21: 125-148.
- Göçer, Ali. 2007. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Ölçme Ve Değerlendirme açısından İncelenmesi. **Dil Dergisi**, Cilt 137, s 30-46
- Gökberk, Macit. 2004. **Değişen Dünya Değişen Dil**, 4.bs, İstanbul, Yapı Kredi
- Gözaydın, Nevzat. 1998. **Dil ile Folklor İlişkilerinin Özellikleri I. Türk Dili**, S. 561:196-202
- Green, Anne, Youngs, Bonnie Earnest. 2001. **Using the Web in Elementary French and German Courses: Quantitative and Qualitative Study Results**. *CALICO Journal* 19: 89-122.
- Güldiken, Kadir. 2008. Nasreddin Hoca Fıkralarındaki Hikmetli Sözlerden Sosyal Açıdan Ahlaki Dersler. **21. Yüzyıl Nasreddin Hoca İle Anlamak Sempozyumu**: 351-356. Akşehir: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Güleryüz, Hasan. 2003. **Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Günay, Doğan. 1995. Roman Çözümlemesine Toplum-Dilbilimsel Bir Yaklaşım. **Dil Dergisi**, s.35: 9
- Günay, Umay. 1989. **Nasreddin Hoca fıkraları ve masallar konusunda düşünceler**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

- Güneş, Firdevs. 2013. Türkçe Öğretiminde Metin Seçimi. **Ana Dili Eğitimi Dergisi**, 1(1): 1-12.
- Güvenç, Bozkurt. 2002. **Kültürün Abc'si**, 2.bs., İstanbul, Yapı Kredi Yayınları
- Haley, H. Marjorie, Austin, Y. Theresa. 2004. **Content-Based Second Language Teaching and Learning: An Interactive Approach (2nd Edition)**. Pearson Resources for Teaching English Learners
- Hazaı, Gyorgi. 2001. Yabancı Ülkelerde Türkçe Öğretiminin Bazı Sorunları. **Avrupa'da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sempozyumu**, 25–26 Ekim, Ankara.
- MEB. 2001. **Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni: Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme**.
http://www.dilbilimi.net/ab_diller_icin_ortak_avrupa_basvuru_metni_meb_tarafindan.pdf [03.03.2019]
- _____. 2009. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu. **Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme**. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Işık, Şehnaz. 1996. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Bağlamı ve Aktarımı. Yüksek Lisans Tezi. İ Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnan, Rauf. 1968. Nasrettin Hoca ve Eğitim. **İlgaz Dergisi**, c.11. s. 22. İstanbul
- Yabancılar İçin Türkçe (A1, A2, B1, B2, C1) (2014). Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.
- Jiang, Weiling. 2000. The Relationship between Culture and Language. *ELT Journal*
- Kabaklı, Ahmet. 1989. **Türk edebiyatı**. c.1. 3. bs. İstanbul: Türk Edebiyatı Yayınları.
- _____. 1995. **Nasreddin Hoca anıt sayısı**. Türk Edebiyatı. s.23, 3-8.
- Kalfa, Mahir. 2013. **Yabancılar Türkçe Öğretiminde Sözlü Kültür Unsurlarının Kullanımı**. Millî Folklor (25) 97.
- Kaplan, Mehmet. 2001. **Kültür ve Dil**. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kara, Mehmet. 2010. Gazi Üniversitesi TÖMER Öğrencilerinin Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar ve Bunların Çözümüne Yönelik Öneriler. **Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, S. 3 C. 8
- Karababa, Candaş. 2009. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 42, (2), 265–277.
- Karatay, Halil, Kartallıoğlu, Nurettin. 2015. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenme Tutumu İle Dil Becerileri Edimi Arasındaki İlişki. **VIII. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı**, 01-03 Ekim 2015. İstanbul
- Kavcar, Cahit. 1974. **İkinci Meşrutiyet Devrinde Edebiyat ve Eğitim**. Ankara: A.Ü. Basımevi.

- Kaya, Doğan. 2007. **Ansiklopedik Türk halk edebiyatı terimleri sözlüğü**. Ankara: Akçağ.
- Keskin, Funda. 2010. Yetişkinlere Yönelik Yabancı Dil Olarak Türkçe Derslerinde Yazınsal Metinlerle Kültür Aktarımı. Yüksek Lisans Tezi. İ.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kızıltan, Nalan. 2010. Fıkra metnlerinin kız ve erkek çocuklar tarafından algılanışı. **Dil Dergisi**, 134: 7-31.
- Kolektif. 1991. **Çağdaş Kültürümüz, Olgular – Sorunlar**. Çev. Baysal, Jale. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Korkmaz, Zeynep. 2002. **Dilde Doğal Gelişme Ve Devrim Açısından Türk Dil Devrimi**. Ankara.
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/12/839/10625.pdf> [21.03.2019].
- Köse, Dursun. 2013. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Anadilden Kaynaklı Öğrenim Zorlukları Ve Bir Sınıflama Çalışması Şimdiki Zamanın Hikâyesi. **Uluslararası Türkçe Eğitim Ve Öğretimi Sempozyumu**. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kurgan, Şükrü. 1968. **Türk Dili Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı** (s. 494-496). Ankara: TDK Yayınları.
- Lawshe, Charles, Hubert. 1975. A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology*, 28(4), 563-575.
- Logie, Nur Nacar. 2004. Yabancı Dil Öğretiminde Kültürel Becerinin Oluşturulmasının Önemi ve Budunbilimsel Boyut. **HAYEF Dergisi**, s. 1:173-180.
- Meriç, Cemil. 1986. **Kültürden irfana**. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Miyasoğlu, M. ve Gülden T. 2010. **Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Çukurova Üniversitesinin Uygulamaları, karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri**.
http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/mustafa_mavasoglu_guldem_tum_turkcenin_tabanci_dil_ogretimi_cukurova.pdf [01.04.2019]
- Muallimoğlu, Nejat. 1995. **Nasreddin Hoca anıt sayısı**. Türk Edebiyatı. s. 23: 25-29.
- Mutlu, Hasan Hüseyin, Ayrancı, Bilge, Bağcı. 2017. **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Geçmişten Günümüze Süregelen Problemler**. The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences. Vol.3 (2)
- Nevada StateDept. Of Education. 1999. **Nevada Foreign Language Standarts**: Nevada StateDept of Education, Carson City.
- Okur, Alparslan, Keskin, Funda. 2013. Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği

- Ökten, E. Celile, Kavanoz, Suzan. 2014. **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Hedefleyen Ders Kitaplarında Kültür Aktarımı**. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. Vol. 9/3: 845-862.
- Ökten, E.Celile, Sauner, H. Marie. 2015. **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Resimli Metin Okumaları H.Ü. Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi**, (2): 65-79
- Özbay, Murat. 2005. Türkçe Öğretimi Açısından Nasreddin Hoca Fıkraları. **I. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Sempozyumu**. Akşehir.
- Özbek, Abdullah. 2004. **Bir Eğitimci Olarak Nasrettin Hoca**. Konya: EsraYayınları.
- Özçelik, Mustafa. 2005. **Nasreddin Hoca**. Eskişehir: Kültür Yayınları.
- Özdemir, Ahmet. 2007. **Bütün Yönleriyle Türk Halk Edebiyatı Bilgileri**. İstanbul: Bordo-Siyah Klasik.
- Özdemir, Cihan. 2013. Dil-Kültür İlişkisi: Folklor Ürünlerinin Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yeri ve İşlevi. Milli Folklor, s. 97: 157-166.
- Özden, Mehtap. 2009. **Kaynak Türkçe metinler**. 1.bs. İstanbul: Ürün Yayınları.
- Özışık, Cem. 2004. Yabancı Dil Öğretiminde Kültürel Farkındalık: New Headway Ders Kitaplarının Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İ.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özil, Şeyda . 1991. **Dil Ve Kültür Çağdaş Kültürümüz Olgular Sorunlar**. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Patton, Michael. Quinn. 2002. Qualitative research & evaluation methods. 3rd ed. USA: SAGE Publication
- Pehlivan, Fatma. 2007. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültürlerarası Etkileşim Odaklı Yaklaşım Uyarınca Metin Çalışmaları. Yüksek Lisans Tezi. İ.Ü: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Polat, Tülin. 1990. Kültürlerarası Bildirişimde Etkin Bir Süreç: Yabancı Dilde Okuma-Anlama, **Alman Dili Ve Edebiyatı Dergisi**, VII: 69-90. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- _____. 1993. Yazınsal Metinler ve Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretimi. **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi**, VII: 55-68
- Sakaoğlu, Saim , Alptekin, Ali Berat.2009. **Nasreddin Hoca**. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Sakaoğlu, Saim. 1992. **Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca**. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları

- Sallabaş, Eyüp, Göktentürk, Talha. 2018. Nasreddin Hoca Fıkralarının Yabancılara Türkçe Öğretimi Bakımından Değeri. **Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 7(1), 260-275
- Songül, Sibel.1991. Hedef Kültürün Aktarılmasının Amaçları ve Öğretim Teknikleri. **Dil Öğretimi Dergisi**, s.3. Ankara: Ankara Üniversitesi TÖMER Yayınları
- Soykan, Ömer Naci. 1991. **Türk Dilinin Mantık Sistemi ve Kelime Aileleri**. Türk Kültürü Araştırmaları, Ankara V. I. XXVI 1 /1-2
- Soykan, Ömer. Naci. 1998. **Arayışlar**, İstanbul: Küyerel Yay.
- Şanlı, İsmet. 2009. Nasreddin Hoca Fıkralarında Kültürel Unsurlar. **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**,10(1): 261-271
- Şimşek, Pınar. 2011. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Okuma Metinleri Ve Yardımcı Kitaplar. Yüksek Lisans Tezi. A.K.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tapan, Nilüfer. 1990. Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Kültür Bağlamının Değerlendirilmesi. **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi**, VII:55-68
- _____.1995. Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Yeni Bir Yöneliş: Kültürlerarası-Bildirişim-Odaklı Yaklaşım. **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi**, IX,149-167.
- _____. 1989. Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Özgün Metinlerin İşlevi. **Dilbilim VIII**, 184-192.
- Tecer, Ahmed, Kudsi. 1964. **Nasreddin Hoca. MEB İslâm Ansiklopedisi**. c. 9, s. 110. İstanbul: MEB Devlet Kitapları İstanbul Basımevi.
- Tekşan, Keziban. 2010. **Kültür Aktarımında Yazılı Anlatımın Rolü**. Tübar-XXV11. S.595
- _____. 2012. Türkçe Dersi Öğrenme Alanları Açısından Nasrettin Hoca Fıkralarının Kullanılabilirliği. **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, c. 9. s.17: 271-287.
- Temizkan, Mehmet. 2011. Türkçe Öğretiminde Yaratıcı Düşünmeyi Geliştirme Bakımından Nasreddin Hoca Fıkraları. **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 8(16): 195-223.
- TÖMER. Ankara. Yedi İklim Türkçe (A1, A2, B1, B2, C1, C2) (2015). Yunus Emre Enstitüsü. Ankara.
- Tör, Nükhet. 1986. Eğitim Değerleri Açısından Nasrettin Hoca Fıkraları. Yüksek Lisans Tezi, A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- _____. 1990. Nasreddin Hoca'nın Hayatı ve Eğiticiği. Fikri ve Felsefi Yönüyle Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri, Akşehir.
- _____. 1992. Türkçe ve Rumca Söylenen Nasrettin Hoca Fıkraları Üzerine Bir İnceleme. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Tseng, Yueh-Hung. 2002. A Lesson in Culture. *ELT Journal*, 56/1, 11-21 University Press.

- Tural, Sadık. 1993. **Nekre ve nükte kavramlarının kültür içindeki yeri ve fonksiyonları, Edebiyat Bilimine Katkılar.** Ankara: Ecdâd Yayıncılık.
- Türkmen, Seyfullah. 2008. **Türkçenin Söz Varlığında Nasreddin Hoca'nın Yeri.** Karadeniz Araştırmaları. C. 5. S.17:153-1592.
- Ungan, Suat. 2018. **Dil ve dünya dilleri. Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı.** Ed. Durmuş, Mustafa, Okur, Alpaslan. Ankara: Grafiker: 15- 22.
- Uygur, Mermi. 1997. **Dilin Gücü.** İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
- Ülker, Nilüfer. 2007. Hitit Ders Kitapları Örneğinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Sürecine Çözümleyici Değerlendirici Bir Bakış. Yüksek Lisans Tezi. İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ülper, Hakan. 2002. Nasrettin Hoca Fıkralarının Dil, Üslup ve Eğitim Yönünden İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünalın, Şükrü. 2010. **Dil ve Kültür.** İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ünlü, Hatice. 2011. Türkiye’de ve Dünyada Türkçenin Yabancılar Öğretiminde karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. **Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi**, 1(1).
- Ünver, Süheyl. 1996. Halk Eğitiminde Nasrettin Hoca. **İlgaz Dergisi**, S. 59.
- Yabancılar İçin Türkçe (A1, A2, B1, B2, C1) (2013). Gazi Üniversitesi Türkçe Öğrenim ve Araştırma Merkezi. Ankara. Yardımcı, Mehmet; Tuncer, Hüseyin. 2000. Çocuk Edebiyatı. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yavuz, Hilmi. 2002. **Budalalığın keşfi.** İstanbul: Can Yayınları.
- Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe (1 Temel, 2 Orta, 3 Yüksek) (2016). Ankara Üniversitesi
- Yıldırım, Dursun. 1999. **Türk edebiyatında Bektaşî fıkraları.** Ankara: Akçağ.
- Yiğit, Murat. 2016. Kültürel Etkileşim Bağlamında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Fıkraların Kullanılabilirliği: Nasreddin Hoca Fıkraları. **Uluslararası Nasreddin Hoca Sempozyumu / Anadolu Üniversitesi-TÜDAM- 30 Eylül- 2 Ekim 2016 / Eskişehir**
- Yurdagül, Halil. 2005. Kapsam Geçerli Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerlilik İndekslerinin Kullanılması. **XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi.** Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.
- Yücel, Ayse. 1997. **Nasrettin Hoca ve Hoşgörü Üzerine. Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri.** Ankara: Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları.

EKLER

Ek 1. Uzman Görüşü Formu

Adınız Soyadınız

Mesleğiniz / Görev Yeriniz

Eğitiminiz

Nasreddin Hoca fıkralarını YTÖ’de kültür aktarımı bağlamında incelediğim tez çalışmam için uzman görüşünüz rica olunur. Uzman görüşü formu 2. bölümden oluşmaktadır:

1. Bölüm:

Aşağıdaki her bir Nasreddin Hoca fıkrası için belirlenmiş kazanımları

Uygun (U) / **Kararsız (K)** / **Uygun Değil (UD)** olarak değerlendiriniz. Kısaltmaları kullanabilirsiniz.

1.

Adamın bir Hoca’ya gelir, akrabasını şikâyet eder. Derdini uzun uzun anlatır. “Haksız mıyım Hoca?” Diye sorar. Hoca, “haklısın komşum, haklısın”, der. O gider, akrabası gelir. O da dert yanar, sonunda “Haksız mıyım Hoca? Diye sorar. Hoca ona da “Haklısın”, der. “Yerden göğe kadar haklısın...”

O da gidince karısı, efendi, “- biri geldi anlattı, “haklısın” dedin”. O gitti, diğeri geldi, ona da “haklısın” dedin. Bu nasıl olur? Elbette bunların biri haklı, biri haksız.”

Hoca karısına; “-sen de haklısın karıcığım, sen de haklısın...”

Fıkranın kazandırdıkları:

1. Nasreddin Hoca’nın bilge kişiliği tanıtılır.
2. Türk insan tipi temsil edilmektedir.
3. Güldürürken düşündürür.
4. Kişiler arası ilişkileri kavratır.
5. Kırmadan, söylemek istediğini söyleme becerisi kazandırır.

6. Kültürel aktarım yapılmaktadır.
7. Kısa ve öz anlatım becerisi kazandırır.
8. Yaratıcı ve parlak çözüm bulma becerisi yansıtılır.
9. Eleştirel düşünme becerisi kazandırır.
10. Farklı görüşlere karşı hoşgörü hâkimdir.
11. İnsanların düşüncelerine saygı vurgulanır.
12. Öğrencinin sosyal gelişimi için faydalıdır.
13. Öğrencinin dil gelişimi için faydalıdır.

2.

Hoca'yı bir ziyafete çağırırlar. Eski elbisesiyle gider, kimse ona bakmaz. Hoca da evine koşar, ağır bir kürk giyip gelir. Hoca'yı herkes misafir eder, en güzel yeri ona verir. Yemek zamanı gelince sofraya çağırırlar. Hoca yemek gelince, kürkünün yakasını yemek tabağına uzatıp “ - buyur kürküm”, der. “- Madem ziyafet bana değil, kürke, o halde ye, kürküm, ye...”

Fıkranın kazandırdıkları:

1. Nasreddin Hoca'nın bilge kişiliği tanıtılır.
2. Türk insan tipi temsil edilmektedir.
3. Güldürürken düşündürür.
4. Günlük ilişkileri kavratır.
5. Türklerin konukseverliği, misafirperverliği aktarılır.
6. Türk'ün zekâsını ve yaratıcılığını yansıtır.
7. Kültürel aktarım yapılmaktadır.
8. Türk milletinin aile yapısını, komşuluk ilişkilerini öğrenir
9. Öğretme ve ilgiyi çekme yansıtılır
10. Öğrencinin sosyal gelişimi için faydalıdır.
11. Öğrencinin dil gelişimi için faydalıdır.

3.

Hoca oğlunun eline testiği vermiş, suratına da bir tokat atıp “- Git bunu çeşmeden doldur fakat sakın kırma ha” demiş. Hocaya,

“Kırmadan önce neden dövüyorsun çocuğu?” diye sormuşlar. Hoca cevap vermiş:

“- Kırdıktan sonra dövsem ne faydası var?” (*Testi: su taşıma kabı*)

Fıkranın kazandırdıkları:

1. Nasreddin Hoca'nın bilge kişiliği tanıtılır.
2. Türk insan tipi temsil edilmektedir.
3. Güldürürken düşündürür.
4. Kişiler arası ilişkileri kavratır.
5. Dine, devlete, geleneğe ve insan kişiliğine saygı esastır.
6. Kültürel aktarım yapılmaktadır.
7. Fıkra, ezberlenir ve aktarılabilir özelliktedir.....
8. Mizah anlayışlarını ve dünyayı algılayışları geliştirir ve zenginleştirir.
9. Eleştirel düşünme becerisi kazandırır.
10. Öğrencinin sosyal gelişimi için faydalıdır.
11. Öğrencinin dil gelişimi için faydalıdır.

4.

Hoca bir gün eline bir saz alıp çalmaya başlamış ama hep aynı ve kötü ses geliyormuş. Arkadaşlar sormuş: “- Ne yapıyorsun Hoca?”

“- Saz çalıyorum”

“ – Bu nasıl saz çalmak? Herkes sazın diğer tellerine de vuruyor. Güzel sesler çıkıyor. “

“- Onlar benim çıkardığım sesi arıyorlar. O sesi bulmak için diğer tellere vuruyorlar”

Fıkranın kazandırdıkları:

12. Nasreddin Hoca'nın bilge kişiliği tanıtılır.
1. Türk insan tipi temsil edilmektedir.
2. Güldürürken düşündürür.
3. Kişiler arası ilişkileri kavratır.
4. Kültürel aktarım yapılmaktadır.
5. Kendine güven Hazır cevaplılık becerisi kazandırır.
6. duygusu aşılır
7. Konuşmalarını günlük hayatla ilişkilendirir
8. Eleştirel düşünme becerisi kazandırır.
9. Öğrencinin sosyal gelişimi için faydalıdır.
10. Öğrencinin dil gelişimi için faydalıdır.

5.

Hocaya sormuşlar:

- Cenaze götürürken tabutun önünden mi yürümeli, arkasından mı? Sağında gitmek mi daha sevap, solunda mı?

Cevap vermiş:

- İçinde gitmeyin de neresinde giderseniz gidin.

Fıkranın kazandırdıkları:

1. Nasreddin Hoca'nın bilge kişiliği tanıtılır.
2. Güldürürken düşündürür.
3. Türk'ün zekâsını ve yaratıcılığını yansıtır.
4. Kültürel aktarım yapılmaktadır.
5. Öğrencinin sosyal gelişimi için faydalıdır.
6. Kelimelerin temel, yan, mecaz ve terim anlamlarıyla kullanımlarını kavrar.....
7. Konuşmalarını günlük hayatla ilişkilendirir.....
8. Dine, devlete, geleneğe ve insan kişiliğine saygı esastır.
9. Toplum ve insan ilişkilerini irdeleyen olaylara ayna tutulur.....
10. Fıkradaki ders, ahlak ve dinin kurallarıyla örtüşür.
11. Öğrencinin dil gelişimi için faydalıdır.

6.

Hoca pazara gidiyormuş. Çocuklar başına toplanıp, “ - Hoca bana düdük al” demeye başlamış. (*düdük: üflemeli bir çalgı*) Hoca, “- Olur, olur” demiş. İçlerinden biri, Hoca'ya para vermiş, o da, “- Hoca bununla bana düdük al” demiş. Hoca ona da “- olur” demiş. Akşam pazardan dönünce para veren çocuğa düdüğü vermiş. Öbürleri, “- bizim düdükler nerede?” deyince Hoca:

“ - Parayı veren kişi düdüğü çalar”, demiş.

Fıkranın kazandırdıkları:

1. Nasreddin Hoca'nın bilge kişiliği tanıtılır.
2. Güldürürken düşündürür.
3. Türk'ün zekâsını ve yaratıcılığını yansıtır.

4. Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur
5. Adaletin önemi kavratılır ve her işte adalet gözetilir
6. Konuşmalarını günlük hayatla ilişkilendirir.....
7. Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur
8. Toplum ve insan ilişkilerini irdeleyen olaylara ayna tutulur.....
9. Fıkradaki ders, ahlak ve dinin kurallarıyla örtüşür.
10. Öğrencinin dil gelişimi için faydalıdır.

7.

Hoca'ya “-senin karın (eşin) çok geziyor” demişler. Hoca da:

“ – Bu söz yalan olabilir, gezseydi bir kere de bizim eve gelirdi” demiş

Fıkranın kazandırdıkları:

12. Nasreddin Hoca'nın bilge kişiliği tanıtılır.
1. Güldürürken düşündürür.
2. Türk'ün zekâsını ve yaratıcılığını yansıtır.
3. Kültürel aktarım yapılmaktadır.
4. Konuşmalarını günlük hayatla ilişkilendirir.....
5. Hazır cevaplılık ve yaratıcı düşünce becerisi kazandırır.
6. Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur
7. Toplum ve insan ilişkilerini irdeleyen olaylara ayna tutulur.....
8. Türk milletinin aile yapısını, komşuluk ilişkilerini öğrenir
9. Öğrencinin sosyal gelişimi için faydalıdır.
10. Öğrencinin dil gelişimi için faydalıdır.

2. Bölüm:

Aşağıdaki Yarı Yapılandırılmış Form Niteliğindeki değerlendirme formu Yıldız Teknik Tömer öğrencileri için hazırlanmıştır. Bu formun geçerlik güvenirliğini belirlemek için aşağıdaki sorulara yönelik uzman görüşünüz rica olunur.

Uygun (U) / Kararsız (K) / Uygun Değil (UD) olarak değerlendiriniz. Kısaltmaları kullanabilirsiniz.

1- Fıkralar B2 öğrenci seviyesine uygun mu?

2- Kültürel aktarıma katkı sağlayıcı mı?

3 - Dil ve anlatım yönünden uygun mu?

4 - YTÖ'de fıkra kullanımına sıcak bakıyor musunuz?

Ek 2. Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu

KATILIMINIZ İÇİN ŞİMDİDEN TEŞEKKÜRLER

Adınız Soyadınız _____

Nereden geldiniz? _____

Uyruğunuz? _____

Türkiye’de bulunma amacınız nedir?

Ana diliniz nedir? _____

Türkçe öğrenirken zorlanıyor musunuz?

___ Evet ___ Hayır

Türkçe öğrenmeye istekli misiniz?

___ Evet ___ Hayır

Kısaca Nasreddin Hoca

Nasreddin Hoca, milli (ulusal) bir kişidir. O, Türk halkının mizah (gülmece) dehalarından biridir. Her yaştaki Türk halkı onu tanır, sever, onun fıkralarını dinler, güler ve başkalarına anlatır. Türk halkı Nasreddin Hoca’yı neden bu kadar sever? Çünkü onun komik fıkralarında konular hayatla iç içedir ve hiç eskimez. Onun fıkraları Türk’ün zekâsını, aklını, mizah gücünü ve hayat felsefesini çok güzel yansıtır.

İnsanlar Nasreddin Hoca’nın fıkralarına gülerler ama asıl amaç güldürme değildir. Asıl amaç, insanları düşündürmek; olumsuz duygu ve davranışlarını, olumlu yönde değiştirmektir. Nasreddin Hoca, onun fıkralarını okuyup, dinleyen herkese rehber olmaktadır.

Fıkra:

Adamın bir Hoca'ya gelir, akrabasını şikâyet eder. Derdini uzun uzun anlatır. “Haksız mıyım Hoca?” Diye sorar. Hoca, “haklısın komşum, haklısın”, der. O gider, akrabası gelir. O da dert yanar, sonunda “Haksız mıyım Hoca? Diye sorar. Hoca ona da “Haklısın”, der. “Yerden göğe kadar haklısın...”

O da gidince karısı, efendi, “- biri geldi anlattı, “haklısın” dedin”. O gitti, diğeri geldi, ona da “haklısın” dedin. Bu nasıl olur? Elbette bunların biri haklı, biri haksız.”

Hoca karısına; “-sen de haklısın karıcığım, sen de haklısın...”

Soru: Ana fikir nedir? / Fıkranın konusu nedir? / Fıkranın mesajı nedir?

Cevap: -----

Fıkra:

Hoca'yı bir ziyafete çağırırlar. Eski elbisesiyle gider, kimse ona bakmaz. Hoca da evine koşar, ağır bir kürk giyip gelir. Hoca'yı herkes misafir eder, en güzel yeri ona verir. Yemek zamanı gelince sofraya çağırırlar. Hoca yemek gelince, kürkünün yakasını yemek tabağına uzatıp “ - buyur kürküm”, der. “- Madem ziyafet bana değil, kürke, o halde ye, kürküm, ye...”

Soru: Ana fikir nedir? / Fıkranın konusu nedir? / Fıkranın mesajı nedir?

Cevap: -----

Fıkra:

Hoca oğlunun eline testiye vermiş, suratına da bir tokat atıp “- Git bunu çeşmeden doldur fakat sakın kırma ha” demiş. Hocaya, “Kırmadan önce neden dövüyorsun çocuğu?” diye sormuşlar. Hoca cevap vermiş:

“- Kırdıktan sonra dövsem ne faydası var?” (Testi: su taşıma kabı)

Soru: Ana fikir nedir? / Fıkranın konusu nedir? / Fıkranın mesajı nedir?

Cevap: -----

Fıkra:

Hoca bir gün eline bir saz alıp çalmaya başlamış ama hep aynı ve kötü ses geliyormuş. Arkadaşlar sormuş: “- Ne yapıyorsun Hoca?”

“- Saz çalıyorum”

“ – Bu nasıl saz çalmak? Herkes sazin diğer tellerine de vuruyor. Güzel sesler çıkıyor. “

“- Onlar benim çıkardığım sesi arıyorlar. O sesi bulmak için diğer tellere vuruyorlar”

Soru: Ana fikir nedir? / Fıkranın konusu nedir? / Fıkranın mesajı nedir?

Cevap: -----

Fıkra:

Hocaya sormuşlar:

- Cenaze götürürken tabutun önünden mi yürümeli, arkasından mı? Sağında gitmek mi daha sevap, solunda mı?

Cevap vermiş:

- İçinde gitmeyin de neresinde giderseniz gidin.

Soru: Ana fikir nedir? / Fıkranın konusu nedir? / Fıkranın mesajı nedir?

Cevap: -----

Fıkra:

Hoca pazara gidiyormuş. Çocuklar başına toplanıp, “ - Hoca bana düdük al” demeye başlamış. (*düdük: üflemeli bir çalgı*) Hoca, “- Olur, olur” demiş. İçlerinden biri, Hoca’ya para vermiş, o da, “- Hoca bununla bana düdük al” demiş. Hoca ona da “- olur” demiş. Akşam pazardan dönünce para veren çocuğa düdüğü vermiş. Öbürleri, “- bizim düdükler nerede?” deyince Hoca:

“ - Parayı veren kişi düdüğü çalar”, demiş.

Soru: Ana fikir nedir? / Fıkranın konusu nedir? / Fıkranın mesajı nedir?

Cevap: -----

Fıkra

Hoca'ya “-senin karın (eşin) çok geziyor” demişler. Hoca da:

“ – Bu söz yalan olabilir, gezseydi bir kere de bizim eve gelirdi” demiş

Soru: Ana fikir nedir? / Fıkranın konusu nedir? / Fıkranın mesajı nedir?

Cevap: -----

1- Bu fıkralar komik mi? Fıkraların sonunda gülümsediniz mi?

☐ Evet ☐ Kararsızım ☐ Hayır

2- Bu fıkralar Türk kültürü ve Türkler hakkında size küçük bilgiler veriyor mu?

☐ Evet ☐ Kararsızım ☐ Hayır

3- Türkçe öğrenme kitabınızda fıkralar olsun mu?

☐ Evet ☐ Kararsızım ☐ Hayır

4- Nasreddin Hodayı daha önce duymuş muydunuz?

☐ Evet ☐ Kararsızım ☐ Hayır

5- Daha önce fıkra okumuş veya dinlemiş miydiniz?

☐ Evet ☐ Kararsızım ☐ Hayır

6- Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarınızda fıkra var mı?

☐ Evet ☐ Kararsızım ☐ Hayır

Cevabınız “Evet” ise hangi ders kitabını kullanıyorsunuz?

7- Öğretmenleriniz fıkra anlatıyor mu?

☐ Evet ☐ Kararsızım ☐ Hayır

8- Okuduğunuz bu fıkraları anlamakta güçlük çektiniz mi?

__Evet

__Kararsızım

__Hayır

ÖZ GEÇMİŞ

ELİF TURGUT YEŞİLYURT

Doğum: 15.01.1984

elif.turgut@tubitak.gov.tr

Adres: Yeni Mah. Köşk Cd. 504 sok. No:14/3 Küçükköy / İst.

Tel: +90 505 726 1610

Eğitim Bilgileri:

Yüksek Lisans:

- ❖ 2015 – 2019 Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul
 - Türkçe Eğitimi
 - Tez: Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Bağlamında Nasreddin Hoca Fikralarının Yeri Ve B2 Seviyesine Göre Değerlendirilmesi

Lisans:

- ❖ 2012 –2016 Anadolu Üniversitesi, Eskişehir
 - Türk Dili ve Edebiyatı
- ❖ 2004 – 2010 Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul
 - Uluslararası Ticaret

Tecrübeler:

- ❖ Tübitak, Bilgem Satınalma Birimi, Uzman Yardımcısı, 2018- Halen.
- ❖ İsmek, İngilizce Öğretmeni, 2017 – 2018 Güz
- ❖ Yıldız Teknik Üniversitesi, AB İlişkileri Ofisi ve Tömer, Türkçe Okutman, 2016 - 2017
- ❖ Unilab Medical, İthalat – İhracat Birim Sorumlusu Mayıs 2012 – Mayıs 2013
- ❖ Anka Tekstil Danışmanlık, İhracat Sorumlusu, Aralık 2010 – Mayıs 2012

Sertifikalar:

- ❖ Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sertifikası, Sakarya Üniversitesi, 2017
- ❖ Yaratıcı Drama Sertifikası, Yıldız Sürekli Eğitim Merkezi (Yıldız-Sem), 2016

- ❖ Pedagojik Formasyon, Yıldız Teknik Üniversitesi, 2015
- ❖ Almanca Sertifikası, B1 seviye, Boğaziçi Üniversitesi Yabancı Diller Y.O. 2010

Sunulan Makale ve Yayınlar:

- ✓ Cef – Estim Kılavuuuna Göre Hitit, İstanbul ve Yedi İklim Setlerindeki A2 Okuma Metinlerinin Değerlendirilmesi, Turkish Studies Dergisi Volume 12/33, sf: 475- 490
- ✓ Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Standartlarına Göre Belirlenen Etkinliklerin Yabancıllara Türkçe Öğretimi Dersi Kapsamında Uygulamalı Bir Değerlendirilmesi, UYTOB2017
- ✓ Avustralya'daki ve Türkiye'deki 8.Sınıf Ana Dili Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tema ve Tür Bakımından Karşılaştırılması: Cambridge ve MEB Örneği. İJLET, 2017

Verilen Seminerler:

- ✓ Cef – Estim Grid: Öğretmenler İçin Seviye Belirleme Kılavuzu, Uludağ Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (UluTömer), 2017

Bilinen Diller:

- ❖ İngilizce, İleri seviye
- ❖ Almanca, Başlangıç (B1 level)

Özel Yetenekler:

- ❖ MS Ofis Programları
- ❖ SPSS, WinQSB software
- ❖ Sürücü ehliyeti (B)
- ❖ İsmek, Halk Oyunları, Halen
- ❖ Ney Üflemeciliği katılım sertifikası, İsmek, 2015 ve 2016 (yılđa 104 saat)
- ❖ Diksiyon Kursu, İsmek, 2010
- ❖ Türk Yemekleri Ahçılığı sertifikası, İsmek, 2010

Sınavlar:

- Ales: 88
- YökDil: 84